

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

PARANORMAL İNANÇLAR İLE EVLİLİK YAŞAMI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem Deniz ÇİMEN

İstanbul

Ekim-2021

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

PARANORMAL İNANÇLAR İLE EVLİLİK YAŞAMI
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gizem Deniz ÇİMEN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

İstanbul

Ekim-2021

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Orkun Osman BİLGİVAR

Üye Doç. Dr. Mustafa Naci KULA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Paranormal İnançlar İle Evlilik Yaşamı Arasındaki İlişki” adlı çalışmamın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Gizem Deniz ÇİMEN

ÖN SÖZ

Toplumumuzun temeli olan evlilik, kutsal bir kurum olarak çok önemli bir yere sahiptir. Paranormal İnançlar ise tüm zaman dilimlerinde toplumları etkileyen farklı yörelerde farklı inançlar olarak varlığını sürdürmektedir. Paranormal İnançlar (dini paranormal inançlar ve dini olmayan paranormal inançlar) ile evlilik yaşamı arasındaki ilişkiyi inceleyerek bu alanda az olan araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Hazırlamış olduğum tez çalışmamda öncelikle her aşamada tüm sorularımı sabırla, içtenlikle cevaplayan tez konumun belirlenmesinden bitirme sürecine kadar desteğini esirgemeyen değerli tez danışmanım Doçent Doktor Turgay ŞİRİN Hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez araştırmamda anket dağıtma sürecimde yardımcı olan her zaman fedakarlıklarını gösteren canım anneme, canım babama çok teşekkür ediyorum. Her zaman canı gönülden destekleyen sevgili kardeşim Sinem'e ve kıymetli arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum.

Yüksek lisansa başladığım ilk günden son güne kadar bu zorlu süreçte sabrını ve duyarlılığını esirgemeyen, sevgisini ve desteğini her daim hissettiren sevgili eşim Ayhan ÇİMEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gizem Deniz ÇİMEN

İstanbul- 2021

ÖZET

PARANORMAL İNANÇLAR İLE EVLİLİK YAŞAMI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Gizem Deniz ÇİMEN

Yüksek Lisans, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Tez danışmanı: Doç. Dr. Turgay ŞİRİN

Ekim – 2021, 134 Sayfa

Bu araştırmanın amacı paranormal inançlar ve evlilik yaşamı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırma veri toplama araçları olarak ‘Demografik Bilgi Forumu’, ‘Paranormal İnanç Ölçeği’, ‘Evlilik Yaşamı Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmada ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2019 yılında İzmir İli Bornova, Çiğli, Karşıyaka, Konak ilçelerinde yaşayan 230 Kadın, 230 Erkek toplam 460 evli bireyden oluşmaktadır. Veri analizi SPSS 21.0 paket programı ile yapılmıştır. Analiz sürecinde katılımcıların demografik değişkenlerden ve ölçeklerden elde edilen veriler ile ilgili çözümlenmeler için betimleyici istatistik, korelasyon analizi, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü Anova ve çoklu regresyon analizleri yapılmıştır.

Ölçeklerden elde edilen veriler analiz edilmiş ve sonuç olarak örneklem paranormal inanç ölçeği alt boyutları ile evlilik yaşamı ölçeği arasında ilişki bulunamamıştır.

Paranormal inanç ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında geleneksel dini inanç ile büyü inancı pozitif yönlü, geleneksel dini inanç ile psişik güçlere inanç pozitif yönlü, geleneksel dini inanç ile ruhsal varlıklara inanç pozitif yönlü, geleneksel inanç ile olağandışı yaşam formlarına inanç negatif yönlü, geleneksel inanç ile batıl inanç pozitif yönlü, geleneksel inanç ile toplam paranormal inanç pozitif yönlü, büyü inancı ile ruhsal varlıklara inanç pozitif yönlü, büyü inancı ile batıl inanç pozitif yönlü, büyü inancı ile toplam paranormal inanç pozitif yönlü, geleceği bilme inancı ile psişik güçler pozitif yönlü, psişik güçler ile ruhsal varlıklara ve olağandışı yaşam formlarına inanç pozitif yönlü, psişik güçler ile batıl inanç pozitif yönlü, batıl inançla toplam paranormal inanç pozitif yönlü, ruhsal varlıklara inanç ile olağandışı yaşam formlarına inanç , ruhsal varlıklara inanç ile batıl inanç pozitif yönlü, ruhsal varlıklara inanç ile

toplam paranormal inanç, olağandışı yaşam formlarına inanç ile batıl inanç arasındaki pozitif yönlü ilişki vardır

Evlilik yaşamından doyum bu ölçek boyutları ile korelasyon göstermemiştir. Evlilik yaşamından doyum bu ölçek boyutları ile korelasyon göstermemiştir. Regresyon analizi sonuçları paranormal inanç ölçeği toplamı ve alt boyutları, evlilik yaşamından doyumunu yordamamaktadır.

Anahtar kelimeler: Paranormal İnanç, Evlilik Yaşamı

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PARANORMAL BELIEFS AND MARITAL LIFE

Gizem Deniz ÇİMEN

Master, Family Counseling and Education

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Turgay ŞİRİN

October 2021, 134 Pages

The aim of this research is to examine the relationship between paranormal beliefs and married life. In the research, "Demographic Information Forum", "Paranormal Belief Scale", "Marriage Life Scale" were used as data collection tools. Relational screening model was used in the research. The sample of the research consists of 460 married individuals, 230 females and 230 males, living in Bornova, Çiğli, Karşıyaka and Konak districts of İzmir in 2019. Data analysis was done with SPSS 21.0 package program. In the analysis process, descriptive statistics, correlation analysis, independent sample t-test, one-way Anova and multiple regression analyzes were performed for the analysis of the data obtained from the demographic variables and scales of the participants.

The data obtained from the scales were analyzed and as a result, no relationship was found between the sub-dimensions of the sample paranormal belief scale and the marital life scale. Considering the relationship between the sub-dimensions of the paranormal belief scale, traditional religious belief and belief in magic are positive, traditional religious belief and belief in psychic powers are positive, traditional religious belief and belief in spiritual beings are positive, traditional belief and belief in unusual life forms are negative, traditional belief is negative. superstition positive, traditional belief and total paranormal belief positive, magic belief and belief in spiritual beings positive, magic belief and superstition positive, magic belief and total paranormal belief positive, future belief and psychic powers positive, psychic Belief in forces and spiritual beings and unusual life forms positively, psychic powers and superstition positively, superstition and total paranormal belief positively, belief in spiritual beings and unusual life forms, belief in spiritual beings and superstition

positively, belief in spiritual beings total paranormal belief, be There is a positive relationship between belief in non-agan life forms and superstition.

The results of the regression analysis, paranormal belief scale total and sub-dimensions do not predict marital life satisfaction.

Key Words: Paranormal beliefs, Marriage Life

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	5
1.1.1. Araştırmanın Temel Problemi	5
1.1.2. Araştırmanın Alt Problemleri	5
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi.....	6
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Tanım ve Kavramlar	8
2.2. Paranormal İnançın Tarihi.....	15
2.2.1. Çeşitli Kültürlerde Büyü	17
2.3. Paranormal İnanç Kavramının Farklı Disiplinler ve Boyutları Doğrultusunda İncelenmesi	26
2.3.1. Paranormal İnançların Psikolojik Bakış Açısı.....	28

2.3.2. Paranormal İnançlara Sosyolojik Bakış Açısı	30
2.3.3. Paranormal İnançlara Antropolojik Bakış Açısı	32
2.3.4. Paranormal İnançlar ve Dini Boyut.....	33
2.3.5. Paranormal İnançlar ve Klasik- Kültürel Boyut.....	34
2.3.6. Yaygın Görülen Paranormal ve Batıl İnanç Örnekleri	43
2.4. Evlilik Kavramı	49
2.4.1. Evlilik Doyumu	51
2.4.2. Evlenme Biçimleri ve Evliliği Etkileyen Unsurlar.....	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	57
YÖNTEM.....	57
3.1. Araştırmanın Modeli	57
3.1.1. Evren ve Örneklem.....	57
3.2. Veri Toplama Araçları	57
3.2.1. Demografik Bilgi Formu	58
3.2.2. Paranormal İnanç Ölçeği	58
3.2.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği	61
3.3. Verilerin Analizi.....	62
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	67
BULGULAR	67
BEŞİNCİ BÖLÜM	89
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	89
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	89
5.2. Öneriler	93
KAYNAKÇA	95
EKLER.....	109
Ek 1: Ölçekler	109

Ek 2: Demografik Bilgi Formu	110
Ek 3: Paranormal İnanç Ölçeği	112
Ek 4: Evlilik Yaşamı Ölçeği	116
Ek 5: Ölçek Kullanım İzinleri	118
Ek 6: Ölçek Kullanım İzni	120

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılımlarının belirlenmesi amacıyla yapılan Kolmogorov Smirnov Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.1: Demografik değişkenler İçin Sayı ve Yüzde Dağılımları.....	67
Tablo 4.2: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere ve Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistikler.....	69
Tablo 4.3: Ölçekler ve Alt Boyutlarının Güvenirlilik Analizi.....	70
Tablo 4.4: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları.....	71
Tablo 4.5: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	72
Tablo 4.6: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Büyüdüğü Yere Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	73
Tablo 4.7: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	74
Tablo 4.8: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	75
Tablo 4.9: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	76
Tablo 4.10. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	77
Tablo 4.11. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları.....	79
Tablo 4.12. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Eşin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları.....	80
Tablo 4.13: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları.....	81
Tablo 4.14: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	81

Tablo 4.15: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Büyüdükleri Yere Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	82
Tablo 4.16: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	82
Tablo 4.17: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	82
Tablo 4.18. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	83
Tablo 4.19. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi ile Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları.....	83
Tablo 4.20. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları.....	84
Tablo 4.21. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Eşin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları.....	84
Tablo 4.22: Paranormal İnanç Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanları, Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 4.23. Evlilik yaşamı ölçeği ile geleneksel dini inanç çoklu regresyon analizi sonuçları	86
Tablo 4.24. Evlilik yaşamı ölçeği ile büyü inancı regresyon analizi sonuçları	86
Tablo 4.25. Evlilik yaşamı ölçeği ile geleceği bilme inancı regresyon analizi sonuçları	87
Tablo 4.26. Evlilik yaşamı ölçeği ile psişik güçler inancı regresyon analizi sonuçları	87
Tablo 4.27. Evlilik yaşamı ölçeği ile ruhsal varlıklara inancın regresyon analizi sonuçları.....	87
Tablo 4.28. Evlilik yaşamı ölçeği ile olağan dışı yaşam formlarına inancın regresyon analizi sonuçları	88
Tablo 4.29. Evlilik yaşamı ölçeği ile paranormal inancın regresyon analizi sonuçları	88

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 2.1: Eski Kültürlerde Şamanizm ve Büyüsel Ayinleri Gösteren Kaya Resimleri..37
Şekil 2.2: Eski Kültürlerde Şamanlar ve Ayin Başlığı Takmış İnsanları İfade Eden Kaya Resimleri.....38

KISALTMALAR

ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
EYÖ	: Evlilik Yaşam Ölçeği
F	: Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
n	: Örneklem/ Örneklem sayısı
p	: Anlamlılık Düzeyi
PİÖ	: Paranormal İnanç Ölçeği
r	: Korelasyon Katsayısı
SPSS	: (<i>Statistic Packets For Social Sciencences</i>) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
SS	: Standart Sapma
TpPİÖ	: Toplam Paranormal İnanç Ölçeği puanı
T-testi	: Bağımsız İki örneklem t test Puanı
\bar{x}	: Ortalama

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Paranormal” kavramı incelendiğinde “para” ön ekinin Yunanca olduğu ve anlamının “bir şeyin dışında, ötesinde” anlamına geldiği görülmektedir. “Paranormal” kavramının ise normalin dışında, doğal güçlerin dışında ve normal ile açıklanamayan şekilde tanımlandığı görülmektedir (Arslan, 2011:29-30).

Paranormal, bilim insanlarının doğal düzen içindeki nedenselliği aşan durumun gerçekte ne ifade ettiğini göstermektedir. Paranormal inançlar, olağanüstü, batıl, doğaüstü, bilim dışı, akıl dışı, okült gibi isimlerle ifade edilmektedir. Paranormal inançlar, genel olarak insanın nesnel gerçekliği, kurgular ve bilişsel etkinlikler ile harmanlanması sonucu ortaya çıkmıştır (Özkan ve Parladır, 2015).

Paranormal, bilim üyelerince tanımı yapılan, bu tanıma göre şekillendirilen, algılanan durum ya da etiketlenen durum olarak tanımlanmaktadır (Goode, 2000).

Paranormal inançlar güncel bilimde yer alan temel kuralları tanımayan inanış biçimlerinin tamamını içermektedir (Irwin, 2009:2). Paranormal kavramı insanın kapasitesini aşan nedenleri ve sonuçlarıyla birbirine uyumsuzluklar gösteren düşünceler için kullanılmaktadır. İslam da ise paranormal kavramı için “harikulade, mucize, velayet, keramet, tasarruf, irhas, maûnet, ferâset, ilham, keşf” kavramları kullanılmaktadır (Özervarlı, 1997:181-183). Ayrıca paranormal inançlar; rasyonel olmayan “bilgi alanının dışında” olmayı unsur olarak seçebilir ve işlevsel olarak; “gerçekle bağlantısı bulunmayan” düşünce, yaklaşım ve olgular olarak tanımlanabilir (Hançerlioğlu, 1997).

İnsanlık tarihinin en eski zamanlarından günümüze kadar hemen hemen tüm toplumlarda çeşitli inanış şekilleri oluşmuş. Bunlardan bazıları zamanla kullanılmayarak yok olmuş ya da nesilden nesile yayılarak daha da güçlü hale gelmiştir. Aslında din olarak adlandırılmasa da fakat dinden de ayrı bağımsız olarak düşünülemediği için bu inançlar paranormal inanışlar olarak kabul edilmiştir (Arslan, 2011:31-33).

Paranormal inançlar aynı zamanda “din” ile yakın bir ilişki içinde olmuştur. Ancak paranormal inançlar bazı durumlarda dini bazı durumlarda tamamen dinden

bağımsızdır. Örneğin; öteki dünyanın varlığı, ruhun ölmezliği, insanüstü varlıklar gibi inançlarda dinden gücünü almaktadır. Batıl inançlar, büyü, fal, kehanet, astroloji gibi inanışlar ise dine ters düşmektedir (Arslan, 2015:55-72). Bilimsel çalışmalarda kullanılan paranormal inanç kavramı, batıl inançları kavramı yerine kullanılmayan aksine batıl inançları da içine alan geniş bir alanı (büyücülük, batıl inanç, ruhçuluk vs) kapsamaktadır. Batıl kavram olarak asılsız, boş, çürük anlamına gelmektedir; ancak insanlar var olduğuna inandıkları doğa üstü varlıkların, nesnelere, davranışların olaylara etki edebileceğine inanırlar ve bu inanışlar batıl inançları oluşturur. Aynı zamanda istedikleri şeyleri gerçekleştirme arzusu insanların iradenin ötesinde kaldığı durumlarda koşulları kontrol altında tutma gayreti batıl inançları ifade etmektedir (Jahoda, 1969). Batıl inancı da içine alan paranormal inanç alanında yapılan araştırmalarda paranormal inançların, din ile ilişkisinin olmadığı, dini açıdan çok az bir ilişkisinin olduğu ve din ile pozitif ilişki içerisinde olduğu şeklinde üç durumun olduğu görülmektedir (Orenstein, 2002).

Paranormal inançların birbirinden farklı olan kavramları zıtlık içinde barındırmakta olduğu ve birçok farklı “kültür ve din öğeleri” bulunduran paranormal inançların; dinler, pagan kültürleri, batıl inançlar, post modern anlayışlar çerçevesinde şekillendiği bilinmektedir. Paranormal inanç “inanç” olgusuyla ilgili olduğu kadar, psikoloji biliminin konusu olan birey ve sosyoloji ile davranışlar açısından bağlı ve de teoloji ile de din ile sınırları ve paranormal inançların dinsel öğeleri barındırması açısından ilgilidir (Arslan, 2015:62). Birçok dini öğe ve dinsel inanış ile iç içe olan paranormal inançların, dini inançlar ile ayırma varabilmek ihtiyacı doğduğunda Şirin’in “metafizik varlıklara inanma” konusunda inancın kaynağına bakmanın gereğini işaret eden çalışması; inanç, “dini bir kaynağa dayanmaktaysa iman olarak, eğer dini kaynağa dayanmıyorsa folklor, kültürel ve şahsi edimleriyle” ilgili ise bu paranormal inanç olarak değerlendirmesi araştırma alanı için belirleyicidir (Şirin, 2006:55-57).

Paranormal inançların genel yapısını (geleneksel dini paranormal inanç, Büyü, Geleceği Bilme, Psişik, Ruhçuluk, Olağandışı yaşam formları, Batıl İnanç) oluşturmaktadır (Arslan, 2010). Bir başka ifadeyle; paranormal kavramının içinde, büyü, tılsım, ruhlar alemi, fal, hayali varlıklar, günlük takıntılar durumlar adı altında yer alan tanımlar problemin kavramsal modelini oluşturacak değişkenler olarak yer almaktadır (Koruk, 2017).

İlgili literatürlerde yapılan araştırmalarda paranormal inanç kavramı, kullanılmadan önce bu tarz inanç biçimleri, genellikle batıl, hurafe inanç olarak kullanılmaya başlandığı ifade edilmiştir. Ülkemizde de literatürlerde paranormal inançların genel olarak batıl inançlara dayanarak oluşturulduğu görölmektedir (Topuz, 2012). Araştırmalarda batıl inancın bir paranormal inanç formu olduğunu aynı zamanda paranormal inançların batıl inançla beraber geleneksel inançlar, büyü, ruhçuluk, astroloji gibi inanç formlarını da kapsadığı ifade edilmiştir (Wolfradl , 1997).

Evlilik, karşılıklı resmi olarak verilen sözler neticesinde kurulan bir birlikteliği zor günlerde dayanışmayı, cinsel doyumun sağlanması ve gelecek neslin devamını sağlayan en önemli ilişki biçimidir. Aynı zamanda evlilik; toplumlar da farklı yörelerde evlenme türlerinin olmasıyla birlikte en temelde aile kurmayı ve aile içinde doğacak çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirdikleri evliliğin her daim sadakat ile bağlılığı sürdürüleceğine dair birbirine bağlı sistemlerden meydana gelmektedir (Saxton, 1982:216-224). Evlilik, evlenme yaşına gelmiş tüm bireylerin yaşamak istediği karşılıklı sevme, sevilme, güven duyma, aitik hissi gibi ihtiyaçlarının tamamının olmasına imkân sağlayan aynı zamanda aile olmanın da en değerli kurumudur (Çelik, 2015:24-26). Bireyler arasındaki ilişkiler evlilikle birlikte ortak bir yaşama, ortak sorumluluklara dönüşen eşlerin mutlu olmayı da istedikleri için bu manada evlilik mutluluğu da çok önemlidir (Üncü, 2007:3-5). Evlilik de doyum eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları mutluluk en önemli doyum kaynağıdır. Evlilikten kaynaklanan doyum, eşlerin evlilik içinde ihtiyaçlarını karşılayabilen ilişki olarak tanımlanmıştır (Tezer, 1996:1-7).

Bir başka tanımda ise evlilik doyumunu, eşlerin evliliklerine yönelik duygularını tüm yönleriyle kendilerine göre hissettikleri doyum durumudur (Dowlatabadi, Saadat ve Jahangirl, 2013:608-615).

Yapılan araştırmalarda evlilik doyumunu kavramının, evlilikle ilgili olan çalışmalarda çok fazla kullanıldığı görölmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde de evlilik doyumunu şekillendiren etkenler bulunmaktadır. Bunlar eşler arasındaki iletişim, cinsel doyum, eşler arasındaki sadakat ve fedakârlık, empatiye sahip olabilmeleri, psikolojik olarak sağlıklı kişilik özelliklerine sahip olmak, eşlerin anne-babaları tarafından onaylanan bir evlilik, eğitim gelir düzeyinin eşlerin her ikisi açısından da tatmin edici düzeyde olması gibi birçok etken unsur bulunmaktadır (Hökelekli ve Balcı Arvas, 2017:129-160).

İnsan, ilkçağlardan bu yana varoluşunu sürdürebilmek için temel gereksinmelerini karşılamak ihtiyacı duymaktadır. Bu temel ihtiyaçlar Maslow'a göre "ihtiyaçlar hiyerarşisi" olarak sınıflanmıştır. İnsanın "fiziksel, güvenlik ve ait olma" ihtiyaçlarını giderme eylemi (Maslow, 1943) hem paranormal inançların doğması ve gelişmesiyle hem de insanın sevgi gösterip duyumsamaya, sosyalleşmeye, çocuk sahibi olmayı istemeye dair ait olma ihtiyacı kapsamında evlilik kurum ve kavramına olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır (Özkan ve Parlador, 2015). Bu kavram; evlilik ve evlilik doyumuyla ilgili olduğu düşünülen bir süreç olarak ele alınarak ilişkilendirilebilir. Anlaşılacağı üzere; paranormal inançlar bireyin sosyalleşmesine, dini inançlarına ve psikolojiyle ilişki halinde olduğundan, iki bireyin de birbirleriyle olan etkileşimleri, dini, ahlaki inanç ve tutumlarının da evlilik yaşamı doyumuyla ilişkili olduğu (Gander ve Gardiner, 2015:201) yapılan literatür taramasında görülmüştür.

Paranormal inançlar ile ilişkisinin incelenmesi bakımından araştırma; kısaca evlilik kavramı ve tanımına, evlilik doyumuna ve evlenme biçimleri; görücü usulü evlilik ve flört usulü evlilik kavramlarına değinmekte ve evliliğin Cüceloğlu tarafından değerlendirildiği biçimde "ilişki kurarak yakınlaşma" gereksinmesi dikkate alınmalıdır (Cüceloğlu, 1990:340). Evlilik doyumuna etki eden koşullar değerlendirildiğinde; araştırmanın bireyin yine gereksinmeleri ve paranormal inançların oluşmasına etki eden faktörler açısından evlilik doyumuyla ne şekilde ilişkili olabileceğinin değerlendirilme ihtiyacı oluşmuştur.

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın; temel problemi ve alt problemlerine, amacına, önemine, varsayımlara ve sınırlılıklarına yer verilecektir.

1.1. Problem

Araştırmada yorumlanacak olan temel ve alt problemlere bu kısımda yer verilmektedir.

1.1.1. Araştırmanın Temel Problemi

Evli bireylerin paranormal inançları ile evlilik yaşamı demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Evli bireylerin paranormal inançlar ile evlilik yaşamı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

Çalışmamızın temel amacı evli bireylerin paranormal inançlar ile evlilik yaşamı arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

1. Evli bireylerin paranormal inanç ölçek puanları çeşitli demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, büyüdüğü yer, eğitim durumu, gelir düzeyi, evlenme yöntemi, meslek, eş çalışma durumu) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Evli bireylerin paranormal inanç ölçeği puanları nedir?
3. Evli bireylerin evlilik yaşamı ölçek puanları çeşitli demografik değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, büyüdüğü yer, eğitim durumu, gelir düzeyi, evlenme yöntemi, meslek, eş çalışma durumu) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Evli bireylerin evlilik yaşamı ölçeği puanları nedir?
5. Evli bireylerin paranormal inançların evlilik yaşamı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; İzmir ili Bornova, Çiğli, Karşıyaka, Konak ilçelerinde yaşayan;

- Evli çiftlerin paranormal inançları ile evlilik yaşamı arasındaki ilişkinin (cinsiyet, yaş, büyüdüğü yer, eğitim durumu, gelir düzeyi, evlenme yöntemi, meslek, eş çalışma durumu) değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek,

- Evli çiftlerin paranormal inançlar ile evlilik yaşamı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Paranormal inançlar toplumun her alanında yer almıştır ve genelde tüm insanları az ya da çok etkisi altına almıştır. Türkiye'deki toplumun genelinde de paranormal inançların yaygın olduğu bilinmektedir (Kyendyebai, 2016). Paranormal olgu sadece psikolojik durumlarla değil toplumsal olgularla da açıklanması gerekmektedir. Paranormal kavramı altında büyü, fal, ruhçuluk, görünmeyen varlıklarla iletişim, takıntısız günlük bazı geleneksel davranışlar içinde yer almıştır. Bu tanımlar çalışmanın içeriğini oluşturmaktadır (Koruk, 2017). Bu alanda yapılan çalışmalar çok fazla ön plana çıkarılmamaktadır.

Evlilik, eşlerin sosyal, psikolojik ve cinsel ihtiyaçlarını doydurmaktadır. Eşlerin birbirlerine güvenmesi ve her konuda destek olmaları ve bu anlamda sosyal anlamda ihtiyaçlarını karşılamaktadır (Özgüven, 2014). Evlilik ile ilişkili olduğu olan evlilik doyumu kavramını eşleri etkilemektedir. Paranormal inançlar ve evlilik yaşamının ilişkisi üzerine yapılan bu çalışmanın araştırmanın içeriğinde paranormal inançlar ve evlilik yaşamı ilişkisine odaklanan içeriğin önemi bilimsel literatür ve kaynaklar tarandığında daha önce yazılmış makaleler ve araştırmaların; öğrencilerin, farklı yaş gruplarının ve mesleklerin paranormal inançlarla ilişkisine ve diğer alanlarla olan ilişki ve etkisine odaklanılmıştır (Özkan ve Parladır, 2015:172-200).

Çalışmamızda, literatür incelendiğinde evli bireylerin paranormal inanç ile evlilik yaşamı arasındaki ilişkisinin incelendiği bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu yüzden çalışmamızın bu alanda ilk olması ve aynı zamanda özgün bir değere de sahip olacağı için önem taşımaktadır. Bu durum, tez çalışmasının önemini arttıran unsurdur.

1.4. Varsayımlar

- Araştırmada seçilen örneklem evreni temsil etmektedir.
- Araştırmada kullanılan ölçme araçları geçerli ve güvenilirlerdir.
- Araştırmaya katılan evli bireylerin, kendilerine verilen ölçme araçlarını samimi, doğru ve objektif olarak cevaplandırdıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma bulguları ölçeklerin uygulandığı 2019 yılı içerisinde İzmir'in Bornova, Çiğli, Karşıyaka, Konak ilçelerinde uygulandıkları zaman ile sınırlıdır.

Araştırma yalnızca İzmir ilinin Bornova, Çiğli, Karşıyaka, Konak ilçelerinde uygulandığından, uygulandığı yer ile sınırlıdır.

- Araştırma evli çiftlere uygulanmış olup; yalnızca evli olan bireylerle sınırlıdır.
- Araştırma "Paranormal İnanç Ölçeği" ölçtükleriyle sınırlıdır.
- Araştırma "Evlilik Yaşamı Ölçeğinin" ölçtükleriyle sınırlıdır.
- Araştırma "Demografik Bilgi Formunun" bilgileri ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Tanım ve Kavramlar

Günümüzde kalıp inançların oluşmasında geçmişten günümüze gelen çeşitli uygulamaların etkisi olmuştur. İnsanoğlunun ilkel toplumlardan, çağdaş günümüz toplumlarına kadar merak olgusu ve bu olgu nedeniyle gösterdiği çeşitli davranışlar, sürekli tekrar edilmesinden ötürü gelenekselleştirilerek günümüz inançlarının şekillenmesinde çok etkili olmuştur. Çeşitli kavramlarla ifade edilmekte olan bu tür inançlar, çalışmamızda “Paranormal İnanç” kavramı şeklinde ele alınacaktır. Arapça “butlan” kelimesinden türetilmiş olan “batıl” kavramı anlamı itibariyle asılsız ve gerçeğe aykırı olan şekilde ifade edilmektedir. Paranormal inançların da çeşitli araştırmacılar tarafından “batıl inanç” şeklinde ele alındığı görülmüştür. Batıl kavramı, Fransızca “superstition” olarak ifade edilmekte olup; temelinde Latince “superstition” kavramı bulunmaktadır. Genel olarak sözlük de anlam olarak hurafe, mantık dışı ve akıl yoluyla kavranamayacak olarak ifade edilmektedir (Yel, 1998:381-382). Anlam olarak ise, ilkel halk inançlarının günümüz dini inançların arasına harmanlanması olarak olumsuz bir olgu şeklinde ifade edilmektedir. Halk inançları halkın yaşanılanlara göre dini hayatını temsil eder. Din halkın yaşayışına göre hayata geçirilir. Halk inançlarının kökleri çok eski zaman dilimlerine dayanmaktadır (Kalafat, 1999:88). Başka türlü ifade etmek gerekirse batıl inanç kesinlikle dinde yeri olmayan; fakat aynı zamanda dinin içinde gibi gösterilen yine de dinin kabul etmediği boş inançlardır (Varlı, 2008:16).

Günümüze kadar varlığını sürdürmüş olan davranışların başında “büyü” kavramı gelmektedir. Bunun yanında “efsun, hurafe, dilek, tılsım, sihir, kehanet, adak, çaput...” olmak üzere çeşitli isimlerle ifade edilen kavramların tamamın “paranormal inanç” kavramı olarak tanımlanabilmektedir. Paranormal, doğanın sınırlarını zorlamak, bilimselliği olmayan, fal, büyü, astroloji, ruhçuluk, telekinezi, telepati, duyu dışı algı ve durugörü gibi kavramları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır (Arslan, 2011:14). Bunun yanında türbelerde dilek tutma, çaput bağlama, mum yakma, ölülerden medet bekleme gibi eylemler de paranormal inançlar sınıfında değerlendirilebilir.

“Paranormal” kavramı incelendiğinde “para” ön ekinin Yunanca olduğu ve anlamının “bir şeyin dışında, ötesinde” anlamına geldiği görölmektedir. Paranormal kavramının ise normalin dışında, doğal güçlerin dışında ve normal ile açıklanamayan şekilde tanımlandığı görölmektedir (Arslan, 2011:29-30).

Paranormal inançlarla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde birçoğunda yukarıda belirtilen terimlerle ifade edildiği görölmektedir. Bu hususta önemli olan konu paranormal inançlar altında tanımlanan kavramların, paranormal inanç olup olmadığının kavranmasıdır. Paranormal inançlar bilim adamları tarafından çeşitli kavramların bir arada değerlendirildiği, çeşitli kavramlardan etkilenerek belirli bir boyut kazanan ve bu doğrultuda sınırları belirlenen bir alan olarak ele alınmaktadır. Bu doğrultuda çalışma bilimsel açıdan incelendiğinde yukarıdaki paragraflarda belirtilen kavramlar ile birlikte ele alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Paranormal inançlar bilim, din ve büyü kavramları çerçevesinde ele alınmış ve bu kavramların merkezinde yer aldığı kanısına varılmıştır (Arslan, 2011:55).

Paranormal inançlar, toplumun kendi çaba ve imkânlarıyla kontrol edemediği, belirli risk barındıran ve genellikle güvenlik kaygısı nedeniyle rahatlama ve istenilen arzuya ulaşma noktasında devreye giren çeşitli uygulamalar olarak görölmektedir. Bu öngörüü destekleyen nitelikte çeşitli araştırmalar yapıldığı gözlemlenmiştir. Güvenlik kaygısı nedeniyle ortaya savunma mekanizması şeklinde çıkan paranormal inançların daha çok psikoloji bilim dalı tarafından açıklanmaya çalışıldığı görölmektedir. Bu doğrultuda para-psikoloji kavramı ortaya çıkmış ve literatürde birçok çalışmada yer aldığı gözlemlenmiştir (Miller ve Hoffman, 1995:65).

Büyü kavramının hem psikolojik hem de toplumsal bir işlevinin bulunduğunu savunan Malinowski tarafından paranormal inançlara ilişkin olarak önemli tespitlere yer verilmiştir (Malinowski, 1964:15-16). Büyü kavramının bireylerin çeşitli psikolojik sorunları ve ihtiyaçları çerçevesinde ortaya çıktığı düşünölmektedir. Büyü kavramının zamanla gelenekselleşmiş ve bu sayede günümüze kadar aktarılmış olması, bu kavramın toplumsal yönünün olduğunu da göstermektedir. Bu nedenle paranormal inançlar psikolojinin yanı sıra sosyoloji bilimi tarafından da incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde “Psikoloji” ve “Sosyoloji” bilim dalları başta olmak üzere çeşitli bilim dalları tarafından konu ile ilgili araştırmalar yapılmaktadır (Morris, 2004:240-241).

Paranormal inançlara ilişkin ritüeller geçmişten günümüze kadar varlığını korumuş ve toplum hayatına giren büyü gibi kavramların gelenekselleşmesi sonucu bir şekilde varlığını ileride de koruyacak gibi görünmektedir. İnsanlığın ilk mesleği olarak kabul edilen büyü yapanlar veya kötü büyü uygulayan sihirbazlar sayesinde insanoğlu kendi çaba ve imkanlarıyla üstesinden gelemediği istek ve arzularını yerine getirme noktasında ardışık olarak paranormal inançlara yönelmiş ve bu sayede bu inanışlar rahatlıkla varlığını günümüze taşımıştır (Malinowski, 1964:89).

Batıl kavramının tanımı daha önceki paragraflarda yapılmış olup; gerçeğe aykırı olan düşünce ve hükümleri ifade ettiği belirtilmiştir. “Butlan” kökünden türeyen batıl kavramı “Temelsiz ve devamsız” anlamında kullanılmaktadır. Kuran-ı Kerim’de de konu ile ilgili hükümler bulunmakta olup; otuz altı defa batıl kavramının geçtiği görülmüştür. Kuran-ı Kerim’de batıl kavramı ile ilgili olan hükümlere bakıldığında Allah’ın gücü ve hakimiyetin dışında başka varlıklardan medet beklemek, çirkin ve faydasız işler, yalan vs. konularla birlikte anılmaktadır (Halaçoğlu ve Eren, 1992:145-146).

Hurafe kavramı, mantıkla açıklanamayan hayatın normal akışına aykırı inanış ve bu inanış doğrultusunda ortaya çıkartılan uygulamalardır. Hurafeler direkt olarak kötü amaçlı olmaktan ziyade, iyilik veya kötülük getirebileceği düşünülen uygulamalardır. Sihir ve büyü kavramlarının etkisi ile ortaya çıkan hurafe kavramı genelde sihir ve büyü yapımında kullanılan objelerle ilgili olmaktadır. Antropologlar tarafından sübjektif bir tarzda, üzerinde araştırma yaptıkları kültürlerdeki bu tür tavır ve inançlar için kullanılabilirse de sadece belirli bir din açısından bakarak böyle bir ayırım yapılabilir. Dolayısıyla ancak bu şekilde yapılan bir tasnif anlamlı olabilir. Belirli bir kültürün asıl dinine muhalefet eden inanç ve uygulamalar için kullanılan hurafe kavramının modern tanımı analitik olmaktan ziyade tasvirî ve küçük görücüdür; onun kendine has mânası farklı dönemler ve ortamlara göre değişebilir (Günaltay, 1997).

Hurafe kelimesi Kur’an’da yer almamakla birlikte onunla anlam yakınlığı bulunan üstürenin (uydurulmuş söz) çoğulu esâtîr dokuz ayette geçmektedir. Ayrıca ihtilâk (yalan uydurmak) (Sâd 38/7) ve tekavvül ile (uydurulmuş söz) (et-Tûr 52/33; el-Hâkka 69/44) huluku’l-evvelîn (önceki milletlerin geleneği) (eş-Şuarâ 26/137) terkihi de hurafeye yakın mânalar taşımaktadır. Bu tabirler, Kur’an-ı Kerim’e Hz. Muhammed’in uydurduğu bir kitap nazarıyla bakan müşrikler tarafından ileri sürülmüş, Kur’an da bu iddiaları reddetmiştir (Halaçoğlu ve Eren, 1992:145-146).

Büyü kavramı, doğaüstü güçlerin yardımıyla olağandışı sonuçlar elde edilmesi temeline dayanan uygulamalar için kullanılmaktadır. Eski Türk diline bakıldığında büyü kavramının “bügü, bügi” şeklinde yazıldığı ve “sihir yapan din adamı” olarak ifade edildiği görülmektedir. Büyü kavramı Fransızca ve Almanca magie, İngilizce ise magi, magic olarak ifade edilmekte olup; kökeni Yunanca “magostan” kelimesinden gelmektedir. Eski Farsça ’da “magu” kelimesi kullanılmakta ve İran’da doğaüstü güçleri kullanabilen kişilere “Maguş” ismi verilmektedir (Tanyu, 1992:501-506). Maguşlar doğaüstü güçleri kullanabilen Med kabilesine mensup rahiplerdir. İslam’da ise “mecüs ve mecüsi” şeklinde ifade edilen kelimeler, gaipten haber veren, doğaüstü güçler kullanabilen ve büyücülükle uğraşan kişilere denilmektedir (Özel, 1988). Genel anlamda ele alındığında büyü kavramı “doğaüstü güçlerle iletişim kurmak ve gizli güçleri bulunduğu inanılan nesnelere kullanılarak savunma veya başka bir amaç doğrultusunda faydalı veya zararlı olduğu düşünülen istek ve arzulara ulaşmak” şeklinde tanımlanabilir (Kartopu ve Ünal, 2019:380-394). Kutsalla ilişkisi bulunmaması ve ahlâkî amaç taşımaması büyüün en temel özellikleridir; başlıca gayesi ise daima çıkar sağlamaktır. Büyünün asıl amacı insana ve olaylara etki ederek bol ve çok avlama, balık tutma, hayvan yetiştirme, düşmanı yenme, zarara uğratma veya öldürme, çocuk, ürün ve mal çoğaltma, kadın elde etme, hastalıktan kurtulma, kısacası bitkileri, hayvanları, insanları, tabiat olaylarını ve güçlerini kontrol ederek şu veya bu kişi yahut kişilere iyilik ya da kötülük etmek suretiyle bir menfaat sağlamadır (Tanyu, 1992:501-506). Büyü, olağanüstü etkileyici bir güç veya bilgiye sahip olduğuna inanılan bazı insanlara yaptırılır. Bunlar büyücü, şaman, sihirbaz, hekim gibi toplumlara göre adları değişen kimselerdir. Bunların güçlerini iyiye de kötüye de kullanabileceklerine inanılır. Büyüde araç olarak ruhlar, cinler, şeytanlar, canlı veya ölmüş bazı hayvanlar, cisimler, şekiller, hatta adlar kullanılır. Tarih boyunca büyüye başvurulduğu gibi günümüzde de en gelişmiş toplumlarda bile büyü yapanlara ilgi duyanlar vardır (Frazer, 1991:14-17). Kur’an-ı Kerim’de sihir kelimesi ile büyü kelimesinin aynı anlamı geldiği belirtilmiştir. Sihir kelimesinin ise daha geniş kapsamlı olduğu ve birtakım farklılıklar gösterdiği düşünülmektedir. Türkçe ’de büyücü ile sihirbaz kelimeleri de aynı anlamı taşımamaktadır (Özel, 1988:337-340). Sihirbazlık daha çok gösteri amaçlı, hokkabazlık, aldatmaca ve el çabukluğuna dayanan bir sanat olarak ifade ediliyor iken, büyücülük ise daha gizli ve toplum tarafından çekinilen, insanların daha çok kötü amaçlarına ulaşmak için başvurduğu doğaüstü yöntemler olarak kabul görmektedir İllüzyonizm, manyetizma, hipnoz,

telepati gibi teknikleri uygulayan sihirbazdır. Büyücü ise iyi veya kötü varlıkların yardımını sağlayan, büyü tekniğini, usullerini, tılsımlı sözleri, iksirleri, uygun materyali, muskaları, diğer ilgili maddeleri bilen ve kullanan kimsedir. Cadılar ve kâhinler büyücülerle karıştırılırsa da aslında onlarınki bir teknik değil şahsî kabiliyettir (Tanyu, 1992:501-506).

Türk Dil Kurumuna göre “sihir” kelimesi, sözlükte “aldatmak, oyalamak ve bir şeyi olduğundan farklı göstermek” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2005). Râgıp el-İsfahâni tarafından yapılan açıklamalar incelendiğinde sihir kelimesinin “el çabukluğu, göz yanıltması, aldatma, hile, şeytandan yardım alma ve nesnelere şekillerini değiştirme” diye ifade edildiği görülmektedir. Ayrıca kötü ruhlu varlıkların yaptığı eylem ve uygulamalar ile açık bir şekilde meydana gelmiş olmayan gerçek dışı olaylar şeklinde de tanımlanmaktadır. İbn-i Haldûn’a göre ise sihiri, semavi yardımcıları olmadan direkt olarak nefise dayalı güçlerle hareket etmesidir. Taşköprizâde Ahmed Efendi ise astronomi olayları ile gök cisimlerinin özelliklerini ve bunların yeryüzü olaylarıyla bağlantısını inceleyen bilgi dalına sihir adını verir. Türkçe ‘de sihir karşılığında büyü kelimesi kullanılmakla birlikte el çabukluğu ve illüzyon gibi teknikleri içine alan sihrin büyüden daha kapsamlı olduğunu söylemek mümkündür. Sihir uygulayan kimseye sâhir denir (Karaman, ve diğerleri, 2006:56-58).

Geçmişten günümüze kadar ilkel toplumların hayatlarına önemli ölçüde etki eden sihir kavramı Babil, Hint, Mısır ve Grek medeniyetlerinde hayatın içinde fazlasıyla yer bulmuş ve uygulanmıştır (Koruk, 2017). Hristiyan ve Yahudi devletlerde ise büyücülere ağır cezalar verilmesine rağmen sihir yapılması engellenememiştir. Cahiliye dönemi Arap devletlerinde ise sihir yapan kişilerin kendilerini belirli bir keramet sahibi olarak lanse etmeleri ve insanlarla Allah arasında iletişim sağladıklarını lanse ederek toplumdan fazlasıyla talep görmüştür (Çelebi, 2013:545-547). Sihir konusunda başka toplumlardan etkilenen İslam öncesi Araplarda putperestlikte diğer kültürlerden Araplara bulaşmış ve İslam inancına kadar hayatın merkezine yerleşmiştir. İslam öncesi dönemde havas, rukye, şa’beze ve tılsım gibi büyü çeşitleri oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır (Çelebi, 1995:138-139). Uygulanan büyü çeşitlerine bakıldığında ise en fazla cinlerle iletişim kurmak olarak görülmektedir. Cahiliye döneminde Yahudilerin sihirle daha fazla meşgul olduğu, sihir konusunda Necran Araplarından sihir eğitimi aldıkları, Cürhüm kabilesinin yapay yılanlarla

insanları korkuttuğu, Farslıların ise kalelerini tılsım ile korudukları gibi birçok bilgi bulunmaktadır. Şiir konusunda usta olan kişiler ile gaibe dair bilgiler veren kişilerin “takipçi” ismi ile anılan cinleri kullandığı ve bu sayede istedikleri bilgilere ulaştığı yönünde çeşitli kaynaklar bulunmaktadır. Yine toplumda bu şekilde bir algı oluştuğundan, Hz. Peygamber hakkında sâhir veya kâhin gibi adlar takılmıştır (Hançerlioğlu, 1997).

Tılsım kavramı, semavi güçlerin pasif yer güçleriyle iletişime geçerek, bu güçleri etkilemesinden bahseden sanal bir ilim olarak ifade edilmektedir. Grek dilinden Arapça ’ya geçen telesma kelimesinin anlamı “doğüstü güçler, sırlı nesnelere, çözülemeyen düğümler” olarak ifade edilmektedir. Arapça ’da çeşitli şekillerde kullanılan tılsım kavramı daha çok “tillesm, talism, tılsim, talsem” olarak kullanılmaktadır. Arapça’dan Batı dillerine talisman biçiminde geçen tılsım karşılığında Latince ’de amulet kelimesi (takdis edilmiş, tabiatüstü güce sahip nesne) yer alır. Türkler arasında bu mânada hamail, efsun ve büyü kelimeleri yaygındır (Su, 2009:188-189). Tılsım Anadolu folklorunda “büyünün etkisini sağlayan araç, define vb. gizli şeyleri bulmaya, kapalı kapıları açmaya yarayan söz, kadınların nazardan ve kötülüklerden korunmak için başlarına taktıkları metal süs eşyası” mânasında kullanılır. Tılsım terim olarak “uygun zaman ve konumdaki aktif semavî kuvvetlerin pasif yer güçleriyle temasa geçerek onları etkilemesi keyfiyeti” diye tanımlanır (Çelebi, 2012:91-94).

İbn-i Haldûn’a göre beşerî nefisler semavî güçlerden (feleklerin mizacından), unsurlardan veya sayıların havassından yardım alarak yahut yardım almadan unsurlar âleminde etkili olabilir. Birincisine tılsım, ikincisine sihir denilir. Tılsımın ilm-i nücûm ve sihirle ilgili iki türünün bulunduğunu kaydeden Taşköprizâde birincisini “fiile uygun zaman ve konumda faal semavî güçlerin edilgen yer kuvvetleriyle terkihi keyfiyetini konu edinen ilim”, ikincisini “ta ‘vize adı verilen yaprak, taş, deri ve kâğıt gibi maddeler üzerine yazılmış/kazılmış yazı, sayı, resim, çizgi ve işaretlerin keyfiyetinden bahseden ilim” diye tarif eder. Kâtib Çelebi ise kevn ve fesad âleminde tılsımdan beklenen etkiyi sağlayacak olağan üstü işleri başarmak için tütsü, buhur vb. ruhaniyeti arttırıcı yollara başvurulduğunu, ilke ve sebepleri bilindiği için tılsımın kaynağının sihre göre daha belirgin, faydasının ise açık, ancak gerçekleştirilmesinin çok zor olduğunu kaydeder (Çelebi, 2013:545-547).

Seyyid Şerîf el-Cürcânî'ye göre mîknatısın demiri, kehribarın saman çöpünü çekmesi, sirkenin taşı eritmesi ve Türkler arasında bilinen yağmur çeken taş örneklerinde görüldüğü gibi semavî kuvvetlerle yer güçleri arasındaki denge doğru biçimde kurulduğunda tılsım gibi garip hadiselerin meydana gelmesi muhtemeldir. Tehânevî tılsımı, “yer güçleri ile bir araya gelmesi neticesinde olağanüstü iş yapabilme gücünü kazanma keyfiyeti” olarak tanımlar (Yaran , 1992:129-133). İbn Hazm tılsımın eşyanın tabiatını değiştirme ve gözbağcılık faaliyeti olarak değil soğukun sıcakla, sıcakın soğukla giderilmesi örneklerinde görüldüğü gibi Allah'ın terkîp ettiği güçler vasıtasıyla vuku bulan tabii bir hadise olduğunu söyler; dolayısıyla onun önlenmesi mümkün değildir. Ay akrep burcunda olduğunda mühür gibi alet üzerine akrep resmini yapıp bunu üstünde taşıyan kişiyi akrebin öldürmeyeceğine, bu yöntemle Sarakuş bölgesine (Mağrib) yılanların girmesinin önlenildiği şeklindeki inançlara da yer verir (Kutluer, 1992:423-424). Adak kelimesi Türkçe ‘de kendine borç olmayan bir durumu vaad etmesi ve üzerine vacip kılması anlamındadır. Arapça ‘da nezr olarak kullanılan adak kavramının anlamı “insanın yerine getirmeyi kendisine borç kılması ve vaad etmesi” şeklindedir. Nezr, kökünde “gerekli kılmak, vacip kılmak” anlamı bulunmasından ötürü İmam Şâfiî kasten yaralama durumlarında ödenmesi gereken diyeti nezr şeklinde isimlendirmiştir (Özel, 1988:337-340).

Türk Dil Kurumuna göre “nazar” kelimesi kıskançlık, imrenme ve özenme duyguları içeren kimselerin bakışlarıyla zarar vermesi anlamına gelmektedir (TDK). Sözlükte “bakmak, görmek ve düşünmek” tanımı bulunan nazar kelimesinin Türkçe ‘de kıskançlık ve özenç duygularıyla bakmak ve zarar verici şekilde onu etkilemek anlamı ile kullanılmaktadır. Halk arasında göz değmesi olarak da kullanılan nazarın Arapça karşılığı nazara yani “*isabetül ayn*” kavramıdır. Nazar kelimesi sadece kıskançlık duygusu doğrultusunda bir nesneye bakılması ve ona zarar vermesi anlamı ile kullanılsa da hayranlık ve övgü amaçlı bakıldığında da aynı etkinin ortaya çıktığına inanlar da mevcuttur (Gürkan, 2006:443-444).

Geçmişten günümüze kadar herhangi bir şekilde merak edilerek sorgulanmamış olan bu inanışlar, toplumun hemen hemen her kesimi tarafından kabul edilmiş ve insanoğlunun hayatında yer bulmuştur (Arslan, 2011:19-20). Günümüzde dahi “gece aynaya bakmamak, gece tırnakların kesilmemesi, nazardan korunmak için tahtaya vurulması, merdivenlerin altından geçilmemesi, kara kedinin uğursuzluk getirdiği ve 13 rakamının uğursuz olduğu” gibi birçok inanış bulunmaktadır (Koruk, 2017). Bu

inanişlar her toplumda farklı şekillerde uygulansa da paranormal inanişların bulunmadığı toplum neredeyse yoktur. Paranormal inanişlar toplumsal hayatın birçok noktasında kendisini göstermektedir (Özkan ve Parladır, 2015:172-200). Çoğu inanişın akıl, mantık ve bilim ile açıklanamadığı günümüzde yapılan birçok araştırmada vurgulanmıştır. Her ne kadar bilimle açıklanamayan uygulamalar olsa da insanoğlunun hayatından bir türlü uzaklaştıramadığı inanişlar etkisini halen daha rahatlıkla sürdürmektedir. Büyü ile insanlar çeşitli ayinsel uygulamalar ortaya koymakta ve bu ayinler sonrası zihinsel olarak belirli bir inanç oluşmaktadır (Arslan, 2011:19-20). Bu inanç çerçevesinde geliştirilen yöntemler ile arzu edilen amaca ulaşıldığı sanılmaktadır. İnsanı; önemli görevlerini güvenle yürütmeye, öfke patlamalarında nefretin, karşılıksız aşkın, düş kırıklığının ve korkunun işkencesinde dengesini ve ruhsal bütünlüğünü ayakta tutmaya yetkili kılıyor. Büyünün işlevi, insanın iyimserliğini ayinleştirmek, umudun korku üzerindeki yenilgisine duyulan inancı güçlendirmektir (Malinowski, 1964:91). Tüm bu duygusal gerilim durumlarından kaçış ve sonrasında rahatlama simgesi haline getirilen paranormal inançların belirli kıstas ve nitelikleri de bulunmaktadır. Bir inanç ya da olgunun paranormal sayılmasında temel kıstas, onun bilimin temel kabullerine ters, doğa kanunlarını zorlayan bir nitelikte olmasıdır (Irwin, 2009).

2.2. Paranormal İnançın Tarihi

Paranormal inançlar ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında; bu inançların insanın varoluşundan bu yana kendini gösterdiği, hatta yaratılış ile ilgili dahi paranormal hikayelerin bulunduğu gözlemlenmektedir. Paganist inançlar, paranormal inançlar üzerinde önemli bir etki göstermiştir. Eski medeniyetlerden günümüze kadar, insanoğlunun din inançları da dahil olmak üzere paranormal inançlarla ilgili çeşitli kanıtlar bulunmaktadır (Arslan, 2011). Paranormal inançların tarihsel gelişimini incelemek için ilkel dinlerin tarihi ve bu dinlerin ritüellerini incelemek çok daha etkili olacaktır. Bu doğrultuda (Arslan, 2011);

- İlkel dinlerde insanlar arasında belirli bir sınıf veya zümrenin ayrıcalığı bulunmamaktadır. Rahip veya din adamı kavramı bulunmamakta, herhangi birisi tarafından dini tören yapılabilir.
- Dini törenler için belirli bir yer veya yapı bulunmamaktadır. Ayinler veya törenler herhangi bir alanda yapılabilir.

- İkel dinlerde Tanrı kavramı baskın bir şekilde bulunmamakta, daha çok ruhlar ön plana çıkmaktadır.
- Ayinler büyüsel yapıdadır.

İkel toplumlara paranormal inançların dini inanışlarla birlikte insan hayatına girdiği ve bu inanışlar gereği insanoğlunun çeşitli istek ve arzuları doğrultusunda günümüze kadar varlığını sürdürmesi bilimsel açıdan bu olgunun incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Kaya ve Bozkur, 2015:935-946). Eski dönemlerde dini inanışın gereği veya çeşitli amaçlar doğrultusunda uygulanan paranormal inanışların günümüzde sebepsizce ve gelenekselleşmiş bir şekilde varlığını sürdürdüğü görülmektedir (Kemalettin, 2008). Örneğin günümüzde merdiven altından geçmenin uğursuz olduğuna dair paranormal bir inanış toplum hayatına varlığını sürdürmektedir. Bu inanışın kökeninde tüm dünyada etkin olan tanrısal üçgen inanışı bulunmaktadır. Zira piramitlerin üçgen şeklinde yapılmasının da bu inanışa dayandığı belirtilmektedir (Çobanoğlu, 2006).

Tanrısal üçgen kutsal kabul edildiği için üçgenin içinden geçmekte Tanrıya meydan okumak anlamını taşımaktadır. Güneş Tanrısı Osiris'in merdiven sayesinde ruhunu karanlık güçlerden koruduğu için Mısırlılarda merdivenin kendisi kutsal sayılmakta idi. Bunun yanında Tanrıların yanına ulaşmak için şekilsel bir sembol olarak da halk arasında merdivenin kutsal bir yeri bulunmaktadır (Mozzani, 1998; Akt; Adanır; 2018:11-12). Sonrasında ise Hristiyanlar Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesi esnasında çarmıha dayalı olan merdivenin kötülük ve ihanetin sembolü olarak kabul etmiştir. Bu nedenle insanlar merdivenin altından geçmelerinin kendilerine kötülük getireceğine inanmıştır. 17.yüzyılda Fransa ve İngiltere'de idam cezasına çarptırılan kişiler infaz edilmeden önce merdiven altından geçirilmekte idi. Bu da ölüm cezasının yanında diğer alemde de kötülüklerin bu kişinin peşini bırakmaması isteklerinden kaynaklanmaktadır (Kaya ve Bozkur, 2015:940). Başka kültürlerde de merdivenle ilgili çeşitli inanış ve uygulamalar bulunmaktadır. Romalılar 'da merdiven altından geçerken kendilerince duruma çare üretmişlerdir. Merdivenin altından geçen kişiler orta parmağını iyice gerdirerek yumruk yaparak merdiven altından geçtikten sonra elleriyle merdiveni işaret ederek kendilerine göre bir savunma metodu uygulamıştır (Goode, 2000).

21.yy. öncesinden beri var olan astrologlar bu dönemde özellikle el falı ve astrolojik tahminlerde bulunmuşlardır. Bu durum gitgide yayılarak şehirlerde normal bir durum haline gelmiştir (Bailey, 2006:218). Geçmişte olduğu gibi günümüzde halen devam eden insanların kaderini merak etme, olabilecek olumsuzlukları ortadan kaldırarak bu durumdan kurtulma inancı özellikle astrologlara inancı, medyumlara olan inancı pekiştirerek hastalıkla uğraşan ve çaresiz olan insanları ya da hayal ettiklerini gerçekleştirme isteği ister istemez insanları paranormal inançlara sevk etmiştir (Floramo, 2005:66).

Eski kültürlerde Keldaniler çok önem verdikleri yıldızların durumlarından hareket ederek hayatlarını buna göre düzenlemişlerdir. Eski Araplarda ise kâhin diye adlandırılan kişiler bulunmazdı. Onlar yerine Arraf denilen yani falcılar bulunurdu. Fal işleriyle uğraşmak, sihir ve büyü gibi inançlar ise Babil, Asurlular ve Mısırdan günümüze ulaşmıştır. Fenikeliler ise kutsal saydıkları kişiler için kandil yakma gibi inançları benimsemişlerdir. Güvercin uçurtma geleneği Süryanilerden direk Müslümanlara geçmiştir. Romalılar ve Araplar ise kuşlardan farklı anlamlar çıkarmışlardır. İnanlarda Kaf dağı ve Anka kuşu efsanesi çok yaygındır. Bu efsane Osmanlıda bile yer almıştır (Koçoğlu, 2009: 16-17).

2.2.1. Çeşitli Kültürlerde Büyü

Büyücülük ilk olarak nerede ve nasıl başladığı tam olarak bilinmemekle beraber Orta Doğu'da başladığı Mısır ve Sümerliler de görüldüğü bilinmektedir. İlk olarak Asurlular tarafından düğümler, dualar, tılsımlar yapılmaktadır (Kartopu ve Ünalan, 2019 :380-394). Orta çağ 'da büyü ikiye ayrılmaktadır. İlki kendiliğinden doğal olarak yapılan büyü, diğeri ise demon büyüdür. Doğal büyü farklı güçlerle doğadan faydalanılarak yapılan büyülerdir. Örneğin; bir kişinin ağır bir hastalığı doğal olarak iyileştirmek gibi. Demon büyü ise insanların kötü güçleri kullanarak büyü yapılan kişi ya da kişileri korkutmak, zarar vermek için yaptıkları sonuçları ağır olan büyülerdir. Bu dönemde yaşayan yazarların büyük bir kısmı doğal büyüün aslında hiç olmadığını sadece kötü güçlere başvuru demon büyüünün olduğu konusunda hemfikirdirler. Aynı zamanda Orta çağ 'da hastalıklar için, aşk acısı çekenler için de farklı büyüler denerlerdi (Kieckhefer, 2017:30-32).

Orta çağ'da büyü yapanlar ve büyü yaptıranlar ağır cezalar verilmiştir. Bununla beraber yine de eski zamanlarda evlerde büyü yapan kişiler bulunmaktaydı (Kartopu

ve Ünalın, 2019 :380-394). Irak'ta yaşıyan insanlar astroloji 'de gelişim göstererek tüm yaşıanan veya yaşıanılacak durumların astrolojik olaylardan olduğunu iddia etmektedirler (Ateş, 2003:195). Sümerliler Gılgamış destanında olduğu gibi ölümsüzlüğün peşinde oldukları için büyüye başvurmuşlardır (Çığ, 2005:105-107).

Büyünün çok eski zamanlara dayandığı çeşitli araştırmalar sonucu ortaya çıkarılmıştır (Tanyu, 1992:501-506). Paleolitik devirde dahi örneklerine rastlanan büyü uygulamalarının, insanların daha fazla istek ve daha fazla beklentilerinden ötürü silsile olarak sürekli artarak geliştiği düşünülebilir. Mağara duvarlarından rastlanan kargı saplı hayvan çizimleri büyüünün ne denli eski zamanlara dayandığını göstermektedir. Bunun yanında, eski zamanlardan kalma mumyalarda cesetlerin korunması için bir çeşit kırmızı boya kullanıldığı, özellikle kan renginin seçilerek ölen kişi için kırmızı rengin hayat özü olarak kabul edildiği, bu sayede ölen kişinin tekrar dirileceği inancı bulunmaktadır (Seçkin, 2010:223-224).

Mısır ve Mezopotamya'dan kalma büyü formülleri ve tılsımlı sözler bulunan çok sayıda kalıntı gibi bulgulara rastlanılmıştır. Birçok törende büyü ile ilgili çeşitli işlemler yapıldığı varsayılan bu toplumlarda büyüünün hayatın merkezinde olduğu düşünülmektedir (Ögel, 1993). Milattan sonra Mısır ve Yunan uygarlıklarına ait kalıntılara bakıldığında insanlar ve hayvanlarla ilgili çeşitli büyü törenleri, büyü formülleri, büyü örnekleri ve bu büyülerin nasıl tutacağına ilişkin çeşitli temizlik önerileri bulunmuştur (Seçkin, 2010:225-226). Tılsımların eski zaman dilimlerinde büyük oranda tüm kötülüklerden koruduğuna inanılmaktadır. Özellikle nazar, kötü ruhlar ve insanların başına gelebilecek lanetlerden korumaktadır. 'Eski mısırın tepesi halkalı saç anlamına gelen' "*Ankh*" tüm insanlara çok uzun bir hayat verdiği ve çocuğu olmayan kadınlara doğurganlık kazandırdığı tılsımın insan hayatında ki olumlu taraflarındandır. İskandinavya'da bulunan "*Thor çekici*"ni kullananların ise her zaman başarılı ve güç sahibi insanlar olacağına inanılmaktadır. Ejderha sembolü ise Çin'de evlerde bulunmaktadır. Bu sembolün insanlara şans (maddi ve manevi olarak) bereket getireceğine inanılmaktadır (Allen, 2006:46-47). Mezopotamya'da büyü ile ilgili işlemleri rahip gibi din adamlarının yürüttüğü görülmektedir. Günümüzde büyüünün veya paranormal inançların rahat bir şekilde varlığını sürdürebilmesinin paranormal inançların dini inanışlar ile bir bütün olarak iç içe uygulanmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Asurlular, Babiller ve Akkadlar'da ise kötü cinlerden ve varlıklardan korunmak için muskalar kullanıldığı görülmektedir (Seçkin, 2010:245). Zira bu

uygarlıklarda ticaret, din, sanat ve savaş faaliyetleri gibi hayatın neredeyse her alanında büyüün varlığını görmek mümkündür. Mısırlılar da ise büyü ile ölüm, dirilme ve doğa olaylarını kontrol altına alabilme gibi daha çılgınca sanrılar bulunmaktadır. Mısırdaki tanrıların büyü ile aldatılabildiği ve kontrol altına alınabildiği inancı bulunmakta idi. Bu doğrultuda büyü ile uğraşanların ölümlerine iyi davranılmasını tanrılardan talep ettikleri ve bu isteklerinin gerçekleşmemesi durumunda tanrılara ceza verebildiklerini iddia ettikleri, bu sayede toplumun büyücülerin tanrıdan bile daha fazla güce sahip olduğunu düşünmesi sağlanmaya çalışılmıştır (Candan , 2010). Konfüçyüsçülükten önce Çin’de Taoizm ile büyüün özdeşleştiği görülmektedir. Konfüçyüsçülük büyüye karşı çıkmış ve bu nedenle Budizm ve Taoizm kullanılarak büyüün varlığını sürdürmesi sağlanmaya çalışılmıştır (Tanyu, 1992:503). Daha öncede bahsedildiği gibi neredeyse bütün toplumlarda paranormal inançlar din inanışlarının içinde varlığını sürdürmüştür. Çin gibi birden fazla dini inanışın bulunduğu toplumlarda ise paranormal inançlara karşı kesin yargıları bulunmayan Budizm ve Taoizm üzerinden büyü uygulamaları yürütülmüştür. Çin’de taoist ve Budist rahipler insanı yaşarken ve ölümden sonraki yaşamda güçlendirmek, ruhları ve tanrıyı kontrol altına almak amacıyla büyüü kullanmışlardır. Bu nedenle insan hayatının her evresinde büyü kendini göstermiş ve toplum hayatına ilişkin bütün uygulamalarda büyüsel temalar kullanılmıştır. Japonlarda ’da büyü ile ilgili çeşitli uygulamalar bulunmaktadır (Lings, 1991:35-37). Japonlara mahsus Şinto ayinlerinde tanrıya isteklerini sunan büyücü veya rahipler ile büyü formülleri gibi materyallere rastlanılmamıştır. Japonlarda zühd hayatı yaşayan kimselerin cincilik veya büyü işleri ile uğraştığı düşünülmektedir. Budizm’in Japonya’ya girmesinden sonra büyücülük büyük ölçüde gelişmiş ve her ne kadar Konfüçyüsçüler büyücülüğü Japonya’da engellemeye çalışmış olsa da günümüzde Şinto ayinlerinde büyük ölçüde büyü, cincilik ve kehanet gibi ritüellerin yoğunlukla kullanılıyor olmasını engelleyememiştir (Candan , 2010:200-202).

Büyü kavramının büyük ölçüde yer tuttuğu bir diğer din ise Hinduizm’dir. Veda’ların büyü ile ilgilenenleri ile ilgilenmeyenlerini birbirinden ayırt etmek çok zordur. Hindistan’da tıp uygulamalarının büyü ile doğrudan ilişkili olduğu ve halkın yoksulluk veya zenginlik gibi ekonomik durumu fark etmeksizin büyü ile tedaviye inandığı düşünülmektedir. Hindu toplumunun büyük çoğunluğu kötülükten korunma,

hastalıklardan korunma ve bunların tedavisi için büyüye oldukça ilgilidir (Eliade, 2016:68-69).

Eski Yunan uygarlığında sırlı bir kişilik olarak adlandırılan Heketa büyü konusunda ilah seviyesinde itibar görmekte idi. Büyücü sayısının çokluğu inanılmaz seviyede olup; filozoflar ve bilim adamlarının dahi kendilerini büyüye adadıkları söylenmektedir. Bunun yanında büyü yolunda kendini öldürenlerin varlığından bahsedilmektedir. Pisagorcular sayıları kullanarak büyülü şekiller kullanmış ve bu şekiller ile çeşitli büyü uygulamaları geliştirmiştir (Seçkin, 2010: 250).

Roma'da ise farklı bir durum bulunmaktadır. Romalılar ise büyüü yok saymışlar ve büyücülere şiddetle karşı çıkmışlardır. Buna rağmen ilerleyen dönemlerde Romalılar büyüü kullanmaya başlamışlardır (Russell, 1997:74-75). Romalılar büyüünün hile ve yalan olduğunu kabul etmiş, büyüü gerçek dışı ve anlamsız nitelendirmiş ancak; büyü uygulamalarını da geniş çapta kullanmıştır. Eski Roma toplumu Kaldeli ve Mısırlı büyücülerden etkilenmiş ve Roma'yı büyüünün merkezi haline getirmiştir. Halkın yanı sıra imparatorluğun da büyü uygulamalarından fazlasıyla yardım aldığı bilinmektedir. Yahudiler de kutsal kitaplarında büyüye tamamen karşı çıkmış, Yahudiler de büyüye inanmak tek Tanrı inancına ters düştüğü için kesinlikle kabul edilmemiştir (Kartopu ve Ünal, 2019 :380-394). Araplarda ise kahinler önemli bir yere sahip olduğu için tüm sorunlarda kahinler aracılığıyla büyüye başvurulmaktadır (Günaltay, 1997:127).

Büyü ile dinin birbirine en fazla karıştığı toplum Eski İran toplumdur. Gatha'lardan anlaşıldığı kadarıyla Zerdüş'tün tevhidi yerleştirmekten ziyade büyü ve diğer batıl inanışlar ile yoğun bir mücadele etmiştir (Bayat, 2017:31-40). Bundan sonraki süreçte Avesta bölümlerinde dahi cadılar ve büyücüler lanetlenmiş olsa bile ortaya çıkan yeni dini anlayışta Zerdüş'tün telkinleri ve büyü materyallerinin yoğun kullanıldığı anlayış sentezlenerek ortaya yeni bir dini anlayış çıkmıştır. Bu süreçte ortaya çıkan yeni dini anlayış ise Müslüman kesimin Mecusi olarak adlandırdığı anlayıştır. Bu anlayışta amaç iyiliğin daima kazanmasıdır (Koruk, 2017). İyi ruhların ve cinlerin yardımıyla kötü ruh ve cinlerin yenilgiye uğratılması, verecekleri zararların önlenmesi amaçlanmıştır. Zerdüş zamanında melek olarak belirtilen varlıklar yeni anlayışta ateş, yer cini ve sığıra, kurbanlar büyü ayinlerine, dualar ise efsunlara dönüştürülmüştür. Hastalık ve kötülükten korunmak için çeşitli efsunlar ve büyüler yapılmıştır (Kaya ve Bozkur, 2015:944). "Airyaman" adı verilen eski İran tanrısından büyü yoluyla yardım alınarak "Angra Mainyu'nun" yarattığı düşünülen 99.999 çeşitli hastalığa çare

aranmıştır. Eski İnan topluında ateş kültünde büyüün önemli bir yeri bulunaktadır. Günümüzde ise İnan ve Hindistan'da kalan az sayıdaki Mecusi (ceberler) tarafından büyüsel ayinler yapılmaktadır (Bayat, 2017:35-36).

Ken'aniler büyü ile Sumer-Akkad geleneği kadar çok ilgilenmemiştir. Eski Ahid kayıtları incelendiğinde Ken'aniler'in büyü konusundaki uygulamaları hakkında bilgi sağlanabilmektedir. Bunun yanında Ugarit yazıtları da milattan öncesindeki yıllarda büyücülerin yaptığı uygulamalar konusunda bilgi sağlamaktadır (Morris, 2004).

2.2.1.1. Türklerde Büyü

Geçmişten günümüze kadar birçok Türk kavminde büyü, cincilik, falcılık, kehanet vb. uygulamalar bulunmakta idi. Şaman kavramı Türk toplumlarında kam kelimesi ile ifade edilmektedir. Kam, kelime anlamı itibariyle ruhlar, cinler ve tanrılarla iletişim kurulduğuna inanılan kimselere denilmekte idi (Mardin, 2018:47-55). Bu kişiler büyü hazırlayan ve yapan, kahinlik yaptığı, geleceğe dair haber verdiği, cin çarpmasını tedavi ettiği ve hastalıkları tedavi ettiği düşünölen kişilerdir. Çeşitli efsunlu sözler söyleyen, üfürükçölük yapan, davul deven ve bunları yaparken kendinden geçerek çeşitli varlıklarla iletişime geçtiğini söyleyen bu kişiler toplumda oldukça saygı duyulan kişilerdir (Çobanoğlu, 2006). Yaptıkları bu işlemlerin karşılığında ürüng denilen bir ödeme alırlar idi. Eski Türk toplumlarında nazara yoğun bir inanış bulunduğundan cin çarpması ve göz değmesine karşı kam tarafından efsunlu sular hazırlanır ve bu sular cin çarpmış veya nazar değmiş kişilerin suratlarına çarpılır idi. Bunun yanında bahçelere ve bağlara korkuluklar (abakı) ve nazarlıklar (kösgük) koyulurdu. Kovuz kavramı cin çarpmasını engellemek için kullanılan efsun olarak adlandırılmıştır. Orta Asya Türk toplumlarında büyü "arbağ" olarak ifade edilmektedir (Çakan, 2007:68-70). Toplumda büyü oldukça yaygın olarak kullanılmıştır. Dudakta çıkan uçüğün dahi kötü ruh olduğuna inanılarak, tören yapılır ve bu törende efsunlanarak tedavi edilmeye çalışılırdı. Bunu uygulayan kişiye de uçukçu denilmektedir. Bunun yanında doğa olaylarını etkilemek için çeşitli büyüler yapılır ve bu sayede yağmur ve kar yağdırıldığına inanılır idi (Anadol, 2006). Kaşgarlı Mahmud yat kavramını taşlar kullanılarak yağmur yağdırmak ve rüzgâr estirmek için yapılan büyücölük şeklinde tanımlamıştır (Mardin, 2018:50). Eski Türkler 'de hayvanlara da kötü ruhlar tarafından zarar verildiği veya göz değdiği düşünölmekte idi. Bunun için ise atların boynuzlarına nazarı engellemek için moncuk adı verilen bir taş ve efsunlu muska bağlanır idi Başkurt halkı çeşitli hastalıkların tedavi edilmesi ve korkunun

giderilmesi için hasta kişinin başında soğuk bir su kabının içine eritilmiş kurşunu dökmekte idi. Suda sertleşen kurşun hastanın vücudunda bir bölgeye muska şeklinde dikilmekte idi (Günaltay, 1997:129-130). İslam inancından önceki Türk toplumlarında tılsım ve muska yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Bu sayede bela ve musibetlerden korunulduğuna inanılır idi. 8. ve 9. yüzyıllar arasında bugünkü Doğu Türkistan bölgesinde Maniheist ve Budist rahiplerin yaşadığı bölgelerde yapılan kazılarda üzerinde büyü formülleri, tahta materyaller ve yazılı levhalar bulunan kalıntılara rastlanmıştır. Bunun yanında Budist Uygurların da dini kitapları incelendiğinde çeşitli tılsım şekillerine rastlanılmıştır. Budist Türklere ait kitaplarda yer alan “yu” olarak isimlendirilen muska ve tılsım kavramlarının kökeni Çince'den gelmektedir. Türklerin İslam ile tanışmasından sonra “yu” kelimesi yerine “bitig” yani “yazı” kelimesini kullanmaya başlamışlardır (Ulu, 2012).

10.yüzyılda büyük oranda İslamiyet'i kabul eden Türk boylarında İslam dininin kesinlikle yasakladığı büyü ve sihir gibi uygulamalar, yasak olmasına rağmen önceki devirden kalan ve gelenekselleşen adetler Mezopotamya, İran ve Mısır kültürlerinin de etkisiyle varlığını sürdürmüştür (Özbolet, 2017:265-278). Türklerin büyük oranda Müslüman olduktan sonra Kamlar, Maniehist ve Budist rahipler İslam dininin yayılmasını engellemek için kendi aralarında birçok çalışma yapmış ancak başarılı olamamışlardır (Çobanoğlu, 2006). Başarılı olamamanın sonucunda ise eski geleneklerin yaşatılması ve ücret ile toplumsal saygı kazandıkları mesleklerini icra edebilmek için diğer milletlerin adet ve inanışları ile kendi hurafelerini birleştirerek dini bir süs vermiş ve bunun sonucunda muska, efsun, üfürükçülük ve cincilik gibi uygulamaları İslam inancına da adapte etmeyi başarmıştır. Kutadgu Bilig” incelendiğinde o devirde kamların hekimler ile birlikte anıldığı ve aynı itibarı gördüğü, her derdin veya hastalığın bir kam tarafından iyileştirilebileceği belirtilmektedir. Yine muskacı ve üfürükçülerin yazdıkları ile şeytan ve cinlerden kaynaklanan hastalıklar tedavi ettikleri ve bu hastalıklara başa çıkma da bunların ne denli önemli olduğundan bahsedilmektedir. Hekimler ile bu kişiler arasındaki ilişki şu şekilde belirtilmektedir (Özbolet, 2017:270-275). Otacı onamas muazzim sözün/muazzim otacıga evrer yüzün/Ol aymış otuğ yese iğke yarar/Bu aymış bitig tutsa yekler ırar” (Hekim üfürükçünün sözünü beğenmez. Üfürükçü hekimden yüzünü çevirir. O, ilaç yerse hastaya iyi gelir, demiş. Bu, muska bulundursa şeytanlar irak olur, demiş). Bu doğrultuda kamların ve rahiplerin yeni adının “muazzim” olduğu ve eski geleneklerin

yaşatılması için İslam inancına ait birtakım terimler ile Kur'an'dan bazı ayet veya surelerin büyü malzemesi olarak kullanıldığı görülmektedir (Özbolet, 2017:270-275). Doğu Türkistan'da azaimciler, yaptıkları işin Hz. Fatıma'ya kadar uzandığını ispatlamak adına Risale-i Perihan'ı yazmıştır. İran, Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarının sentezlenmiş bir hali olan bu telakki, daha önce Anadolu'da olan puta tapan dinler ile Hristiyanlık da dahil olmak üzere birbirinden çok fazla etkilenmiş ve çeşitlilik de artarak bu halini almıştır (Anadol, 2006). Bu karmaşıklık ve çeşitlilik sonucunda; düşmanı öldürme, servet elde etmek, birinin gönlünü kazanmak, malını ve zenginliğini yok etmek, ayırmak, barıştırmak, soğutmak, cinsel gücü bitirmek, cinleri musallat etmek, uykusuzluk, ağır hastalığa yakalanmasını sağlamak gibi konularda kara büyü, gidenin geri gelmesi, fazla mahsul almak, yolculukta kaza ve beladan korunmak, nazar değmesini engellemek, hırsız yakalamak gibi konularda da ak büyü ile taklit büyüler, muska tılsım ve efsunlara kadar çok çeşitli büyü yöntemleri ortaya çıkmıştır. Günümüzde Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde farklı şekillerde büyü geleneği devam ettirilmektedir (Tanyu, 1992:501-506). Hun İmparatorluğundan günümüz Türk toplumuna uzanan süreçte çeşitli uygarlıkların da etkisiyle çeşitlenerek günümüz gelenekselleşmiş halini alan büyü uygulamaları Türkiye'de genellikle kötü amaçlı kullanılmaktadır. Eşlerin arasını açmak, insanların bahtını, dilini, cinsel gücünü ve idrarını bağlamak, canına, malına veya hayvanlarına zarar vermek, kız kaçırmak veya bahtını kapatmak, kadınların gönlünü çalmak gibi kara büyüler ile malını mülkünü koruma, ailesini koruma, hastalıklardan korunma gibi amaçlarla da ak büyü örnekleri de bulunmaktadır (Çobanoğlu, 2006).

Sosyal hayatta paranormal inançlara ilişkin genel kanı, tehlikenin veya uğursuzluğun uzaklaştırılması amacı olduğudur. Zira duvara dayalı bir merdivenin altından geçmek yerine etrafından dolaşmanın uğursuzluğun musallat olmasını engelleyeceği düşünülmektedir (Seçkin, 2010:261-269). Pratikte duvara dayalı bir merdivenin üzerinde çalışan bir işçi olabileceği veya merdivenin ucunda bir takım teknik malzemeler olabileceği ve altından geçme durumunda birtakım zararlar ortaya çıkarabileceği ihtimalinin, altından geçmemenin daha yararlı olacağı yönünde pozitif bir algı ortaya çıkarsa da bu inancın temelinde tamamıyla farklı bir anlam yatmaktadır. Daha çok mit tarzı hikayelere benzeyen paranormal inançlar, görünürde her ne kadar saçma ve mantıksız olsa da dünya genelinde bu denli yaygın olmasının arkasında belirli bir düzen ve mantık sisteminin yattığının işaret etmektedir. Zira paranormal

inanışların arkasında kesinlikle belirli bir olay, bir gerçek veya düşünce biçimi bulunmaktadır (Morris, 2004:455).

Günümüzde dünyanın her yerinde farklı isimler altında karşılaşılabilen bir inanış bulunmaktadır. Hapşırın kişiye “çok yaşa”, “sağlıklı yaşa”, “God bless you”, “gesundheit” ve benzeri kelimeler kullanılmaktadır. Bu inanış geçmişe dayalı olmakla birlikte, nefes almanın veya soluğun bir ruh olduğuna inanan geçmiş dönem insanları nefesi yaşamın özü olarak kabul ederlerdi. Aynı şekilde başka bir inanışta ise tanrının insanları yaratırken nefesini insanlara üflediği ve o nefes bedende bulunduğu sürece hayatın devam edebileceği inancıdır (Malinowski, 1964). Bu doğrultuda hapşırın insanın kısa süreli nefes almaması veya hapşırık anında ortaya çıkan kasılma ile soluğun dışarı atılarak bir daha giremeyeceğinin düşünülmesi sonucunda günümüzde hapşırık sonrası bu tür inanış ortaya çıkmıştır (Seçkin, 2010:267). Roma dönemine ait başka bir kaynakta ise hapşırık esnasında beyinde bir vakum oluşarak, bu sayede kötü ruhların içeriye girdiğine inanılmaktadır. Bu nedenle hapşırmaktan çok korkulmakta ve hapşırık nedeniyle salgın hastalıkların ortaya çıkacağı düşünülmekte idi. Sonrasında Papa Gregory zamanında Roma’da büyük bir veba salgını sonucu binlerce insan ölmüştür. Bunun sonucunda Papa Gregory ilk defa hapşırın bir insana “Tanrı sizi kutsasın/ God bless you” demiştir (Malinowski, 1964). Günümüzde gelenekselleşmiş şekilde varlığını sürdüren paranormal inançların insan hayatında istenmese bile varlığını sürdürerek uygulandığı görülmektedir. Bunun nedenine bakıldığında ise çeşitli temellere dayandığı ve bu temellerin başında da dini inançlar ile paranormal inanışların birbiriyle her zaman entegre olmasından kaynaklanmaktadır. Bugün dünya üzerinde bulunan kara parçalarının çoğunda geçmişten bugüne kadar birden çok dini inanış varlığını sürdürmüştür. Bu dini inanışların her birinde farklı paranormal inanışlar ortaya çıkmış ve din değışse dahi bu paranormal inançlar bir şekilde varlığını sürdürmüştür (Goode, 2000).

Malinowski ilkel toplumları iki farklı şekilde ele almıştır. Bunlar din ve büyüden oluşan kutsal alan ile bilime dayalı dünyevi alandır (Malinowski, 1964:7-8). Hayatın her alanında bu iki alanın birbiri ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Her ne kadar farklı temellere dayandığı ve birbiri ile ilişkisiz gibi görünse de etkilenme olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Geleneksel toplumlarda var olan örf ve adetler var olduğuna inanılan doğa üstü güçler ile özellikle büyü gücü, kötü ruhlar, ölen insanların ruhları veya Tanrı’nın güçleriyle bağlantılı olduğu düşünülmüştür (Su, 2009:200-201).

Paranormal inanışların din kavramı ile ne denli ilişkisi olduğundan bahsedilmiş olup; paranormal inançların günümüze kadar varlığını rahatlıkla koruyabilmesinin din ile ne denli bağlantılı olduğunu aktarmak için ilkel dinlerden örneklerle konuya başlanmıştır (Bell, 2006:55-70).

İlkel dinlerin özünde ruhlara inancın olduğunu savunan Tylor, bunun sebebinin ise hayaller, rüyalar ve Tanrı'nın tutarlı ancak yanılgılı bir şekilde yorumlanmasından kaynaklandığını düşünmektedir. Paranormal inançlarda rüyaların önemli bir rolü bulunmaktadır (Malinowski, 1964:9). Din ile bağlantısı olan bir takım paranormal inançların rüya ile de ilginç şekilde bağlantısı bulunmaktadır. Müslümanlar tarafından kılınan istiare namazının da bu duruma örnek olabileceği düşünülebilir. Zira bu namaz kişinin belirli istekleri için kıldığı bir nevi istek namazıdır. Kişiler bu namaz sonucunda belirli bir isteklerine bir işaret aldığını düşünerek buna göre eylemde bulunmaktadır. Örneğin evlenecek bireylerin bu evliliğin hayırlı veya hayırsız olduğunu öğrenmek için oldukça sık olarak başvurduğu bir yöntemdir (Malinowski, 1964:99-100).

Bu inanışlar mitlerde de yer almakta ve paranormal inancın tarihini yine mitlerde bulabilmekteyiz. Mitin ilkel kültürlerde vazgeçilmez bir işlevi vardır. O, inancın ifadesidir, onu derinleştirir ve şifreler. Ahlakı korur ve ona güç verir. Ayinin üretkenliğine kefil olur ve insan için örnek olacak pratik kuralları içerir. Böylece mit insan uygarlığının temel bir parçası olur, o değersiz bir anlatı değil zor elde edilen aktif bir güçtür; entelektüel bir açıklama ya da sanatsal bir canlandırma değil ilkel inancın ve ahlaki bilgeliğin bildirgesidir. İlkel dönemin pratiklerinden olması açısından paranormal inançlar üzerinde oldukça etkili olmuştur. Yabanıl dönemin paranormal uygulamalarının örneklerini mitlerde bulmak mümkündür. Olağanüstülük içermesi açısından da bir ilişki kurulabilmektedir (Özkan ve Parladır, 2015:172-200).

Yerlilerin törelerde ve gelenekte içselleşmiş bütün inanç öğretilerinin değişmez, sabit durumlar olarak ele alınması gerektiği söylenebilir. Hepsi bunlara inanır ve bunlara göre davranırlar ve bunlar klasik eylemler olarak hiçbir kişisel değişikliğe izin vermezler; bu tür inanma sosyal ifade biçimleriyle standartlaşır. Bunlar, ilkel inancın dogması olarak ya da bireysel düşüncelerin tam tersine bir topluluğun sosyal düşünceleri olarak nitelenebilir (Malinowski, 1964:271-272).

Her inanç kendi mitolojisini üretir, çünkü mucizesiz inanç yoktur, ana mitse sadece büyüünün ilk mucizesini anlatır. En gelişmiş mitoloji, büyü mitolojisidir. Mitin işlevi ise anlatılanı aktarmak değil, bilgi vermektir; meraklıları doyumak değil, güce güven yaratmak; öyküler bulmak değil, günlük yaşamın sürekli akışı içinde inancın geçerliliğini kanıtlamayı başarabilen olayları saptamak ve belirginleştirmektedir. Mit, belli bir büyü biçiminin gerçekliğinin her zaman için teminatını veren olaylardan birinin tarihsel anlatısıdır (Duymaz, 1995:40-50). Paranormal inançların tarihine inildiğinde mitlerin önemi ve ilkellerin dini ritüelleri konuya kaynaklık yapmaktadır (Malinowski, 1964:84-85).

Niçin tahtaya vuruyoruz? Çok eski zamanlarda meşe ağacının, yüksekliği ve sağlamlığı nedeniyle, bazı güçlere sahip olduğuna inanılıyordu. Tahtaya vurma inancı dünyanın apayrı iki yerinde birbirinden bağımsız olarak gelişti. Önceleri; milattan önce 2000'li yıllarda Kuzey Amerika yerlilerinde, sonra da Ege'de Helen uygarlığında her iki kültür de meşe ağacına çok sık yıldırım düştüğünü gözlemlemişti (Mozzani, 1998; Akt; Adanır; 2018:15-20). Amerika yerlileri meşenin, Tanrının yıldırımla yeryüzüne inip üzerinde oturduğu yer olduğuna, Helenler ise "Yıldırım Tanrısı" olduğuna inanmışlardı. Kuzey Amerika yerlileri, bu ağacın köküne vurarak, ileride başlarına gelebilecek tehlikelere ve şanssızlıklara karşı Tanrı ile temasa geçtiklerine inanıyorlar ve ondan kendilerini korumasını istiyorlardı (Seçkin, 2010:270). Orta çağda ise Hıristiyan din adamları bu inancı kendi devirlerine taşıdılar. Onlara göre bu inanın temelinde Hz. İsa'nın tahta bir çarmıhta öldürülmesi yatıyordu. Hatta Avrupa'nın her katedralinde orijinal tahta haçın küçük bir parçasının bulunduğu inanılıyordu. Bu tahtaya vurma ise "Tanrım dua ve isteklerimi gerçekleştir" anlamına geliyordu." Türk toplumunda tahtaya vurma eylemi ise kem göz ve nazardan korunmak amacıyla yapılmaktadır (Çıblak, 2004:103-125).

2.3. Paranormal İnanç Kavramının Farklı Disiplinler ve Boyutları Doğrultusunda İncelenmesi

İnsanoğlunun ilk çağlardan bu yana zekâsıyla doğadan farklılaşmasının yanı sıra yaşamını sürdürme mücadelesini verirken; doğanın zorlu koşullarına rağmen Abraham Maslow'un (1943) "ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde" belirtilen beslenme, barınma, korunma vb. koşullarını sağlamak ihtiyacı duymaktadır. Bu çaba insanın başta kendini, toplumunu, çevresinde gerçekleşen doğa olaylarını tanıma, anlamlandırma gereksinimi doğurmuştur. Gizemli şeylere ve doğaüstü varlıklara olan ilgisi, onun

zamanla bu varlıklarla yaşanan olaylar arasında bir ilişki kurmasına ve tesadüfen gerçekleşen olaylar arasında neden sonuç ilişkisi kurmasına sebep olmuştur (Schmidt, 1931:40-42). Rasyonel ve irrasyonel kavramları bir arada içeren düşünceler ile inanma ihtiyacının, işlevsel olduğu kadar, içgüdüsel yansıması; “büyüsel düşünce” (Thalbourne, Dunbar ve Delin, 1995:220) mistik ve hatta sözde bilimsel verileri kullanan inanışlar ile organize, kurumsal dinlere olan inançlardır. Paranormal inanç kavramı konusunda net ve kapsayıcı bilimsel bir tanıma ulaşma konusunda Mustafa Arslan’ın “operasyonel” ve “teorik tanımlar” olarak yaptığı sınıflandırma ışığında ilerleyecek olursak paranormal inançlara yönelik yapılan tanımlamaların operasyonel ve teorik olarak nitelendirilebileceğini ve her iki yaklaşımında dikkate alınması gerektiği düşünülmelidir (Arslan, 2011:23).

Ayrıca paranormal inançların, araştırmada kullanılan ayırma yakın şekilde tasnif edildiği örneklere literatürde rastlanmıştır; “yeniçağ”; enerjiler ve şifacı tekniklere, büyücülük- büyüye, geleceği bilmeye, ruhsal varlıklara ve onlarla iletişime, psişik; (uzaduyum – telekinezi) kavramların mümkün olduğuna, dinsel- din dışı (dinlerin ret edip onaylamadığı) olgulara, olağan- dünya dışı yaşam formlarına ve batıl inançlara inanmak (Irwin, 2009:4-7).

“Bir diğer sınıflama ise; paranormal inançlar dört grupta ele alınmıştır.” (Ayten ve Köse, 2009:195);

Yaşamın başlangıcı ve sonu ile ilgili önemli olaylarla ilgili olanlar,

Rutin işler, günlük olaylar,

Doğada ki canlılar ile ilintili olanlar,

İnançlarla ilgili olanlar sınıflanmıştır.

Sözlük anlamınca paranormal; “bilim ya da akılla açıklanamayan ve gizemli güçleri içeren.” Tanımının sosyal bilimler açısından ele alınışında işlevsel bir anlam kazanarak; “doğüstü(supernatural) ve insan kabiliyetinin ötesinde kalan (Oxford University, 2003) ve çalışma yapılan alan dikkate alınarak teorik çerçevenin ona göre oluşturulması önemi ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilimler açısından ise paranormal inançlar hem farklı disiplinler, özellikle antropoloji, sosyoloji, psikoloji açısından ele alınmalı hem de paranormal inançların çok faktör ve boyutluluğu düşünüldüğünde faktörlerine ve boyutlarına ayrılarak değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmıştır (Arslan, 2011:27).

Paranormal inancın kültür içerisinde gelişimsel ve işlev yönünden incelendiğinde; tüm kültürlerde “yaygın olarak” görülmektedir. Dini inançlar ve gelenekler hem etkili olduğu hem de birlikte oluştukları ve neredeyse tüm kültürlerde benzer gelişim ve de devamlılığı göstermekte olduğu anlaşılmaktadır (Türkoğlu, 2009:15-30).

Paranormal inançların tüm toplumlarda gözlenen benzerlikleriyle birlikte, toplumsal yapı farklılıkları, dini inanç, coğrafi özellikler, açısından ülkelerde, demografik, psikolojik ve ait olunan kültür koşulları açısından; bireylerde farklılıklar da gösterdiği gözlenmiştir (Kottak, 2001:465-468).

Toplumların temel etmenlerinden olan ve tüm dinlerle ilişkisi açısından da paranormal inançların alt başlığı olarak incelenmesi “b.t.l.” kökünden türeyen batıl; sözlük anlamınca “gerçekliği olmayan” ve İslam literatüründe “var gibi görünen ancak varlığı, hakikati bulunmayan” anlamında kullanılmakta olan şekilde kullanılmaktadır (Karaman, ve diğerleri, 2006:56-58). İslam inancının, batıl inanca karşı kesin ve net tutum içermesi hem de Türk toplumu açısından seküler kurum ve ilişkilerin dışında kültür, aile kurumu ve bireyin düşünce biçimi açısından kapsayıcı ve belirleyici olduğu yadsınamaz bir gerçek olduğundan, batıl inançlar ayrıca incelenecektir (Arslan, 2011:23).

2.3.1. Paranormal İnançların Psikolojik Bakış Açısı

Paranormal inançlar bilimsel açıdan tutarsız yatırımlardır. Paranormal İnançların psikolojik açıdan duygusal, davranışsal ve bilişsel boyutlarının olması; “özellikle bireylerin korkularından arınabilmek, iyi bir şansa sahip olabilmek, felaketlerden kaçınmak adına içgüdüsel ya da bilişsel olarak uyguladıkları, yararlı olduğunu gözlemlemeleri halinde, devamlı hale gelen devingen eylemler ve fikirlerin bütünü olarak kabul edilmektedir”. Batıl inançların oluşumu insanların bu inançları kabul edip, buna göre davranışlarını sergilemeleriyle olmuştur. Köse’ye göre eşyanın “tabiatı hakkında bilgilerinin eksikliği, geleceği bilme ihtiyacı, korku ve stres, çaresizlik, kutsallaştırmanın yön değiştirmesi, güvenlik ihtiyacı, başarıya ulaşma isteği, belirsizlik duygusu, sosyal uyum ihtiyacı, sorumluluğu başka güçlere atfetme, rüyalar ve hayal gücü” bireyin paranormal inançlara sahip olmasının psikolojik nedenleridir (Ayten ve Köse, 2009:71-90).

Araştırmacılar; paranormal inançların içerisindeki psikolojik gerilimi düzenleyerek, bir kontrol duygusu ile tahmin edilebilirlik hissi yarattığını öne sürmektedirler. Batıl

inançla ilgili olan diğer faktörler ise şu şekilde sıralanmaktadır. Bunlar; duygusal uyumsuzluk, yeterli düzeyde kavrama becerisine sahip olamama, akıl dışı şeylere olan inanç yatkınlığıdır (Skinner, 1948:48-49). Paranormal inançlara sahip olma, hayatın kontrol edilemez akışına uyum sağlama çabası arasında bir bağlantı kurulduğu bazı araştırmacılar tarafından belirlenmiştir. Bireylerin psikomotor faaliyetlerini etkileyerek davranış biçimlerini etkiler (Nayha, 2002:2110-2111). Özellikle konsantrasyona ihtiyaç duyulan eylemler için de bu şekilde bir durum ortaya çıkmaktadır (Skinner, 1948:48-49).

Batıl inançlar; kişilerin duygusal durumlarını düzenleyerek, negatif durumlara karşı onları koruma altına almaktadırlar. Bunun yanında batıl inançların duygusal ve manevi anlamda kişilere destek sağladıkları görülmektedir (Ayten ve Köse, 2009). Paranormal İnançlar üzerine öncü psikolojik test ve çalışmalar yapan davranışçı psikolog Skinner' a göre kaynar sudan eli yanmış bir çocuğun kaynayan tencereye karşı şartlı korku geliştirebilecektir. Yine Skinner'ın araştırmalarına göre insanın geliştirdiği şartlı korku ve reflekslere “bir köpek tarafından ısırılan” çocuğun tüm köpeklere karşı korku beslemesi irrasyonel korkularla paranormal inançlar arasında bağlantı olduğuna vurgu yapar (Skinner, 1948). İlgili görüşler ışığında paranormal inançların bireyde gelişmesi psikolojik olarak “hatalı bir neden – sonuç ilişkisi” (Skinner, 1948:160-170) kurulmasıyla ilintili olduğu ve kavramsal açıdan rasyonel bir neden- sonuç ilişkisine dayanan eylemi, gerçekte kendisinin tasarrufu ve “kabiliyet sınırlarının dışında” ve de olası çeşitli serbest değişkenler ile “tesadüf” unsuruyla deneyimleyen bireyin kurtulması sonucunda eylem anı, öncesi ve sonrasında eylem ile ilgisi neden - sonuç ilişkisine dayanmayan bir davranışını, eylemi anlamlandırma gereksinimi sonrası yanlış yorumlaması ve eylemle ilişkilendirmesi, paranormal ve batıl inançların kazanılma sürecini açıklayacaktır (Schippers ve Paul, 2006). Paranormal inançların meydana gelmesinde ve insanların bu inançları davranış olarak gösterilmesinde olumlu önerme ve olumsuz önerme vardır. Gestalt psikolojisiyle arasında bağ kurulabilir. Bunlardan birincisi Benzerlik'dir. Benzerliğin içinde yer alan batıl inançların taklit edilerek daha fazla etki oluşturabileceği düşünülmektedir. Psikolojik olarak batıl inançlar her zaman kötü amaçla değil aynı zamanda insanların psikolojisini iyi olması amacıyla da kullanılabilir. Yine psikolojik olarak sevdiklerine zarar geleceği düşüncesinde olan insanların önlem almak amacıyla batıl inançlara başvurabilmektedirler. Gestalt Psikolojisinin ikincisi ise Temas'dır. Temasın içinde

yer alan batıl inançların temas etmiş olduğu nesnelere bunları kullanan insanlar üzerinde yarattığı etki önem taşımaktadır (Özgüven, 2012:62-63).

Paranormal inançlar kişilerde üzerinde çeşitli etkilere sahip olduğu ve de toplumsal düzen ve kişi için "gizli ya da örtük" işlevleri vardır (Arslan, 2011:25). Paranormal inançlar bireyin çeşitli günlük stres odaklarından kurtulma işlevi sağlamaktadır (Arslan, 2011:25). Bireyin bu amaçla yöneldiği paranormal inanç ve davranışlar netice olarak; boş beklentilere sokabilmektedir (Koruk, 2017: 22). Yapılan incelemeler neticesinde batıl inançlar kişilerin cinsiyetine, hayata karşı olan tutumuna, psikolojik durumuna ve kişilik özelliklerine göre farklılıklar olabileceğini savunmuşlardır (Ayten ve Köse, 2009:61). Freud'un bakış açısına göre ise insanların her birinin kişilik özellikleriyle paranoyak kişilik arasında benzerlik olabileceğini ifade etmektedir. Freud'a göre paranoyak kişiler çevresinden görebileceği en ufak davranış biçiminde bile farklı anlamlar yükleyerek sorun oluşturabilecek sıkıntılar çıkarabilirler. Buna rağmen Freud toplumda yer alan batıl inançları tam olarak araştırmadığını da ifade etmiştir (Freud, 2003).

2.3.2. Paranormal İnançlara Sosyolojik Bakış Açısı

Paranormal inançlar insanlar arasında iletişim yoluyla hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bunda birçok etken de (aile, eğitim durumu, iş hayatı, sosyal çevre) etkili olmaktadır (Kottak, 2001:52). İnsanlar paranormal inançları boş ve manasız ve de anlamsız bulsalar bile hayatlarında en ufak sorun yaşadıklarında yine paranormal inançlara başvururlar ve bu inançlar insanların davranışlarına da yansımaktadır (Orenstein, 2002:301-311). Sosyologlar ve bu alanda yetişen uzman kişiler de paranormal inanç ve davranışlar üzerinde incelemelerini sürdürmektedirler (Lundskow, 2008:147-148). Paranormal inançları sosyolojik açıdan araştırırken, yaşanan toplumlar nasıl ve ne şekilde etkisi altında bıraktıkları yönünden de durumları incelemek faydalı olacaktır (Özgüven, 2013:111). İnsanlar içinde buldukları çevreden onay alabilmek için Paranormal inançları inanmasalar dahi bu yönde kullanmaktadırlar. Örneğin: fal baktırmayı sevmeyen birinin arkadaşları tarafından dışlanmak istemediği halde fal eyleminde bulunması, yine astroloji ile hiç ilgilenmediği halde çevresinde astroloji merakı olan insanlar olduğu için ilgilenmek zorunda kalmaktadır (Ayten ve Köse, 2009: 59).

İnsanlar sosyal hayat içerisinde sahip oldukları ve kişisel ya da toplumsal olarak yaşadıkları olaylar sonucunda ortaya çıkarmış oldukları tüm duyguları, tutkuları ve arzular bir ya da birden fazla ilahi güç sonucunda kontrol altında tutulup, korunduğuna inanılmaktadır (Durkheim, 2005:20-30). Toplum içinde paranormal inançlar ilişkileri de bozmaktadır. Örneğin; bir komşusunun ziyaretine geldikten sonra hastalanması, gelin ve kayınvalide anlaşmazlığında büyü gibi düşüncelerin oluşması ve bu sebeple yaşanan sorunlar toplumsal ilişkileri de bu şekilde etkilemektedir (Ayten ve Köse, 2009: 53). Bazı kişiler tarafından bu güç dini birer olgu olduğu düşünülürken, bazı kişiler tarafından ise doğüstü güçler ve batıl inançlar olarak tanımlanmaktadır. Bireyin çevre, kültür etkileri ile olan uyumu için kişilik bütünlüğünün devamına inançlar çeşitli fonksiyonları yerine getirerek etki ederler (Doğan, 2006:5-10). Toplum içerisinde batıl inançlar ve benzeri kültürel unsurların konuşma, dinleme, gözleme gibi eylemler sonucunda yayıldığı bilinmektedir. Bunun yanında kişiler; aile, eğitim çevresi, iş çevresi gibi sosyal yaşam içerisinde de insanlarla etkileşim kurmakta bu sayede de kültürlerini korumaktadırlar. Bu durum kuşaklar arasında sosyal aktarılma durumunu açıklamaktadır (Doğan, 2006:5-10).

Bireylerin bazılarının uyum sağlamaya yönelik ihtiyaçlarının onları paranormal inançlara yönlendirdiği görülmektedir. Bireyler; kendileri için uygulamayacakları batıl inançları, yalnızca buldukları çevreye uyum sağlamak için başkaları adına da gerçekleştirebilmektedirler (Vyse, 1997:19-20). Ancak gelişmiş ihtiyaçları karşılayabilecek örgütlenmesi olan ülkelerde de görülmesi; Paranormal' e olan ilgi ve kültürel aktarıma örnek olduğu ve gelişmişlikle ilgisinin bulunmadığı anlaşılmıştır (Tanyu, 1967:38-39). Eğitim açısından da yeteri kadar gelişme olmadığı için batıl inançların etkisini kaybettirmeden devam etmesi kaçınılmazdır. Bu her ne kadar dine karşı olsa da bilimin fazla gelişmemesi ve insanların yaşadığı günlük hayatlarına da büyük oranda etki etmektedir. Batıl inançlara bağlı yaşayan insanlar için hayat oldukça zorlayıcı olabilmektedir (Köymen, 1970:43-44). Paranormal inançlara sahip olmanın toplum açısından negatif anlam içerdiğine ilişkin tutumlar nedeniyle; insanlar batıl inançları olduğunun bilinmemesini tercih edebilmektedirler. Ayrıca toplum tarafından sıra dışı algılanacaklarını düşünmektedirler (Shermer, 2002:62).

Paranormal inançlar, “Sosyal Öğrenme Kuramı” çerçevesinde çocuk; gelişme dönemleri de dikkate alındığında, sosyal etkileşim ile inançları, ebeveynlerini taklit ve davranışlarını örnek alır. Toplumda gruplara dahil olarak ve diğer kişilerin de davranış

ve inançlarını edinirler (Gander ve Gardiner, 2015:10-78). Jung, paranormal inançları “yaşamın gerekli parçaları olarak tanımlar ve onlara sığınarak yaşamsal bir bilinç alanında korunduğumuzu düşünür” (Jung, 1979:38-45).

Paranormal inançların insan toplumlarının en üst düzeyde olan sosyal örgütü devlet ile iki yönlü ilişkisi vardır. Paranormal inançlar hem sosyal bir yapı olan devlete etki etmekte hem de devlet sosyal düzeni sağlamak için paranormal inançlardan yararlanmaktadır (Frazer, 2017:40-66).

Araştırmanın ikinci bölümünde değineceğimiz evlilik kurumuyla ilgili olarak sosyal bir olgu olan evliliğin de Frazer’ a göre paranormal inançlar ile “güçlü bir ilişkisi vardır” (Frazer, 2017:40-66).

2.3.3. Paranormal İnançlara Antropolojik Bakış Açısı

Sosyal bilimlerin içinde yer alan antropoloji (anthropologia) insanı inceleyen bilim dallarından birini oluşturmaktadır. Antropoloji Yunancada ki insan ve logos kelimelerinin biraya gelmesinden doğmuştur. Antropolojinin konusu toplumu oluşturan insanlar ve kültürdür. Toplumdaki insanların kültürel özelliklerinin değişme biçimlerini hangi taraflarının birbirlerine benzediklerini araştırmaktadır (Kottak, 2001:465-468). Antropoloji 19.yy. da bilimsel veriler ve bu alanda çalışan batılı antropologların çalışmalarıyla doğmuştur. Antropoloji insanla ilgili her alanı araştırma konusu yapmıştır (Bostan, 2016:2-5).

Paranormal inançlar antropologlara göre rasyonel bir sistemin en temel zeminini oluşturmaktadır (Barnard ve Spencer, 2010:787-788). Antropolog Bidney Paranormal inançların insanların yaşadıkları korkular ve çaresizlik akıldışı inançlar olarak meydana geldiğinden bahsetmiştir (Bidney, 1995:294). Paranormal inançlar her toplumda farklı olarak yer almaktadır. Fakat toplumlardaki bu inançlar birbirlerini etkilemektedir. Bundan dolayı paranormal inançların kültür antropoloji de konu olması kaçınılmazdır (Safaei ve Khodabakhshi, 2012:208-225). Antropologlar; yaptıkları çalışmalarda paranormal inançlarla ilişkisi bakımından dinin ve sanatın kökenlerini incelediklerinde yine paranormal inanç boyutlarından olan büyüye işaret etmektedirler (Şirin, 2006:55-57). Geçmişten bugüne insanlar bilinmeyen ve doğaüstü olaylara karşı merak duymaktadırlar. Bunun yanında her olay ile ilgili bir takım neden-sonuç ilişkileri kurmaya çalışmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da batıl inançlar ortaya çıkmıştır. Batıl inançlar toplumların gelişmesi ve medeniyet seviyesine ulaşması

sonucunda çeşitli değerler içeren bir ifade olarak kullanılmaya başlamıştır. Batıl inançlar tarih öncesi çağlarda ortaya çıkmış ve kültürlerle nesilden nesile ulaşmaya başlamışlardır. Antropolog Levy-Bruhl'a göre batıl inançlar toplumların çocukluk döneminden başlayarak öğrendikleri ve kendi yaşantılarına göre uygun olan inançların değişimini ifade etmektedir (Ayten ve Köse, 2009:53). Çağlar boyunca yerli ya da uygar birçok toplumun içerisindeki insanları da etkilemektedir. Paranormal inançlar üzerine yapılan antropolojik çalışmalarda batıl inançların ortaya çıkışı tam olarak belirlenememekte adeta paranormal inançların incelenebileceği ilkelerde dahi izlerine rastlanmakta olduğu anlaşılmıştır. Paranormal inançlar birçok farklı kültürde ya yeniden ortaya çıkmakta ya da yerlerini başka birtakım inançlara bırakmakta olup böylece devamlılık göstermektedirler (Levy-Bruhl, 2006:20-78).

2.3.4. Paranormal İnançlar ve Dini Boyut

“İnsanın inançsız olarak psikolojik varlığını sürdürmesi mümkün değildir. İnsan hayatın her alanında inançla doludur” (Krech ve Crutchfield, 1999:230). İnsanlığın inançlara dair gelişimsel çizgisi Sigmund Freud'a göre “önce animistik, arkasından dini ve bilimsel” evrelerle gelişmiştir. İnsanlığın animistik dönemde “insanın” her şeye gücü yetebileceğine olan inancının “doğanın zorluklarına, ölüme” olan “gönülsüz kabul” yönünde bilimsel düşüncenin gelişmesiyle birlikte yaklaşmıştır (Freud, 1995:151). Viktor Frankl'e göre dini açıdan bastırılan inançlar neticesinde insanlar paranormal inançlara yönelebilmektedirler. İnsanlar modern ve ya eğitim seviyesi iyi olsa da inanma ihtiyacı duyarlar (Frankl, 2018:70). İlgili yazın ve araştırmalarda dinlerin insanı “aşkın, öte bir dünya düşüncesine” sevk ederken, paranormal inançların, özellikle batıl inanç boyutu sıkça din tarafından eleştirilmekte ve dinde yeri olmayan paranormal inançların ise “gündelik yaşama dair din ötesi bir terim” olduğu ifade edilir (Mozzani, 1998; Akt; Adanır; 2018:11-12).

Dinde gerçekte bulunmayan ancak “inanç ve telakki olunan” kültürel kaynaklı sözlerin, davranışlar da batıl ve paranormal inançlar değerlendirildiği çeşitli araştırmalarda görülmüştür (Tatlıoğlu, 2000:165). “Yatırlar ve türbelere yapılan ziyaretlerin” (Kemalettin, 2008) Türkiye’de yaygın olarak görülmesi paranormal inanç ve batıl davranışlara dinen aksi yönde önermeler telkinler ve hatta aykırılık taşımasına rağmen günümüzde halen görülmesi ilgili yazınları desteklemektedir (Çakan, 2007:63). Yirminci yüzyıldaki bilimsel bilginin, kentleşmenin ve sekülerleşme olmasına insanların daha bilinçli bireyler haline gelmesine rağmen ruhçuluk, okültizm

ve nesnelere hareket ettirme, UFO'lara inanma gibi inançlar hızla yayılmaya başlamıştır. Bu durum dinin geri kaldığını bu inançlarla bilimsel ve analitik düşünce yeteneğinin gelişme gösterdiğini her ne kadar gösterse de aslında dinin her daim bu alanın içinde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Sekülerleşen ve kurumsallaşan din, paranormal inançların zayıflamasına değil aksine yeni gelişen yeni çağda oluşan farklı inanış biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Özkan ve Parlador, 2015:172-200).

Modern toplumlarda paranormal inançlar din ile yakın ilişki içinde olmuştur. Bazen birbirleriyle içiçe olurken bazen de birbirlerine zıt olabilmektedirler. Ölen insanların ruhunun ölmemesi, manevi öte dünyanın varlığı gibi birçok inançla beraber dinden beslenmektedir. Diğer yandan fal, kara büyü, tılsım ve mistik şeyler, astroloji gibi inançlar ise dine zıt olarak dinden bağımsızdır. Bundan dolayı din ile paranormal inançlar her zaman birbiriyle ilişki içinde olacaktır (Arslan, 2015:55-72). Dini açıdan tekrar bakılacak olursa Allah'ın toprağı cumartesi yaratması, pazar günü dağları, pazartesi günü ağaçları, salı günü mekruku ve çarşamba günü nuru yaratmıştır. Bu da din içerisinde yer alan batıl inançlara örnek olarak gösterilmektedir (Candan, 2010:154-155). Batıl inançlar içinde en çok inanılan inançlardan biri olan nazar inancının dini ya da batıl inanç olup olmadığı, eski dönemlerden beri insanları iyi ya da kötü olarak var olan muska da dini olarak tartışmalı konular arasındadır (Candan, 2010:543).

2.3.5. Paranormal İnançlar ve Klasik- Kültürel Boyut

Geleneksel olan kültürler, inançları ve gelenekleri ve etkileyici lider kişileri ile irrasyonel düşünce sistemlerine dayanmaktadır. İnançlar toplumların devamlılıklarını sağlamak üzere diğer kültür öğelerine olduğu gibi rasyonel ve fayda sağlayan din, dil, adetler gibi rasyonel olmayan inançları da gelecek nesillere aktarmaktadır (Slattery, 2007:79-85).

İnsan doğduğu andan itibaren içinde doğup büyüdüğü kültürel inançları öğrenir, benimser ve hayatında uygulamaya koymaktadır. Paranormal inançların gün geçtikçe yaygınlaşması ve kültürden kültüre paranormal inançların farklılık göstermesi küresel bilgi ağının da aktif olmasından dolayı yeni inanışlarının da yaygınlaşmaya başlamasıyla daha da çözülemez bir duruma gelmiştir (Özkan ve Parlador, 2015:172-200). Sosyo-kültürel farklılaşma ve modernleşen dünyada insanlar salgın hastalıklar,

ağır hastalıklardan şifa bulup kurtulma, kaza beladan korunmak, istediklerine ulaşmak için çeşitli uygulamalarla (falcılık, astroloji, cin ve büyüsel) çözüm aramaktadırlar. İnsanlar yaşadıkları büyük problemlere çözüm üretmek ve yaşanan sorunlar karşısında olma ihtimali ile umut beslemektedirler. Modern dönemde bile insanlar türbelere istekleri doğrultusunda adak adayarak dileklerinin gerçekleşeceğine inanmaktadırlar (Topuz, 2012:17-18). Günümüzde gelişen ve gelişmekte olan teknoloji ve iletişim araçları ile insanlar tarafından inançlar çok hızlı yayılıp kendi yaşantılarına göre içselleştirilmektedir (Kaplan, 1991:1-3).

Araştırmanın devamında konu edineceğimiz; paranormal inançların klasik – kültürel boyutları paranormal inançları incelediğimiz iki ana başlıktan dini paranormal inançlar ile klasik- kültürel dini inançlardan klasik- kültürel boyutun alt başlıkları olarak düşünülebilir. Ancak büyü kavramı, geleceği bilme inancı kavramı, psişik güçlere sahip olma kavramı, ruh inancı kavramı, olağan dışı yaşam formları, batıl inanç kavramı aynı zamanda paranormal inançların başlı başına faktörlerini oluşturmaktadır (Doğan, 2006:5-10).

2.3.5.1. Büyü Kavramı

İnsanlar eski zamanlardan beri var olan geleceği önceden öğrenme duygusu, hayatta karşılaşılan zorluklar karşısında psikolojik olarak iyi hissetme ihtiyacı karşısında veya kendilerini çaresiz hissettiklerinde büyüü kötü amaçlarla kullanan falcı ve medyumlara giderler ve bunun sonucunda da manevi olarak bu durumdan zarar görmüşlerdir (Kaya ve Bozkur, 2015:935-946).

İnsanın içgüdüleri, uğraşları ve gayelerine ilgilene “büyü; bilime benzer.” Büyü var olabilmek için pratik amaçlara yönelmiştir. Diğer sanat ve insana dair olan olgularda olduğu gibi bir ilkeler düzeni ve belirli bir kuramla yönetilmektedir. Büyü, her durumda ve özel biçimde insanların amacına uygun olarak çok eski zamanlardan beri yapılmaktadır. Babadan oğula geçen bir meslek haline dönüşmüş ve böylece insanların ilk mesleği büyücülük ya da sihirbazlık olmuştur (Malinowski, 1964:62-63). Büyünün önemli görevlerinden biri insanların kötüden iyiye, şüpheden güvene, kaygı ve korkuyu yok etmeye çalışır. İlk zamanlarda insanlar büyü olmasaydı yaşamın getirdiği zorluklarla baş etmek de güçlük çekerek, kültür seviyesi de farklı olacağı ifade edilmektedir (Malinowski, 1964:64-65). Paranormal inançların bir diğer boyutu olan

büyü inancı; insanın yönelimleri, dinlerin büyüye karşı olan tutumları açısından operasyonel anlamda farklılıklara sahiptir (Toback ve Wilkinson, 1990:255-264). Büyünün her yerde bulunan evrensel bir gücü yoktur. Sadece insanın yapabildiği çeşitli teknikler kullanılarak yapılabilen kişisel güce sahiptir (Malinowski, 1964:53-54). Büyünün çeşitli araştırmalarda incelendiği şekilde ortaya çıkışı insanlığın ilkel dönemlerinde nesnelere “mana” yüklediği süreçlere kadar dayanmaktadır (Freud, 1995:10-30). Kur’an-ı Kerim’de büyü anlamında ki “sihir” kelimesi ile birlikte “62 defa geçmektedir” (Seçkin, 2010:275). Bu kavram Kuran’da Müddessir Suresinde “İnsanları etkileyen söz” anlamında “*Sonra baktı, sonra kaşlarını çattı, suratını astı. “En sonunda, kibrini yenemeyip sırt çevirdi de: Bu (sihirbazlardan öğrenilip) nakledilen insan sözünden başka bir şey değildir.”* (el-Müddessir 74/24). Yine Kur’an-ı Kerim’de Bakara Suresi’nde Süleyman peygambere sihirle ilgili iftira edildiği ve sihrin büyük bir imtihan olduğu şu ayetle anlatılmaktadır:

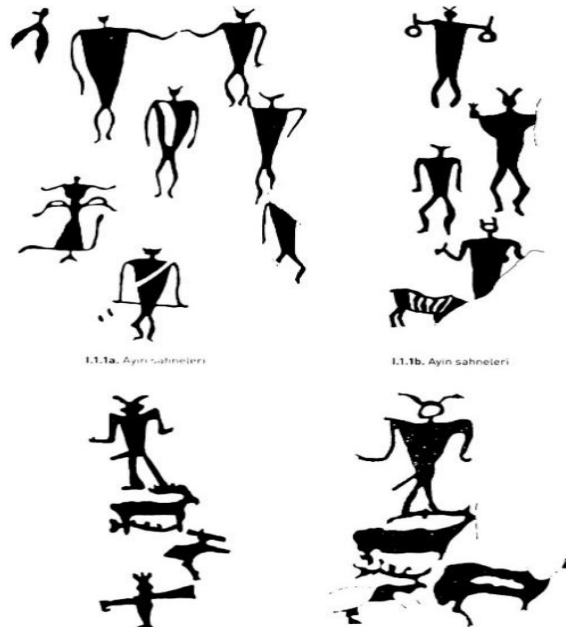
(Ve tuttular) şeytanların Süleyman’ın mülkü üzerine uydurdukları (batıl yalanların) peşine takıldılar. Süleyman kâfir olmadı fakat şeytanlar kâfir oldular. İnsanlara sihri ve Babil’deki iki meleğe, Harut ve Marut’a indirilen şeyleri öğretiyorlardı. “Biz ancak bir imtihanız/dinin için fitneyiz. Sakın küfre girme.” demeden kimseye onu öğretmiyorlardı. Onlardan kadınla kocanın arasını ayıracak (sihri) öğreniyorlardı. Allah’ın izni olmadan o (sihirle) kimseye zarar verecek değillerdir. (Hakikatte) onlara zarar verip faydası olmayan bir şey öğreniyorlardı. Andolsun ki (o sihri) satın alanın ahirette hiçbir nasibinin olmadığını çok iyi biliyorlardı. Nefislerini karşılığında sattıkları şey ne kötüdür. Keşke bilselerdi! (Bakara, 2/101-102).

Büyü insanın çeşitli gaye ve faaliyetlerine etki ettiği “iyilik ya da kötülük etmek suretiyle bir menfaat sağlamadır”. Büyü güce sahip olduğuna inanılan kişilerce “büyücü, şaman, hekim vb.” kültür ve toplumlara göre farklı adlandırılan kişilerce çeşitli söz, ritüeller ve malzemeler ile yapılır (Karaman, vd, 2006:76-77). Büyü kara büyü ve beyaz büyü diye adlandırılmaktadır. Kara büyü genelde kötü amaçlı yapılan insanlara zarar veren büyüdür. Beyaz büyü ise kişisel olarak insanların iyiliği ve toplumların iyiliği için yapılan büyü olarak ifade edilmektedir (Hasel, 1998:53-57). Büyünün çeşitli şekilleri vardır. İnsanlar muskaların koruyucu olduğunu, üzerinde taşıyan kişilere şans ve uğur getirdiğine inanırlar (Hasel, 1998:53-57). Tılsım ve benzeri şeylerin özellikle nazar boncuğu, at nalı, evlere ve insanların yaşam alanlarında yerini alarak kötü şeylerden koruyacağına inanılır. Buna benzer birçok

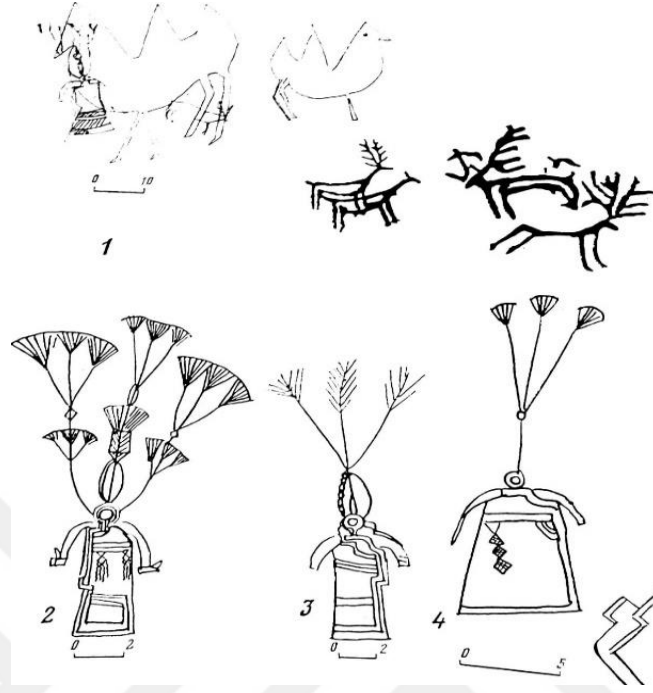
cansız şeyler de insanların hayatlarında yaşadıklarına göre anlam kazanarak anlamlı ve uğurlu hale geldiği düşünülür (Hasel, 1998:53-57). Ağır hasta olanları iyileştirmek, salgın hastalıkların önüne geçmek, cin, ruh ve hayaletleri rahatsız edilen yerden göndermek, çocuk sahibi olamayan çiftlere yardımcı olmak, kuraklık ve afetlerden korunmak için yapılan büyüler iyi büyü olarak adlandırılmaktadır. Bir başkasının hayatını kötü etkilemek ya da ölümü için yapılan büyüler günah sayılıp, kara büyü olarak adlandırılmaktadır (Çığ, 2005:105-107).

Geleneksel toplumlarda insanlar kendi hayatlarının dengesini korumak ve doğayı kontrol altında tutma için büyüü bir araç olarak ona inanmayı tercih etmişlerdir. Eski zamanlardan beri var olan büyü insanlar ve cansız varlıklar arasında bağ kurmaktadır (Anadol, 2006). Bu yöntem doğal veya doğaüstü olarak gerçekleşmektedir. Büyü ve din aslında birbirinden bağımsız bir okadar da birbiriyle bağlantılıdır. Bu bağlantı sayesinde büyüsel nedenlerle insanlar hem olaylar arasında bağ kurabilecek hemde bu durumu Tanrılara, meleklerle yapılan yanlışlar karşısında büyü yapılan kişilerin cezasına bulmasına büyüünün etkilerinin olmasına bağlayarak üzerlerinde ki baskının ortadan kalkmasına sebep olacaktır (Özkan ve Parladır, 2015:172-200).

Şekil 2.1 Eski Kültürlerde Şamanizm ve Büyüsel Ayinleri Gösteren Kaya Resimleri

Şekil 2.2: Eski Kültürlerde Şamanlar ve Ayin Başlığı Takmış İnsanları İfade Eden Kaya Resimleri

Şekil-1 ve Şekil-2’de (Eliade, 1987:500-504) gösterilen Baykal Petroglifleri- kaya resimleri (Hoppal, 2018:17-20) paranormal inançların kökenleri ve büyüsel- sanatsal birlikteliği hakkında bilim insanlarının Paleolitik (M.Ö. 50.000- M.Ö. 30.000) büyüsel-dinsel göstergeleridir (Eliade, 1987:500-504). “M.Ö. 25.000 civarı, kuş, yardımcı ruh ve esrime temsilleriyle, Şamanizm’in” (büyücülük) “en eski biçimlerine dair kanıtlar “sunar (Eliade, 1987:500-504).

Sihir ve büyüculük ile ilgili Kur’an-ı Kerim’deki birçok ayet ve surede yer verilmiş olup; “Kim (sihir maksadıyla) bir düğüm vurur sonra da onu üflerse sihir yapmış olur. Kim sihir yaparsa şirke düşer. Kim bir şey asarsa, o astığı şeye havale edilir” (Nesâî, Tahrim 19, (7, 112)). Kutsal kitapta İslam dininin diğer semavi dinlerin de paralel olduğu şekilde büyüü, anlaşıldığı üzere açıkça ret ettiği ve uzak durulması gerektiğini tavsiye ettiği görülmektedir (Koçoğlu, 2009:50).

2.3.5.2. Geleceği Bilme İnancı Kavramı

İnsan var olduğu andan itibaren hayatıyla ve çevresiyle ilgili geleceğe dair yaşayacaklarını önceden öğrenme istekleri hep var olmuştur ve insan ölene kadar da bu durum devam edecektir. Bunun içinde astroloji, fal gibi farklı yöntemlere de

başvurmuşlardır. Astroloji ve fal insanlar tarafından meslek olarak yapılmaya başlanmıştır (Kandemir, 2016:103). İnsanlar çok eski zaman dilimlerinden günümüze kadar değişen koşullara göre her zaman önceden neler yaşayacağını hayatın neler getireceğini merak edip bu yönde girişimlerde bulunarak gerek medyunculuk, falcılık gerek astroloji ile uğraşmışlardır (Aydın, 1995:134-138). Köse' ye göre insanın paranormal inançlara yönelmesinin psikolojik bir ihtiyacı olduğunu belirttiğimiz araştırmamızda “olaylar hakkında önceden bilgi sahibi olmak” (Arslan, 2011:29-30) isteğini duyan insan bunun için türlü arayışlara girmiştir. Literatür ve kelime kökeni araştırıldığında geleceği bilme; -pre; önceden, -cognito; bilmek anlamındadır (Bursik ve Rattet, 2001:434). Prekognisyon; telepati ve duru görüye gibi üçüncü bir kategori olarak değerlendirilmediği görülmüştür (Kyendyebai, 2016:9-11). Ancak Tobacyk ve Arslan'ın tasnifi bu araştırma için dikkate alınmaktadır (Arslan, 2011:29-30). İnsanların öncelikli ihtiyaçları önem taşımaktadır. Bununla birlikte geleceği tahmin etme kültürel öğelerle birleştirilerek batıl inançlar meydana gelmektedir (Ayhan ve Yarar, 2005:15).

Astroloji, burçlarla yani kişinin doğduğu zamandaki yıldızların konumunu bilerek, onun kaderinin tayin edileceğini savunmaktadır. Ayrıca, bazı psişik güçlere sahip ya da gizli güçlerle ilişkisi olan insanların (medyum) gelecekte haber vereceğine dair inanışlar da söz konusudur. Astrolojiyi, insanların doğum zamanları ile yıldızlar ve burçlar arasındaki ilişkileri araştıran bir bilim olarak görenler olduğu gibi, onu sırf falcılık, dolayısıyla da sözde bilim olarak değerlendirenler de vardır (Doğan, 2006:5-10).

Astroloji, burç, fal gibi şeylere insanlar eskiden beri ilgi göstermişlerdir. Fala, astrolojiye, yıldız bilimine inanmanın tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Geçmişte kendisine sadece insanların değil, devlet ve milletlerin kaderini bile belirleyen işlevler yüklenmiş, bu yönüyle eski Yunan, Roma, Mısır, Babil, Çin, Türk medeniyetlerinde dikkat çekmiştir. Eski Türk dünyasında Şamanların üstlendiği kehanet görevini Osmanlılarda münecimler, günümüzde ise profesyonel falcı ve medyumlar üstlenmektedir. Batıl inançlardan gelecek hakkında bilgi veren fal dışında bir de kehanet vardır. Kahinler gelecek kendi yöntemlerince kehanetlerde bulunmaktadırlar (Sümbüllü, 2010:55-72).

2.3.5.3. Psişik Güçlere Sahip Olma İnancı Kavramı

Literatür taraması yapıldığında psişik güçler; uzaduyum- duru görü(telepati)- fiziksel olarak imkânsız mesafelerden insanların birbirlerini duyup algılaması, psiko-knezi-telekinezi; “psyche”; “ruh”, kinein ise “hareket etmek” anlamına gelir. Parapsikoloji ’de sıklıkla karşılaşılan psişik fiziksel güç olmadan ruhsal yeteneklerle sahip olunan güç anlamına gelmektedir. Fiziksel temas olmadan nesnelere zihin gücüyle hareket ettirme, etkilemek” (Ayten ve Köse, 2012:176) gibi ifadelerle açıklanan psişik güçlere sahip olunmasına yönelik olan inanç kavramı olarak değerlendirilmektedir (Ayten ve Köse, 2012:176). Bir başka ifadeyle başkalarının düşüncelerini, aklından geçenleri tahmin edebilir. Duru görü beş duyu organımızı kullanmadan çevrede olup bitenleri hissetmek anlamında kullanılır (Kyendyebai, 2016:7-8).

Telepatik durumlar farklı şekillerde olurlar;

- Görülen rüyalar aracılığıyla,
- Uyumadığımız zamanlarda sesleri algılamak,
- Uyumadığımız zaman dilimlerinde huzursuzluk, stres, korku durumlarında görülür (Çınar, 1978:19-20).

Psişik güçler de bazı insanlar fiziksel olarak harekete geçmeden, zihinleri ile her istediklerini hareket ettirebilme yeteneğine sahiptirler. Aynı şekilde manevi (ruhsal) güçleriyle de cansız varlıkları hareket ettirebilirler. Son olarak insanların akıllarını okuyabilirler. Psişik durumlar açıklanması mümkün olmayan olaylardan meydana geldiği için sebeplerinin açıklanması mümkün değildir (Kyendyebai, 2016:10-11).

2.3.5.4. Ruhsal Varlıklara İnanc Kavramı

Ruh inancı kavramı eski zaman çalışmalarına göre deneyimlenen doğaüstü güçlerle ruh kavramına çok fazla önem vermişlerdir. Her şeyin ruha bağlı olduğunu ruh inancından geldiğine inanmışlardır. Özellikle bu inanç ruhun uyku esnasında bedenden ayrıldığı yönünde olan inançlardır (Düzgüner, 2013:253-270).

Ruhsal varlıklara olan inanç incelendiğinde ülkemizde ve İslam inancı açısından ilgili kavram için ruhsal varlıklarda batı medeniyetinde yer alan metafizik varlıklardan olan hayalet inancı toplumda çok fazla yer etmezken, cinlere olan inanç son derece yaygındır (Şirin, 2006:55-57). Cin konusunda dini kavramlar sözlüğünde; “gözle görülmeyen varlıklar” olarak tanımlama yer alırken; “cinler, meleklerden ve insan

ruhlarından ayrı, maddî yönleri bulunan, fakat ruhsal yönü ağır basan varlıklardır”. İlgili tanımda cinlerin “itaat ve isyan” edebilme özellikleri olduğu ve davranışlarından insanlar gibi sorumlu olduğu yani diğer bir anlatımla irade sahibi oldukları betimlenmiştir (Karaman, vd, 2006:71-78). Yine literatürde sıkça sözü edilen varlığın da “peygamberleri ve uyarıcıları olduğu ve Hz. Peygamber’in haber verdiğine göre "melekler nurdan, cinler nâr (ateş) den, Âdem de topraktan yaratılmıştır.” (Müslim, “Zühd”, 60). Cinler ve melekler insan tarafından görünmezlerdir ve çeşitli şekillere girip formlarını değiştirebilecekleri ve mahiyetlerinin meleklerden farklı olduklarına işaret edilmiştir (Seçkin, 2010:278). Cin kelimesinin melekleri de kapsayacak şekilde insan türünün karşıtı olan görünmez varlıklar için kullanılan genel bir anlamı da vardır. Kur’an-ı Kerîm’de İblîs’in melekler arasında zikredilmesi (el-Bakara 2/34) bundan kaynaklanmaktadır. Kur’an’da cinler: “*Ant olsun biz insanı, (pişmiş) kuru bir çamurdan, (pişmiş) kuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan yarattık* (el-Hicr 15/26). *Cinleri de daha önce dumansız ateşten yaratmıştık* (el-Hicr 15/27). “*Hani Rabbin meleklerle demişti ki: Ben kupkuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balçıktan bir insan yaratacağım*” (el-Hicr 15/ 28-29).

2.3.5.5. Olağandışı Yaşam Formları Kavramı

Paranormal inançların ilginç şekilde sözde bilimsel söylemlerle post modern kültür içerisinde; “Ufolar, astroloji, sayntoloji ve dünya dışı canlıların ziyaretleri evrenle iletişim- haberleşme gibi kazanılan formlar ile bilim-kurgusal öğeleri ve sözde post-modern din ve inançlarla harmanlanarak modern toplumlarda yer bulduğu düşünülmektedir” (Arslan, 2015:55-72).

Dünya dışında hayatın olması, dünya dışı canlıların dünyayı ziyaret edebilecek teknolojiye sahip olması ve bu canlıların dünyayı ziyaret etmeleri ihtimali bilimsel açıdan birer olasılık durumu olmakla beraber; kanıtlanmamış ya da keşfedilmemiş olan bu olasılıklara inanma ve dahası bunu deneyimlemiş olmayı düşünmeye olan eğilim ve tutumlar paranormal inançlarla ilişki kurulduğu noktadadır (Arslan, 2015:55-72).

2.3.5.6. Batıl İnanç Boyutu ve Kavramı

Batıl inanç kavramını Tanyu; ‘göreceli’ ve ‘relatif’ olarak tanımlar ve batıl inanç kavramının bilimsel gerçeklerle sınanması açısından, ‘Bugünkü ilmin kanun hükmündeki verilerine aykırı olanlar batıl, yanlış sayılır (Tanyu, 2007: 130-135).

Toplumda insanların batıl davranışları yapmasının aslında iki temel sebebi bulunmaktadır. İlki insanın kötü durumlar, felaketler, uğursuzluklar yaşamasından korkarak uyguladığı batıl davranışlar. İkincisi ise yaşamak istedikleri şeylerin olması için uyguladığı batıl davranışlardır (Ayten ve Köse, 2009:51). Batıl inançların en iyi özelliğinden biri topluma iyi bir şekilde entegre olmasıdır. Batıl inançlar insanın doğduğu andan başlayarak yaşam boyu insanın her duygusunda yer almaktadır. Batıl inançlar nesiller boyu aktarılan ve farklı inançlar da eklenen büyük bir güce sahiptir. Batıl inançlar aslında insanların inanmaması gereken, bir yandan da inanmadıklarında kendilerine zarar geleceği ya da kötü olaylarla karşılaşacaklarını düşünmektedirler. Batıl inançlar insanların yolunda gitmeyen durumlarda işlerinin büyü, astroloji, fal, şans gibi inançlara kalmaktadır (Rhodes, 2012;Akt.Ulukan: 2015:11-12). Ortaçağda araştırma yapan birçok yazar batıl inançların insanların korkularının ve bilinçsizlik sonucunda oluştuğunu ifade etmektedirler. Ölüm, hastalık, doğa olayları gibi durumlarda özellikle kendini belli etmiştir.İnsanların bazı olaylar karşısında çaresiz kalması ve başına kötü olaylar gelebileceğinden korkmasından dolayı buna göre davranmak zorunda kalmaları da batıl inançları oluşturmuştur. Batıl inancın asıl önemi insanların içinde yaşadıkları dünyayla çok yakın bağ kurması sonucu olmuştur. Örneğin; astrolojik bazı olayların felaketlere sebep olabileceği ya da dünya için önemli bir kişinin ölmesi büyük olayların habercisi olabileceğine inanılmaktadır. Aslında din ile batıl inanç ortak paydada buluşabilmektedirler; çünkü batıl inanç gündelik yaşamda insanların inandıkları inançlar olarak anılır. Din ise insanların Allah inancı, kutsal, ahlaki ve ibadetlerinin bütünüdür (Mozzani, 1998; Akt; Adanır; 2018:15-20).

Batıl inanç kavramı hakkında Skinner'ın psikoloji disiplinde yaptığı çalışmalar; kavramsal olarak batıl inancın pratik ve davranışsal olarak gözlenmesini sağlamıştır.

Yapılan çalışmada güvercinlere koşullandırma uygulanmış ve yiyeceğin güvercinler tarafından elde edilmesinde etkisi olmamasına rağmen, güvercinlerin daha önce araştırmada değinilen rasyonel neden sonuç ilişkisi içermeyen “rastlantısal şekilde” davranması gözlenmiş ve “batıl” (superstitious) inançların davranışsal açıdan kayda alınması sağlanmıştır (Skinner, 1948:152). İlgili çalışma toplum ve bireyin de batıl inançlarla olan davranışlarıyla paralel olduğu birçok bilim insanı tarafından düşünülmektedir. Batıl inançlar adeta paranormal inançların toplum yaşamında kültürle iç içe geçmiş bir unsuru haline gelmiştir. Modern toplumların yaşamında dahi günlük yaşamda dahi bireylerin karar verme mekanizmalarına etki ettiği

düşünölmektedir (Tanyu, 2007: 130-135). Anadolu ise asırlar boyu göç edip, farklı bölgelere yerleşen insanlar kendilerinin yaşadıklarından da bir şeyler katarak Anadolu'ya farklı batıl inançları getirmişlerdir. Günümüzde de bu inançlar anlam olarak değişip, yenileri gelse de temel olarak Anadolu'da ki o inançlar varlığını sürdürmektedir. Bunda Anadolu'da yıllarca süren savaşların, çeşitli ırlardan insanların yaşamış olması ve Anadolu'nun bölge olarak avantajlı bir konumda olmasının da etkisi çok büyüktür (Köymen, 1970:43-44). Paranormal inancın genel ve bilimsel tanımlarının yanı sıra her toplumda doğüstü, insan kapasitesini aşma ve bilimsel neden sonuç ilişkisinin dışında kalan, tüm toplumlarda paranormal inançların şemsiyesi altında düşünölebilen ve hem sözlü hem de yazılı geleneklerin, aktarıla gelen söylenceleri açısından tespit edilebilen batıl inanç kavramı; hem toplumla kaynaşmış deyişler, söylencelere sıkça konu olmuş ve adeta bir çıktısı olarak gözlenmektedir (Tanyu, 2007:81-90).

2.3.6. Yaygın Görölen Paranormal ve Batıl İnanç Örnekleri

Araştırmanın bu bölümünde literatürde daha önce yer almış olan paranormal ve batıl inanç örneklerine yer verilecektir. Bu inançlar genellikle hepsi eski zamanlardan günümüze ulaşmış ve birçoğu halen günümüzde kullanılmaktadır.

2.3.6.1. Dünya Genelinde Yaygın Görölen Paranormal ve Batıl İnanç Örnekleri

Dünya literatüründe yaygın görölen batıl inançları listeleyecek olursak; Ayna kırılması, kara kedi, merdiven altından geçmenin uğursuzluk getirdiği, yazı tura inancı, tahtaya vurmak, dört yapraklı yonca, at nalı uğur ve kaderi tayin etmek için aracı konumundadır (Türkoğlu, 2009:7-24). Ayna kırılmasının uğursuzluk getirmesi çok daha eski zamanlara dayanmaktadır. Yunanlar, Romalılar, Çinliler, insanın ruhunun aynanın içine girdiğine inanılırdı. Eğer ayna kırılacak olursa yedi yıl boyunca uğursuzluk olacağına inanılırdı. Kara kediler bazı insanlar için kesinlikle uğurlu sayılmaktadır. Uğursuz sayılmasının sebebi ise Orta çağ döneminde cadı olarak ilan edilen insanların en yakın arkadaşının kara kediler olmasından dolayı böyle kabul edilmiştir. Merdiven altından geçmek ise Tanrı'nın kutsallığını bozduğundan dolayı kötü olarak adlandırılmaktadır. At nalı ise hemen hemen dünyanın birçok yerinde insanların için kötölüklerden koruduğuna inanılmaktadır. Aynı zamanda at nalı nazara karşı da kullanılmaktadır (Rhodes, 2012;Akt.Ulukan: 2015:15-30). Araştırmanın devamında literatürde görölen yaygın batıl inanç örneklerine yer verilmektedir.

Uğursuzluk getirenler;

On üçüncü Cuma günün de evlenmek yeni bir işe girmenin uğursuzluk getireceğine ve on üç rakamının genelde kötü şans getireceğine, hatta yeni bir bina yapılırken on üçüncü kat yapılmaz on üç numarası kapılara verilmez ve bu sayıların kullanılmaması gerektiğine, evde eğer şemsiye açılırsa bunun o evde yaşayan insanlara kötü şans getireceğine ve bazı inanışlara göre ise evde şemsiye açmanın cinleri serbest kalacağı inancı vardır (Rhodes, 2012;Akt.Ulukan: 2015:88-91). Gün içerisinde örümcek gören İtalyanlar ve İngilizler için tüm günün kötü geçeceğine, dört ile başlayan ve biten sayılar Çin’de uğursuz sayı olarak kabul edildiği için kullanılmaması gerektiğine, on yedi rakamının İtalyanlara kötü şans getirdiğine (Koruk, 2017:28) çanta yere düşürmek Brezilya’da yaşayanlara göre tüm yılın şanssızlıkla geçeceğine, haftanın perşembe ve cuma günü tırnak kesmenin Hindistan’da yaşayanlara göre uğursuzluk getireceğine, makasın açık bırakılmasının evde huzursuzluk yaratacağına, merdiven altından geçen kişilere kötü şans getireceğine, akşam baykuş sesini duyan kişilere kötü şans getireceğine, evde kırılmış olan aynanın yedi yıl boyunca eve uğursuzluk getireceğine, evin tepesinde baykuşun ötmesi o evde yaşayanlara ölüm getireceğine, tek ayakkabı giymek, Haiti’de annelerin ölümüne neden olabileceğine inanılmaktadır (Koruk, 2017:29-30).

Çin’de yaşanan deneyimlere göre siyah renginin ve dört rakamının kötü şans getirdiğine inanılmaktadır (Kramer ve Block, 2007).

Uğurlu olduğuna inanılan paranormal inançlar;

Birçok toplumda da olan duvarlarda at nalı asmanın her zaman şans getireceğine, dört yapraklı yonca genelde az bulunduğu için bulan kişilere de uğur getirdiğine, dilek havuzuna para atmanın şans getireceğine, tavşan ayağını her zaman yanında bulundurmanın şans getireceğine, köpek balığı dişlerinin İngilizlerin yaşanan deneyimlerine göre bulan kişilere şans getirdiğine, Avrupa’da gökkuşağını gören kişilere şans getirdiğine, Avrupa’da yedi tane arka arkaya dizilmiş biblo fil olanların evlerinde bereket olacağına, evlerde olan örümceklerin Katar’da yaşayanlara göre şans getirdiğine, birçok toplumda doğum günü kutlamak ve doğum günü pastasının mumlarını üflerken tutulan dileklerin olacağına, kırmızı renginin ve sekiz rakamının Çinliler tarafından şans getiren renk ve rakam olduğuna, uğur böceğinin genel olarak şans getireceğine inanılmaktadır (Koruk, 2017:30-32).

2.3.6.2. Türkiye’ de Görülen Paranormal İnanç Örnekleri

Ülkemizde yöreden yöreye değişmekle ve farklı adlarla anılmasına rağmen genel olarak hem tarihsel anlamda hem de halihazırda inanılan ve geçerli birçok batıl inanç çeşidine, örneğine rastlanmaktadır; Gece tırnak kesmenin günah olduğuna inanılıyor. Bu inanış eski zamanlarda elektriğin olmamasından dolayı ortaya çıkmıştır (Seçkin, 2010: 280). Mezarlığı parmakla işaret etmenin günah olduğuna, türbelerdeki eşyalar alınıp dışarıya götürülürse o kişilerin çarpılacağına, Kurban Bayramı’nda kurban edilen hayvan eğer dili dışarıda kalırsa kurban sahibinin o yıl içinde öleceğine, ekmek kırıntısı yiyen kadınların çocuğunun güzel olacağına, ekmek kırıntılarını yere atmanın evin bereketini kaçıracağına, ev temiz olmazsa şeytanların geleceğine, yağmur yağdığı sırada evin kapısının önünde oturmanın iyi olmadığına, ava giden kişilerin önünden kadın geçerse ava gidilmemesi gerektiğine inanılmaktadır (Çobanoğlu, 2006). Kız çocuğu ve erkek çocuğunun saçını ilk kez dayısı keserse saçlarının gür olacağına, kaybolan kişinin evde olan ayakkabısına tuz dökülürse tez vakitte evine döneceğine, hamile kadın eğer ciğer yerse çocuğunun benekli doğacağına, ölen kişinin evinde üç gün boyunca ışık yakılması gerektiğine, ölen kişilerin elbiseleri ölen kişiyi kim yıkadıysa ona verilmesi gerektiğine, çorapları yatağın baş ucu kısmında bırakmanın iyi olmadığına kişinin tez vakitte öleceğine, çocuklar evde sürekli ağlarsa o evden mutlaka cenaze çıkacağına, kişi eğer gece ölmüşse, ölen kişinin üstüne sabaha kadar bıçak konulması gerektiğine inanılmaktadır (Çıblak, 2004:103-125).

Ayakkabı ve terliğin ter dönmesinin kişinin tez vakitte öleceğine, ölen kişinin evine taziye için gelen kişilerin ayakkabılarının ters çevrilememesi gerektiğine, evde bulunan açık ağızlı makasın ölüm getireceğine, rüyasında kazan gören kişilerin ev halkından birisinin öleceğine, ölen kişinin tabutu götürülürken çok fazla sallanırsa o yıl içinde çok fazla kişinin öleceğine, ölen kişinin eline çuvaldız verilerek ölünün diğer tarafa rahat geçeceğine, kaynamakta olan süte mezardan toplanan çırpılar atılırsa, yoğurdun daha güzel olacağına, inekler doğurunca eve ağır bir şey alınırsa ineğin sütünün olmayacağına, ineklerin sütünü sağarken yere dökülmesinin iyi olmadığına, kişinin önüne tavşan çıkarsa o yolu gitmenin mümkün olmadığına, ocaktaki tencere boş yere kaynarsa düşmanların çoğalacağına, ışığı açılmayan evdeki insanların mezarlarının karanlık olacağına, eller yıkanırken sol elden başlamanın uğursuzluk getireceğine, insanın parmaklarının çatırdamasının iyi olduğuna, dökülen saçları atmanın iyi olmadığına dökülen saçların saklanarak o kişi ölünce mezarına koyulması

gerektiğine, mezarı kazan kişilere para verilirse, ölünün rahat edeceğine, çocuklara kömür sürüldüğünde nazar değmediğine, hamile kadınlar şeftali yerse çocuğun tüylü olacağına, hamile kadın neye aş erir de yiyemezse, doğacak çocuğunun ona benzeyeceğine, salı günü yola çıkmanın iyi olmadığına (Koruk, 2017) akşam namazından sonra kadınlar örtü silkelirse çarpılacağına, sağ elin avuç içi kaşındığında para geleceğine sol avuç içi kaşındığında para gideceğine, çakallar eğer hava açıkken ulursa yağmur yağar, kapalıyken ulursa güneş açtığına, köpekler uzun uzun ulurlarsa yakınındaki evlerden birinden birinin öleceğine, hamile kadınlar mısırı fazla yerlerse doğacak çocukta cilt hastalığı olacağına, hamile kadınlar çocukları doğana kadar saçlarını keserlerse çocuğun ömrünün kısa olacağına, yemek kaşığı çok yalayan kişinin düğününde kar ya da yağmur yağacağına, uzak yerlere gidenin arkalarından su dökmenin giden kişilerin gittiği yerden çabuk döneceğine (Anadol, 2006) meyve vermeyen ağaca eğer balta ile vurulursa kısa zamanda meyve vereceğine, kurbağaların bağırınca yağmur yağacağına, akşam dışarıya sıcak su dökülmesinin günah olduğuna, gece sakız çiğnemenin ölü eti çiğnemeyle aynı anlama geldiği için günah olduğuna, nar tanelerini dökmenin çok günah olduğuna, cuma günleri ağaçlar budanmaz, özellikle meyve ağaçlarının meyve vermeyeceğine, birçok yörede de olan elden bıçak ya da kesici aletler almanın tartışmalara neden olacağına inanılmaktadır (Örnek, 1966:77-95).

Sabah yatağın sağ tarafından kalkanların işlerinin yolunda gideceğine, sağ kulak çınlaması iyiye, sol kulak çınlaması kötü olacağına, evlerde gece çamaşır yıkamanın ve katlamanın uğursuzluk getireceğine, genellikle bebek emeklemelerinin eve misafir getireceğine, kollarını bağlayıp oturan bekar insanların evde kalacağına, ateşle oynanmaz, oynayan kişilerin evleneceği kişilerin çok konuşkan olacağına, kapı eşiklerinde oturan insanların iftiraya uğrayacağına, bulaşık suyunu dışarı dökmenin uğursuzluk getireceğine, geceleri aynaya bakmanın uğursuzluk getireceğine, erkeğin eşyalarını kullanan kadınların özellikle şapka kullanmanın uğursuzluk getireceğine, kadının iki erkeğin arasından geçerse çocuğunun olmayacağına (Türkoğlu, 2009:37-45) erkeğin iki kadının arasından geçerse sözünün geçmeyeceğine, akşamları hiç kimseye evden tuz verilmez, veren kişinin çarpılacağına, genelde her yerde yaygın olan geceleri dışarıda ıslık çalmanın şeytanları, cinleri çağıracağına, akşamları hiç kimseye evden tuz verilmez, veren kişinin çarpılacağına, genelde her yerde yaygın olan geceleri dışarıda ıslık çalmanın şeytanları, cinleri çağıracağına, evlerin önlerini

geceleri süpürmenin iyi olmadığına (Anadol, 2006) yılanların canlı canlı yakılmasıyla yağmur yağacağına, yağmur yağmayan toplumlarda ahlaksızlığın olduğuna, yeni ekilmiş ağaçların kesilmesinin olan yerde kuraklığa sebep olacağına, incir ağaçlarının dibinde uyuyanları şeytanların alıp götüreceğine, ateş sönmüş olsa bile yanında yatılmaz, ateşin küllerinde cinlerin olduğuna, ateşi su ile söndürmenin günah olduğuna, ramazan ayının içinde ölen kişilerin cennete gideceğine, ölen kişinin evinde bulunan bütün sular dökülürse ölen kişinin temiz olacağına, ölen kişi belli bir süre evde bekleyecekse ölen kişinin ellerine kına yakılacağına, ölen kişi gömülene kadar evden kimsenin su içmemesi gerektiğine (Yakıcı, 1991) eşyaları kaybolan kişi belli kişilerden fasulye toplayarak kaybolan eşyasını bulacağına, hasta olan hayvanları ateşte yakmak gerektiğine, evlerde ocakların üstüne bir şey koyamamanın uğursuzluk getireceğine, dişleri aralık olan insanların şanslı olduğu hatta zengin olacağına, bayram arifesinde iş yapmanın uğursuzluk getireceğine, geceleri evde dikiş dikmenin şansı, kısmeti bağlayacağına, Türkiye’de yaygın olan nazar inancı insanların kendini kötülüklerden, kötü niyetli insanlardan koruyacağına, nazar değen kişi arkasına bile bakmadan yaşadığı yerde koşturulursa nazarın geçeceğine, yeni doğan çocuklar yalnız bırakılmaz, bırakılırsa eğer yanlarına süpürge konulması gerektiğine, yeni doğum yapan kadının kırk gün evden çıkmaması gerektiğine, hamile kadınlar nar yerse çocuk pembe yanaklı, ayva yerse düşük yanaklı olacağına, çocukların üstünden atlanırsa eğer boylarının kısa kalacağına, yumurta kabuğunun özellikle çiçekleri ve bitkileri nazardan koruyacağına, ezan okunurken duyulan köpek uluması ölüm haberi olduğuna, cenaze taşınırken cenazenin altında kalan kadın ve çocukların üstünde olumsuz etki bırakacağına inanılmaktadır (Koruk, 2017).

Kurşun dökmenin nazardan koruyacağına, tuz – şekeri başının üzerinde dolandırmanın nazardan koruyacağına, bazı bağ-bahçedeki mahsulleri nazardan korumak için buralara da kaplumbağa kabuğunun asılırsa uğur getireceğine inanılmaktadır” (Boratav, 2013:121).

2.3.6.3. Evlilik ile İlgili Görülen Batıl İnanç Örnekleri

Evlilikle ilgili olan batıl inançlara ilgili alan yazın taraması sonucunda ulaşılmıştır;

İki bayram arası düğün yapmanın uğursuzluk getireceğine, gelinin ayakkabısının altına isim yazan bekar kızların evleneceğine, nikah kıyılırken ayağa basanın evde hükmünün geçeceğine, bazı toplumda olan gelinin anne-babasına hizmet ederse

yapılan evliliğin geçerli olacağına, her yerde yaygın olan damadın gelini düğünden önce görmesinin uğursuzluk getireceğine, kına gecesinde gelinin duvağı kısmeti kapalı olan kişiye verilirse kısmetinin açılacağına, gelin duvağından tel koparan bekar kızların evleneceğine, kız tarafına getirilen nişan tepsisi bekar kızların yanında açılırsa kısa sürede evleneceğine, gelin evden giderken arkada kalan bekar kızlar evi süpürürse evleneceğine, gelin ve damat kısmeti kapalı olan kişilere hamamda su dökerse kısmetlerinin açılacağına, imam nikahından sonra, damadın ailesi tarafından getirilen şekerler kısmeti kapalı olan kişiler tarafından yenirse, kısmetlerinin açılacağına, düğünde atılan paraların alan kişilere şans getireceğine, (Örnek, 1966:77-95) kına töreninde yakılan kınadan evlenmemiş kızlarda kullanırsa, kızların yakın zamanda evleneceğine, nişan kurdelesinden parça almanın bekarların kısmetini açacağına gelin olmuş bir kıza evlenmeyen bir kızın çorabı verilir gelin de kocasının evinde bu çorabın düğümünü açarsa kısmetin açılacağına, gelinliğin etek uçlarına bekarların adları yazılarak kısmetlerinin açılacağına, gelin baba evinden çıkarken yanında ocak küllerini de getirirse, evliliğin her daim güzel bir şekilde süreceğine, kız isteme merasiminden önce erkek tarafı kendi evinde kaşık kırarsa bu işin hayırlı olacağına (Anadol, 2006) gelinin baba evinin herhangi bir yerinden alınan çiviler gelinin gideceği evin kapısına çakılırsa evliliğin iyi olacağına, erkek tarafından bazı kişiler gelin baba evinden çıkmadan önce hamur, tuz, buğday ve yemek kaşığını yeni eve getirirse evliliğin bereketli olacağına, gelin ve damat eve geldiği zaman, damat gelinin ağzına gelin de damadın ağzına bir miktar bal sürerse evliliğin tatlı devam edeceğine, nikah kıyılırken gelin ve damada ait bir kilit kilitlenerek ömür boyu beraberliğin süreceğine, ata bindirilen gelin attan inerken ayağının altına demir konulmaktadır (Türkoğlu, 2009). Böylece gelinin tüm kötülöklere karşı güçlü olacağına, gelin eve girmeden başı üstünde küp kırılarak evliliğin bol, bereketli olacağına, yaygın olarak gelin ve damadın kafalarının üstünden ekmek çevrilirse evliliğin bereketli ve hayırlı olacağına, geline ve damada evlerinin kapı eşiğinde dua ettirilerek evliliğin hayırlı olacağına, gelin geldiğinde, ekmek asılan bir oklavayı tutan gelin ile kayınvalidenin oynarlarsa, birbirleriyle her zaman iyi geçineceklerine, gelin ve damat düğünden hemen sonra bir koyunun postuna ayak basarlar ise gelin ve damadın yumuşak huylu olacağına, nikahı kıyan hoca, nikahtan önce geline ait olan mendili bağlar ve nikahtan hemen sonra mendili çözerse nikahın hayırlı olacağına inanılmaktadır (Candan, 2010).

Gelinin ya da damadın doğum gününde evlenmesinin uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır (Türkoğlu, 2009:7-24). Romalılar mayıs ayında evlenemezler; çünkü mayıs ayının kutsal olduğuna inanılmaktadır (Koruk, 2017:30).

Anadolu’da düğünlerde görülen “zamakçılık” adeti düğün eviyle düğünün yapıldığı yer arasında çök- kalk yaparak ve çeşitli enstrümanlar çalınarak yürünmesi suretiyle çiftin mutluluğunu bozabilecek kötü ruhları korkutarak gelin ve damattan uzaklaştırmak için yapılmaktadır (Yakıcı, 1991:33-36).

Evlilik sırasında eşlerin ellerinin birbirinden ayrılmaması ve evlenen çiftlerin damadın gelini evin eşiğinden kucağına alıp taşıması, yeni evlenmiş çiftlerin bacaları temizleyen kişilerle dışarda karşılaşmaları da uğur getirdiğine inanılmaktadır. Bu inançlar çok eskilere dayanmaktadır (Lorie, 1997:88-89).

2.4. Evlilik Kavramı

Evlilik, evlenme ehliyeti olan iki bireyin karşılıklı olarak sevgi ve saygı çerçevesinde kurulan aile birlikteliğidir (Battal, 2008:18). Evlilik aynı zamanda iki cinsin neslinin devamını sağlamak aile olabilmek adına kurulan kutsal bir kurumdur (Tolan Çakmak, 2015:12). Eski zaman dilimlerinde evlilik, beşik kertmek, kıymak gibi isimlerle bilinmekteydi. Beşik kertmek, ailelerin çocukları doğduğu andan itibaren kertilerek ilerle birbirleriyle evlenecekleri düşünülürdü. Günümüzde halen “söz kesmek” ve “nikah kıymak” terimleri kullanılmaktadır (Gökdağ, 2012:110-111). Bununla birlikte Kazak Türkleri akraba olabilmek için çok önceden çocuklarını evlendirmeye ne olursa olsun kendi aralarında törenle yemin verirler. Yine Kaşkay Türkleri ve Azerbaycan’da da yeni doğan ve ilerde evlenmeleri istenilen çocukları diğerlerinden farklı olarak kız çocuğunun “göbek kordonu” diğer ailenin erkek çocuğunun önünde kesilerek söz alınırdı. Kaşkay Türklerinde diğer bir yöntem ise aileler arasında yıllarca süren kan davalarını sona erdirmek ve barışı sağlamak amacıyla iki aile arasında uygun olan bir kız ve erkeğin evlendirilmesi neticesinde kan davası son bulacaktır (Karaaslan, 2010 :88-89).

Evlilik ile ilgili yapılan son derece yaygın araştırmaların işaret ettiği üzere; evlilik, bireyin gelişim aşamalarından, çocukluk- gelişim evresinden sonra “ikinci önemli dönem” olarak adlandırılmıştır. Günümüzde toplum tarafından her zaman evlilik denilince ilk akla gelen; evlenmeye karar veren kişilerden beklenen mutlulukların, sevinçlerin, acıların, üzüntülerin yani iyi ve kötü günlerin paylaşılmasıdır. Aynı

zamanda evlenen kişilerin evlilikten doyum almaları da çok fazla önem taşımaktadır (Çağ ve Yıldırım, 2013:13-23). Evlilik iki kişinin mutlu bir hayat yaşamak ve bir neslin devamını sağlamak için toplumun en temel yapı taşlarından birisidir. Evli bireylerin her alanda başarılı olabilmesi için evliliğinden maddi ve manevi doyum düzeyine ulaşabilmesi önem taşımaktadır (Çelik, 2006:40). Mutlu ve başarılı bir evlilik için her şeyden önce eşlerin birbirlerine saygı ve sevgi çerçevesinde olması, iyi günde kötü günde destek olmaları, her iki tarafın da her daim birbirlerine değerli olduğunu hissettirmeleri evlilik için kesinlikle önemlidir (Zeytinoglu, 2013). Evliliğinde mutlu olan bireylerin iş hayatında da mutlu olduğu saptanmıştır. Evliliğinde mutlu olmayan veya sorunlar yaşayan bireylerin çözülemez boyutlarda olduğu zaman depresyona meyilli oldukları da görülmüştür (Çağ ve Yıldırım, 2013:15). Özellikle eşlerden biri stres altındayken, eşinden bu konuda destek görmesi, eşinin daha ılımlı yaklaşması hem kendi aralarında olabilecek tartışmalara engel olabilecek hem de böyle zamanlar da daha sağlam temele dayanan evlilik ilişkisi olabilecektir (Cutrona, 1996:173-194). Evlilik kadın ve erkeğin birbirlerini sevmesi ve beraber bir hayat yaşamak için bir araya gelmesi olarak ifade edilebilir. Aile ise evliliğe göre daha büyük sorumlulukları beraberinde getirerek daha çok anne-baba ve çocukların beraber yaşamasıdır. Bireyler için hayatın önemli aşamalarından biri olan evlilikle beraber yeni bir hayat bunun getirmiş olduğu yeni sorumluluklar, her iki bireyin de ailesiyle ortak paylaşımları ve bu paylaşımları yeni bir düzene oturtmak, birlikte bir çift olabilmek, evdeki işleri paylaşabilmek, ortak kararlar alabilmek, her durumda birbirlerine destek vermek, sevgi ve saygıyı kaybetmeden yaşayabilmek, sorunları beraber çözebilmek, sadakati kaybetmemek, cinsel yaşamı sürdürebilmek, ortak paylaşımlarda bulunabilmek evlilikten gerçekleşmesi beklenen davranışlardır (Terzi İlhan ve Işık, 2019:1431-1432). Bununla birlikte beklenen bu davranışlardan bir ya da birkaçının gerçekleşmeme durumunda çatışmalar, anlaşmazlıklar ve en son olarak evliliğin özellikle de ilk yıllarında boşanmaların olması kaçınılmazdır. Evlilik uyum göstermek; evlenmeden önce evleneceği insandan emin olması ve evlilik yaşamının getireceği sorumluluklara hazırlıklı olmak ve evlilikle ilgili olumsuz düşüncelere sahip olmamayı gerektirmektedir (Yılmaz ve Kalkan, 2010). Aslında evlilik kurumunda sevgi, saygı ve sadakat en önemli etkenlerdir. Evlilik birliği içinde bencilce davranışlardan ve kişisel çıkarlardan kaçınılması gerekmektedir. Evlilikte eşlerin birbirlerine karşı dürüst, objektif olması ve iletişimin iyi olması da evliliğin temel taşlarından birisidir (Kavak, 2018: 12-20).

İnsanın temel güdülerinden olan “ilişki kurarak yakınlaşma” gereksinmesi ve çoğalma isteği temelinde “biyolojik bir yön vardır (Cüceloğlu, 1990:331-335).

Abraham Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre ise “Love& Belonging” insanın sevilme ve ait olma gereksinmesiyle ilgilidir (Maslow, 1943).

İnsanların eş seçimine dair çeşitli koşullarla hareket ettiği gerçeğinin yanı sıra; evliliğin toplumsal bir kurum olması açısından toplum ve devletler tarafından, evliliğin “yaş ve zihin ehliyetine” sahip olma gibi belirli şartları oluşturulmuştur (Türk Medeni Kanunu, 2001). Evliliğin, bir araya gelme ve uzun süreli ilişki yürütme süreci olduğu düşünülmektedir. “Yüce Allah, kadınlar sizin elbiseniz, siz de onların elbisesi örtüsünüz.” (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2019).

Evlilik konusu toplumumuzda “boşanmaların artması” sonucu önem kazanmaktadır (Koyuncu, 2019). Türk toplumu açısından evlilik çok önemli bir kurum olup; her toplum ve toplum içindeki her aile ortamı, bu gereksinmeyi değişik biçimlerde ve derecelerde ortaya koyar (Cüceloğlu, 1990: 331-335).

2.4.1. Evlilik Doyumu

Evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun, insanların sağladıkları genel yaşamdan doyum düzeyine büyük ölçüde katkısı bilinmektedir. Araştırmalar bireylerin "mutlu" bir evliliğe, iş ve ekonomik güvence gibi yaşamın önemli sayılabilecek başka doyum kaynaklarından daha fazla önem verdiklerini göstermiştir (Tezer, 1996:1-7).

Evlilik doyumunu yordayan değişkenlere örnek verecek olursak, farklı kaynaklarda şu temel görüşlere yer verilmiştir (Cüceloğlu, 1990:331-335);

- Eşlerin birbirini sevgi ve saygıyla algılamaları
- Duygusal doyum
- Etkin iletişim
- Benimsenen rollerin birbirleriyle uyum ve uzlaşma içinde olması
- Etkileşimin miktarı

Evlilik doyumunu değişkenleri için yapılan bir diğer tasnif ise (Grandon, Myers ve Hattie, 2004:58-68);

- Evlilik sürekliliği

- Eşlerin birbirine olan bağlılığı ve saygısı
- Cinsel yaşamda sadakat
- Birbiri için “iyi bir eş olmaya” isteklilik
- Tanrıya inanmak, dini ve ahlaki değerleri uyum ve bağlılık
- Birbirlerine faydalı olmak
- Etkin sosyal-arkadaş ilişkisi kurmak
- Bağışlamaya ve bağışlanmaya istekli olmak

Evlilik doyumunu aynı zamanda sağlıklı ve başarılı bir evlilik için eşlerin sorumluluk alma empati yapma açık iletişim kurmasında önemli yer tutmaktadır (Young ve Long, 1998).

Evlilik yaşamı doyumuna olumsuz olarak etki eden risk unsurları iki şekilde ifade edilmektedir. Bunlar, durağan risk ve devimsel risk unsurlarıdır. Risk unsurlarının katı bir yapıda olduğu için düzeltmek oldukça zordur. Dinamik unsurlar ise daha esnek yapıda olup değiştirilebilmesi mümkündür (Sayar, 2006:111-113).

Evlilikte risk unsurları şunlardır;

Problemlere dayanıklı olmamak ve tepkisellik, anne ve babası boşanmış olmak, evlenmeden önce aynı evde beraber yaşamış olmak, ikinci evliliği olmak, dini geçmişleri farklı olmak, erken evlenmiş olmak, birbirlerini tanımadan evlenmek, maddi sıkıntı içinde olmak.

Evlilikte devimsel unsurlar şunlardır;

Sürekli tartışma halinde olmak, aynı konular üzerinde fikir uyuşmazlığının olması, problemleri birlikte çözememek, önem arz eden konular üzerinde düşüncelerin farklı olması, eşlerin birbirine karşı sorumluluk duygularının olmaması, inançların birbirlerinden çok farklı olmasından kaynaklanan sorunların olmasıdır (Sayar, 2006:111-113).

Evlilikle ilgili en çok kullanılan kavramlar evlilik uyumu ve evlilik doyumudur. Evlilik doyumuna ulaşma iki kişinin yaşadığı ortak hayattan öznel mutluluk duyması ve güzel duygular içinde olmasıyla tatmin edici düzeye ulaşmaktadır (Azizoğlu Binici, 2000).

Evlilik doyumu, evlilik hakkındaki eşlerin genel duygularını ve ilişkilerinin belli yönlerini kapsamaktadır. Evlilik uyumu ise eşlerin evlilikteki birbirini tamamlayan uyumlarını ve evliliğin başarısı olarak tanımlanır (Kalkan, 2002).

Evlilik doyumu aynı zamanda yaşamdan sağlanan doyumla doğru orantılıdır. Bu durumu bazı değişkenler (sorunların çözüme kavuşturulması, problemlerde destek görmek) aracılığıyla da büyük oranda etkileyebilir. Evlilik doyumunun temelini insanın kendine olan saygısı yani benlik saygısı oluşturur. Benlik saygısı yüksek olması yani insanın kendine değer vermesi, kendisini sevmesi önemlidir. Düşük benlik saygısına sahip bireyler ise psikolojik olarak bir çöküntü içinde olurlar ve bu durum depresyona olan eğilimi arttırmaktadır (Yıldız ve Baydemir, 2016:72-73). Evlilik doyumu, evlilik de eşlerden herhangi birinin yaşamış olduğu sıkıntılarda eşlerin birbirine her manada destek olabilmesi ve bu desteğin eşi olumlu yönde etkilemesi çok önem taşımaktadır. Eşlerin kültürel olarak birbirlerinde tamamen farklı olması da evlilik doyumunu etkileyen bir başka değişkendir (Kabasakal ve Soylu, 2016:209).

2.4.2. Evlenme Biçimleri ve Evliliği Etkileyen Unsurlar

Evlilik, iki kişinin kendi isteği ve arzusuyla bir araya gelerek hayatlarını resmi olarak da birleştirmeleridir. Bununla birlikte bölgelere göre de değişen evlilik çeşitleri vardır. Bunlar dört farklı çeşit olarak incelenmektedir; “Taygeldi, berdel, levirat, kan bedel’idir” (Tacoğlu Poyraz, 2011:116-120).

Taygeldi Evlilik; Eşleri ölen iki kişinin çocuklarının evlenmesiyle beraber kendilerinde evlenmesiyle ortaya çıkan evlilik türüdür. Bu tarz evlilikler çok rastlanmamakla beraber olma ihtimali de olan evlilik türüdür (Tacoğlu Poyraz, 2011:118).

Berdel Evlilik; Bölgelere göre değişik isimlerle anılan berdel evliliği, farklı ailelerden iki erkeğin kız kardeşleriyle değiştirme yapılarak olan evliliğe berdel evlilik denmektedir. Bu tarz evliliklerin bu şekilde yapılmasının sebebi ise hem köy yerlerinde ya da yapılan yerlerdeki başlık parası gibi sistemi ortadan kaldırmak, hem de maddi açıdan durumu dengelemeye çalışmaktır (Yıldız, 2018:30-36).

Levirat Evlilik; Genellikle Doğu bölgelerinde yapılan bu evlilik türü kocası ölen kadının kocasının eğer kardeşi var ise onunla evlendirilmesiyle olan tamamen zoraki olmayan bir evlilik türüdür. Bu evliliklerin yapılmasının sebebi ise dul kalan kadını korumak eğer çocuklar var ise yine aile kavramını korumaktır (Bağlı ve Sever, 2005).

Kan Bedeli; İsminden de anlaşılacağı gibi kan bedeli evlilik, aralarında büyük husumet olan ailelerin yani kan davası olması ve bu davayı sona erdirmek için ailelerden evlilik çağında olan erkek ve kızın evlendirilmesiyle barış sağlayan evlilik türüdür (Sezen, 2005:189). Bu tarz evliliklerin olması her ne kadar hoş karşılanmasa da günümüzde de devam etmektedir. Bunlardan başka “endogami evlilik”, “egzogami evlilik” ve “monogami evlilik” türleri de vardır. Endogami evlilik, kan bağı olan kişilerin evlenmesiyle tabir edilir. Egzogami evlilik, akrabalık bağı olmayan insanların evlenmesidir. Monogami evlilik ise kadın ve erkeğin başka kimseyle evlenemeyip, sadece tek kişiyle yapılan evlilik türüdür (Tacoğlu Poyraz, 2011:120).

Araştırmada ayrı iki başlık olarak incelenecek evlilik türleri şunlardır; Flört, görücü usulü evliliklerin yanı sıra artık oranları yok denecek kadar az sayıya gerilemiş olan diğer evlenme biçimlerine örnek vermek gerekirse; “kız kaçırma (düğünsüz evlenme), başlık parası karşılığında evlenme, beşik kertme evliliği gibi birçok örneklere rastlanmakta olup; en yaygın görülen iki evlenme biçimi olan görücü usulü evlenme ve flört usulü evlenme biçimlerine değinilecektir. Evlenme biçiminin seçilmesinin kültürel bağlarla ilgili olduğu ve özellikle flört usulü evliliklerde eş seçimine dair kuramların olduğu ve bu kuramların etken olduğu düşünülmektedir. Bu faktörlere örnek olarak aşağıda yer alan kuramlar sıralanabilir (Çimen, 2007:82-84);

1. Psikanalitik
2. Ortak özellikler
3. Zıt özellikler kuramı
4. Birbirini tamamlayan gereksinimler
5. Uyarıcı-değer-rol

2.4.2.1. Görücü Usulü Evlilik

Türk toplumunda yaygın olarak görülen bir evlenme biçimi olan görücü usulü evlilikler, modernleşen toplum yapısı içerisinde de değişikliklere uğramıştır, daha eski ve geleneksel anlamda ki görücü usulünde çiftlerin özellikle kadının müstakbel eşini tanıması söz konusu olmaz ailelerin kararı tek başına geçerli olurken günümüzde; ailelerin uygun gördüğü; aile ve gelin/damat adayı ile çiftin “bir süre geçirip, birbirlerini tanımalarına” müsaade eden biçimde değiştiği görülmektedir (Sezen, 2005:31-35). Görücü usulünde eş araştırması aile tarafından yapılmaktadır. Genel

anlamda görücü usulü; başka biri tarafından evlenmeleri amacı güdülen iki kişiyi tanıştırmadır. "Görücülük; erkek tarafınca görevlendirilen ve içinde akrabaların, komşuların olduğu bir grubunun kız tarafına olan ziyareti ile başlayıp, potansiyel gelinin ya da gelinlerin evlerinin ziyaret edilmesiyle ve uygun gelin adayları olup olmadığının soruşturulmasını içeren ve gelin adayının ailesinin "görücülerin" niyetine olan olumlu karşılık vermesi ile devam eden aşamalı bir süreçtir" (Gürbüz, 2019:68-69). Sürecin devamında görücülerin edindiği bilgiler ve gelin adayının ailesinin olumlu olması durumunda uygun bir eş ve kendilerine iyi bir gelin arayan ailelere bildirilir (Çimen, 2007:82-84). Görücü usulü evliliklerde yapılan literatür taramasında; Cüceloğlu'nun "görücü usulü" evlilik yapan kişilerin anlaşarak evlenenlere kıyasla daha mutlu ve boşanma oranlarının daha az görülmesinin sebebinin açıklanmasının istendiği bir soruya; bu şekilde yapılan evliliklerde geleneksel "boşanmadan uzak zihniyetin" hâkim olmasının ve ailelerin problem çözücü olarak görev yapmakta olduğunu belirtmektedir (Cüceloğlu, 2008).

Geleneklerin hâkim olduğu aileler ve evlilikle ilgili tutumları açısından; bireyler halen evlenme biçimi olarak eskiden çok sık görülmekte olan görücü usulü evliliği tercih etmektedir (Kongar, 2000:599).

Ülkemizde görülen modernleşme, batılılaşma süreçleri evlenme usullerine de etki etmiş ve bu etki batı bölgelerinde çok daha yoğunlukla gözlenmesine ve de görücü usulü evliliklerin zaman içerisinde oransal açıdan azalmasına neden olmuştur (Aydın ve Baran, 2010:117-126).

2.4.2.2. Flört Usulü Evlilik

Flört modern yaşamda insanların önüne çıkan olgulardandır. Flört insanların yaşamında zorunlu bir algı ve psikolojik bir etken olarak algılanmamalıdır (Tarhan, 2012). Flört usulü evlilikler çiftlerin birbirlerini olası bir yer ya da fırsat ile tanınması ile fiziksel etkileşimin ve belki çekicilik unsurlarının da etkili olduğu partnerlerin birbirlerini kendi başlarına seçmeleri olarak düşünülmelidir. 18.yy'da toplumsal yapıya bağlı evlenme modelinden anlaşarak evlenme modeli de esas kılınmış bugün kü adıyla flört evlilik adını almıştır (Luhmann, 1995). Ayrıca flört usulü evlilik çiftlerin birbirleriyle duygusal olarak yaklaşmasının sonucu olarak evlenme kararını almalarıdır. Aile ya da üçüncü bir aracı söz konusu olmadığından bağımlılık unsurunun, görücü usulü evliliğe göre daha az oluşması açısından değerlendirmek ve

gerek evlilik doyumu gerekse boşanma oranlarının farklılaşması bu açıdan değerlendirilmelidir. Flört usulü evlilikler; “duygu ağırlıklı olduğu için hassas bir yapıya sahiptir” (Cüceloğlu, 2008). Ülkemiz açısından özellikle Osmanlı'nın son döneminde görülmeye başlanan ve Cumhuriyet dönemi itibari ile yaygınlaşan modern evlilik türü olan flört- anlaşarak evlilik, geleneksel evliliğin aile ve bireye biçtiği birtakım rolleri ve iş paylaşımları konusunda değişiklikler oluşturmuş olduğundan flört usulü evliliklerde birtakım güçlüklerle karşılaşmaktadır (Şendil ve Korkut, 2008:15-34).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel ilişkisel tarama modeline dayanarak gerçekleştirilmiştir. Bu model birden fazla değişkenin birbirleri arasında bir etkileşim olup olmadığı ve etkileşim mevcut ise bunun düzeyini belirlemek amacı ile uygulanmaktadır. Bu model kapsamında değişkenler arası ilişki bağımsız değişkenler t testi, varyans analizi, korelasyon testi, çoklu regresyon analizi istatistiksel testler kullanılmaktadır. Bu araştırmada evli bireylerin “paranormal inançları” ile “evlilik yaşamı” arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Belirtilen değişkenler arasında ilişkisel tarama modeli ile ilişkiler değerlendirilip ortaya koyularak konu açıklanmış ve çözümlenmiştir.

3.1.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2019 yılında İzmir ilinin Bornova, Çiğli, Karşıyaka, Konak ilçelerinde yaşayan evli bireylere çiftler halinde uygulanarak oluşturulmuştur. Örneklem kartopu örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Kartopu örneklem modelinde birden fazla denek ile veriler toplanmaya başlanır. Zamanla kişiler bir kartopu gibi büyüyerek yeni kişilerle beraber belirlenen sayıya ulaşılmış olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Diğer bir anlamda kartopu örnekleme modeli; çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcılar “kişiden kişiye, kişiden de durumlara ulaşarak” birkaç kişiyle çalışmaya başlanıp, giderek katılımcı sayısı büyüyerek yeni katılımcılara ulaşılması şeklinde ifade edilmiştir (Baltacı, 2018:246). Çalışmamız 230 Kadın, 230 Erkek olmak üzere 230 çift üzerinde ve toplam 460 evli kişiden oluşmaktadır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Katılımcı bireylerin kişisel bilgilerini ölçmek için “demografik bilgi formu”, Paranormal İnanç seviyelerini ölçmek için “paranormal inanç ölçeği” ve evlilik yaşamı doyumlarını ölçmek için ise “evlilik yaşam ölçeği” kullanılmıştır.

3.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaşı, cinsiyetini, büyüdüğü yeri, gelir düzeyini, eğitim düzeyini, kaç yıldır evli olduklarını, evlenme biçimlerini (flört, görücü usulü), eşlerin çalışma durumunu öğrenebilmek adına araştırmacı tarafından hazırlanmış olan bilgi formudur.

3.2.2. Paranormal İnanç Ölçeği

Paranormal İnanç Ölçeği, uluslararası geçerli bir ölçek olup Tobacyk (Tobacyk ve Milford, 1983) tarafından geliştirilmiştir. Dünya çapında kabul görmüş olan Tobacky ölçeği, aynı zamandan çok fazla kullanılan bir ölçek olmuştur. (Tobacyk ve Milford, 1983). Tobacky ölçeği, Dağ tarafından üniversite öğrencilerine uygulanmıştır (Dağ, 1999). 5’li likert tipli bu ölçek (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) Mustafa Arslan tarafından Türk kültürüne uyması açısından revize edilmiş ve güvenilirlik doğrulaması yapılmıştır (Arslan, 2010:23-40). Veriler kodlanırken, olumlu ifadelerde sırayla 5, 4, 3, 2, 1 puanları verilmiş (Kesinlikle Katılıyorum= 5, Katılıyorum= 4, Kararsızım= 3, Katılmıyorum= 2, Hiç Katılmıyorum= 1). Ters yönlü ifadelerde ise bu durum tam ters şekilde uygulanmıştır. Bu sisteme göre veriler bilgisayara kodlanmış daha sonra bilgisayara girilen bu ifadeler üzerinde geçerlik çalışması yapılarak faktör analizi yapılmıştır. Dini olan ve dini olmayan paranormal inançlar vardır. Bunlar paranormal inancın iki ana boyutunu oluşturmaktadırlar. Dini olan boyuta “Paranormal dini inanç” dini olmayan inançlara da “Klasik paranormal inançlar” denilmektedir. Yapı geçerlik testi için yapılan temel bileşenler faktör analizi sonuçları, Paranormal İnanç Ölçeğinin yedi boyutta toplandığını göstermektedir; Geleneksel dini paranormal inançlar, Psişik, Büyü, Batıl inanç, Ruhçuluk, Olağandışı yaşam formları, Gelecek hakkında bilgi sahibi olma boyutlarıdır (Arslan, 2010:23-40). Ölçekteki maddelerin faktör yüklerinin “.42 ve .86” arasında olduğu görülmüştür. Bunlardan yedi faktör 1.0’dan daha büyük öz değere sahiptir ve toplam varyansın %58,7’sini açıklamaktadır ve faktör öz değeri ise %16,8 olarak bulunmuştur. Toplamda 27 madde ve yedi faktörden oluşmaktadır. Yedi faktör yedi alt boyutunun olduğunu göstermektedir. Tobacyk ölçeği 25 maddesiyle benzerlik göstermektedir. Bunda maddelerin birçoğunun ölçeğe alınmış olmasının etkisi vardır. 27 madde Paranormal İnanç Ölçeğinde alt boyutlarının dağılımı şu şekildedir (Arslan, 2010:23-40);

Geleneksel dini paranormal inanç boyutu (Alt Boyut I),

Klasik (dini olmayan) paranormal inanç boyutu (Alt Boyut II, III, IV, V, VI, VII).

Geleneksel Dini Paranormal İnanç Boyutu (Faktör I);

Allah, melek, şeytan, cennet, cehennem, cin, ruhun ölümden sonra varlığını devam ettirmesi gibi dini inançları içerisine almaktadır. Ancak geleneksel dini inançlarda var olan keramet, nazar, Hızır, evliya gibi konuları ele alan on maddeden oluşmaktadır.

Allah'a inanıyorum. Cennet ve Cehennem vardır. Melekler nurdan varlıklardır. Şeytan diye bir varlık vardır. Çıplak gözle göremesek de cin gibi varlıklar mevcuttur. Beden ölse de ruh var olmaya devam eder. Evliyanın kerameti (mucizevi haller göstermesi) gerçektir. Mübarek (veli) insanlar, lütuf ve hayır dualarını vererek insanlara yardımcı olabilirler. Kem gözlü insanların nazarının dokunduğu bir gerçektir. Hızır uğrayan eve bereket yağar. Dini inançları kapsayan maddeler ayrı tek bir boyutta toplanmıştır. Geleneksel dini inanç boyutunun oluşumunda Mustafa Arslan'ın ölçeği ile Tobacyk'in ölçeği arasında benzer sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu durum Tobacyk'in uluslararası ölçeğinin, gerekli Türk ve İslam kültürüne ait ifadelerin eklenmesiyle beraber Müslüman Türk toplumuna uygulanabilir olduğunu göstermesi açısından önemlidir (Arslan, 2010:23-40).

Klasik (dini olmayan) Paranormal İnanç Ölçeği;

Büyü (Alt Boyut II): İnsana zarar verici (kara) büyü gerçekten vardır. Büyücüler hala varlıklarını devam ettirmektedir. Bir takım büyü formülleri ve sözler kullanarak bir kişiye büyü yapmak mümkündür. Büyücülüğe ait güncel örnekler mevcuttur. Bu boyut tamamen büyüye ilişkin maddeleri kapsamaktadır.

Geleceği Bilme (Alt Boyut III): Burçlar (kişinin doğum zamanındaki yıldızların konumunu bilme (yıldız falı) bize kişinin geleceği hakkında doğru bilgi verir, Astroloji (yıldızların hareketlerinden hüküm çıkarma bilimi) gelecek hakkında doğru bir tahmin yoludur. Bazı medyumlar geleceği tahmin edebilir, Bazı insanlar, geleceği tahmin etmede açıklanamayan bir yeteneğe sahiptir. Gelecekle ve kehanetle ilgili maddeler içerdiğinden bu boyut 'Geleceği bilme' olarak adlandırılmıştır (Arslan, 2010:23-40).

Psişik (Alt Boyut IV): Bazı insanlar zihin güçleriyle nesnelere havaya kaldırabilirler, Manevi (ruhsal) güçlerle nesnelere hareket ettirmek söz konusu olmaktadır. Karşıdaki

kişinin aklını okumak imkânsızdır. İnsanların fiziki gücünü kullanmadan düşünce gücünü kullanarak nesnelere etkilediği için 'Psişik 'adını almıştır.

Ruhçuluk (Alt Boyut V): Zihnin ve ruhun, bedenini terk edebilir ve seyahat edebilir. Uyku ya da trans gibi değişik durumlarda, ruh bedeni terk edebilir. Bu maddeler spiritüalizm denilen ruhçuluk akımının temel inançlarıdır. Bu akım ruhun bu şekilde bedeni terk etmesi ile farklı paranormal durumların ortaya çıkmasına neden olduğu düşünülmektedir (Arslan, 2010:23-40).

Olağandışı Yaşam Formları (Alt Boyut VI): Zaman zaman başka gezegenlerden dünyamızı ziyarete gelen yabancı varlıklar (UFO'lar) vardır. Başka gezegenlerde yaşam vardır. Dünya dışındaki yabancı varlıklarla ilgili olduğundan 'Olağandışı Yaşam Formları' adını almıştır (Arslan, 2010:23-40).

Batıl İnanç (Alt Boyut VII): Kara kedi kötü şans (uğursuzluk) getirir. Merdiven altından geçmek uğursuzluk getirir. Batıl inanç sahip olan insanlar, bir takım doğüstü varlıkların davranışlarımıza ve çevremizdeki olaylara etki edebileceğine inanırlar (Arslan, 2010:23-40). Geleneksel dini paranormal inanç ile Klasik (dini olmayan) paranormal inanç boyutları arasında yüksek düzeyde anlamlı, pozitif bir korelasyon, ilişki olduğu görülmektedir ($p<.001$; $r= .354$). Bu sonuca göre, Geleneksel dini paranormal inançlarla Klasik paranormal inanç arasında bir ilişki vardır. Bu iki paranormal boyut, birbiri ile ilişkilidir. Kişilik, ilgi ve tutum testleri gibi davranış ölçeklerinde eğer cevaplar derecelenmiş ise o zaman Cronbach tarafından geliştirilen ve Cronbach Alpha (α) güvenilirlik katsayısı olarak bilinen formül kullanılır (Özgüven, 1994:97). Paranormal İnanç Ölçeğinin güvenilirliği için çok yaygın olarak kullanılan Cronbach Alpha' iç tutarlık testi uygulanmış ve toplam ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha= .85$ bulunmuştur. Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayılarına bakıldığında, Geleneksel dini paranormal inançlar $\alpha= .89$, Klasik paranormal inanç ölçeği ise $\alpha=.78$ 'dir. Klasik paranormal inanç ölçeğinin alt ölçeklerinin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları, büyü $\alpha= .81$, Gelecek hakkında bilgi sahibi olma $\alpha= .68$, psişik $\alpha= .56$, ruhçuluk $\alpha= .69$, Olağandışı yaşam formları $\alpha= .60$ olma $\alpha=.68$, batıl inanç $\alpha=.60$ 'dır. Yapılan analizler, Paranormal İnanç Ölçeğinin güvenilir bir ölçek olduğunu ve toplumumuza uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Ölçek toplamı ve alt boyutlarından alınan puan arttıkça paranormal inancın daha fazla olduğu anlaşılmaktadır (Arslan, 2011:164-165).

3.2.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği

“Evlilik Yaşamı Ölçeği” Esin Tezer tarafından “evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun” (Tezer, 1996:1-7) 10 maddelik sorular ile ölçüldüğü ölçeğin araştırmada maddelik ölçek soruları kullanılmış ve beşli likert tipine uygun olarak sırasıyla “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum.” seçenekleri 1-5 arasında puan verilerek katılımcıların “evlilik yaşamı” doyumsuzluk-doyum düzeyleri değerlendirilmiştir. Seçeneklerdeki 3 madde (2, 4 ve 5) doyum-doyumsuzluk düzeyleri 5-1 arasında değerlendirilmiştir. Böylelikle olumlu yanıtı yönelmenin önüne geçilmiştir. En fazla puan 10-50 aralığında olmaktadır. Ölçeğin geçerliği grupların karşılaştırılması tekniğiyle sınanmıştır. Boşanmanın evlilik ilişkisine son verme kararı olduğu boşanmış bireylerin kendi evlilik ilişkilerinden sağladıkları doyumun, evliliklerini sürdürenlerden farklı olacağı kabul edilmiştir. Buna göre 10 boşanmış bireyin Ölçekten aldıkları puanlar, ön uygulama grubundaki 50 evli bireyin Ölçekten aldıkları puanlarla karşılaştırılmıştır. Varyans homojenliği test edildikten sonra, iki grubun puan ortalamaları arasındaki fark, t-testi ile incelenmiştir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,85 olarak saptanmıştır. İç tutarlık katsayısı ise, ilk uygulamada 0,91, ikinci uygulama grubunda ise 0,89 olarak bulunmuştur. Bu bulgular “Evlilik Yaşamı Ölçeğinin oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Evli bireylerin “Evlilik Yaşamı Ölçeğinden aldıkları puanlarla (n=50, X = 37.3, s = 7.14) boşanmış bireylerin ölçekten aldıkları puanlar (n=10, X = 22.4, s = 6.87) varyansları arasında $\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (F= 1.08). Buna göre grupların ortalamaları için yapılan t testi sonucunda t-değeri 6,23 olarak bulunmuştur. Bu değer $\alpha = 0,01$ düzeyinde anlamlıdır. Bu durum ölçeğin evlilik ilişkisinden sağlanan genel doyum düzeyi açısından evliliği devam eden eşlerle boşanmış eşleri birbirinden ayırdığını göstermektedir. Evli bireylerin aralarında çıkan çatışmaların yarattığı gerginlik düzeyini yansıtan gerginlik puanları ile Evlilik Yaşamı Ölçeğinden alınan doyum puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı 0.34’tür ve bu katsayı $\alpha = 0,01$ düzeyinde anlamlıdır. Tüm bulgular sonucunda Evlilik Yaşamı Ölçeğinin yeterli düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Geçerliğe ilişkin olarak yapılan incelemeler de bunu göstermektedir. Evlilik Yaşamı Ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 10 ve en yüksek puan 50’dir. Ölçekten alınan düşük puan evlilikten alınan doyumun düşük olduğunu

göstermektedir. Artan puan ile birlikte evlilikten alınan doyum artmaktadır (Tezer, 1996:1-7).

3.3. Verilerin Analizi

Veriler SPSS 21.0 programında analiz edilmiştir. Örneklemi oluşturan bireylerin demografik verilerinin frekans ve yüzde tablosu ile ölçeklerin alt boyutlarına dair ortalama ve standart sapma ve çarpıklık değerleri bulgular kısmında yer alan betimsel istatistik tablosunda (Tablo 4.2) gösterilmiştir. Ölçek skorlarının normallik değerlendirmesinde çarpıklık (*skewness*) ve basıklık katsayıları kullanılmıştır. Sürekli değişkenden elde edilen skorların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının $\pm 1,5$ sınırları içinde kalması skorların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediğini belirtmektedir. Normal dağılım gösterdiği anlaşılan veriler için parametrik yöntemler ile analizler yapılmıştır. Ölçek ve alt boyutlarının skorlarının cinsiyet ve eşin çalışma durumu ile karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden; yaş grupları, bireylerin büyüdüğü yer, eğitim düzeyi, meslek, aile gelir düzeyi ve evlilik süresi ile karşılaştırılmasında ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı çıkan durumlarda anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LEVENE testi yapılarak homojen olan verilerde ikili karşılaştırmalar için LSD post hoc testi kullanılmıştır.

Araştırmadaki ölçeklerin birbirleriyle olan ilişkisinin değerlendirilmesinde Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Analizlerde p değeri 0,05 'in altında ise istatistiksel anlamlı kabul edilmiştir.

Tablo 3.1. Tablo Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılımlarının belirlenmesi amacıyla yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değerler	Geleneksel dini inanç	Büyü İnanıcı	Geleceği bilme	Psirik güçler	Ruhsal varlıklara inanç	Olğandırsı yaşam formlarına inanç	Badil inanç	Toplam	Evlilik yaşamı ölçeği
Cinsiyet	X ² ss								
Kadın	25,90±0,27	8,40±0,14	10,07±0,23	22,36±0,39	6,37±0,16	1,86±0,08	4,90±0,13	19,65±0,27	35,88±0,43
Erkek	24,76±0,318	8,30±0,16	10,04±0,22	20,21±0,43	5,57±0,18	1,76±0,08	4,47±0,13	18,41±0,29	36,64±0,43
K-Smirnov Z	0,076	0,266	0,093	0,119	0,143	0,326	0,147	0,069	0,102
	0,095	0,300	0,100	0,300	0,154	0,368	0,131	0,065	0,101
p	0,097	0,222	0,082	0,098	0,087	0,103	0,092	0,113	0,100
	0,122	0,220	0,088	0,098	0,088	0,103	0,097	0,111	0,095
Yaş									
20-30 arası	25,94±0,50	8,39±0,24	9,85±0,37	21,39±0,61	6,01±0,28	1,84±0,12	4,70±0,19	19,48±0,45	38,93±0,66
30-40 arası	25,13±0,46	8,58±0,21	9,93±0,36	21,99±0,66	6,41±0,27	1,88±0,12	5,01±0,21	19,21±0,45	35,86±0,61
40-50 arası	25,41±0,36	8,60±0,18	9,77±0,29	21,35±0,54	6,04±0,22	1,75±0,10	4,72±0,16	19,00±0,36	35,28±0,54
51 ve üzeri	25,04±0,40	7,89±0,21	10,58±0,28	20,62±0,55	5,52±0,23	1,81±0,10	4,40±0,17	18,65±0,35	36,02±0,58
K-Smirnov Z	0,076	0,260	0,135	0,140	0,106	0,320	0,174	0,108	0,141
	0,106	0,308	0,080	0,116	0,139	0,365	0,117	0,054	0,105
	0,099	0,336	0,100	0,162	0,122	0,362	0,154	0,080	0,169
	0,072	0,218	0,082	0,125	0,143	0,332	0,163	0,070	0,088
p	0,200	0,152	0,003	0,100	0,122	0,201	0,150	0,087	0,010
	0,006	0,084	0,006	0,105	0,003	0,103	0,100	0,102	0,054
	0,002	0,102	0,103	0,087	0,096	0,154	0,203	0,154	0,068
	0,092	0,002	0,100	0,003	0,008	0,010	0,004	0,009	0,114
Meslekler									
Ev hanımı	25,85±0,49	7,98±0,31	10,61±0,44	20,67±0,87	6,65±0,36	2,44±0,18	5,46±0,30	20,13±0,55	37,15±0,87
İşçi	25,32±0,57	8,37±0,29	9,56±0,45	21,37±0,90	5,60±0,35	2,02±0,18	4,81±0,28	19,19±0,52	36,85±0,98
Memur	25,15±0,33	8,37±0,16	10,00±0,25	20,82±0,46	5,93±0,20	1,65±0,72	4,43±0,13	18,58±0,31	35,46±0,47
Özel sektör	25,39±0,38	8,45±0,18	10,11±0,28	21,48±0,49	5,90±0,20	1,72±0,09	4,71±0,14	19,16±0,34	36,79±0,50
K-Smirnov Z	0,132	0,199	0,129	0,185	0,175	0,214	0,134	0,123	0,157
	0,104	0,303	0,131	0,120	0,140	0,318	0,153	0,093	0,111
	0,076	0,276	0,098	0,118	0,147	0,371	0,162	0,057	0,096
	0,099	0,312	0,076	0,107	0,134	0,172	0,137	0,066	0,100
p	0,021	0,056	0,025	0,061	0,012	0,070	0,040	0,042	0,002
	0,200	0,120	0,025	0,100	0,090	0,150	0,160	0,200	0,156
	0,007	0,010	0,300	0,100	0,100	0,060	0,001	0,200	0,200
	0,100	0,200	0,210	0,001	0,001	0,010	0,100	0,200	0,001

Tablo 3.1. (devamı). Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılımlarının belirlenmesi amacıyla yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Değerler	Geleneksel dini inanç	Büyü İnanıcı	Geleceği bilime	Psikik güçler	Ruhusal varlıklara inanç	Olgağandısı yaşam formlarına inanç	Batıl inanç	Paramormal inanç	Evlilik yaşamı ölçeği
Eğitim	Xeşs								
	Diger	24,16±0,95	8,07±0,47	11,32±0,58	20,61±1,24	4,97±0,52	1,94±0,23	4,26±0,36	17,79±0,90
	Lise	25,37±0,38	8,42±0,20	9,92±0,38	20,99±0,61	6,17±0,26	1,92±0,12	4,71±0,20	19,11±0,39
	Ön Lisans	25,40±0,37	8,27±0,21	10,27±0,27	20,94±0,57	5,76±0,23	1,68±0,09	4,42±0,17	18,74±0,36
	Lisans	25,41±0,38	8,34±0,18	9,77±0,28	21,69±0,51	6,13±0,21	1,84±0,09	4,89±0,14	19,30±0,35
Yüksek lis. Doktora		24,50±0,10	8,54±0,44	9,17±0,64	22,25±1,18	5,92±0,59	4,97±0,52	5,04±0,40	18,95±0,85
		28,50±0,93	9,30±0,40	10,30±0,91	22,20±0,10	7,10±0,69	6,17±0,26	5,00±0,47	21,47±0,74
K-Smirnov Z		0,079	0,317	0,164	0,111	0,173	0,319	0,161	0,123
		0,097	0,272	0,114	0,107	0,161	0,349	0,139	0,072
		0,076	0,279	0,127	0,130	0,141	0,368	0,147	0,077
		0,127	0,276	0,083	0,132	0,127	0,324	0,163	0,078
		0,155	0,333	0,146	0,140	0,161	0,374	0,146	0,128
p		0,167	0,312	0,323	0,216	0,207	0,422	0,249	0,209
		0,200	0,000	0,033	0,200	0,090	0,000	0,040	0,200
		0,016	0,012	0,002	0,005	0,019	0,200	0,000	0,200
		0,069	0,133	0,000	0,000	0,000	0,122	0,080	0,061
		0,000	0,200	0,010	0,000	0,070	0,000	0,100	0,019
Gelir		0,143	0,005	0,200	0,200	0,200	0,001	0,106	0,200
		0,200	0,087	0,200	0,200	0,000	0,001	0,002	0,200
	0-2020	24,95±1,20	8,79±0,59	10,47±0,73	21,79±1,54	5,42±0,80	2,06±0,30	4,37±0,46	18,64±1,12
	2021-4000	25,26±0,58	8,42±0,25	10,32±0,44	20,88±0,75	5,68±0,32	1,78±0,14	4,57±0,25	18,82±0,51
	4001-6000	25,52±0,39	8,56±0,19	9,83±0,30	21,64±0,58	6,05±0,22	1,86±0,10	4,80±0,17	19,31±0,37
K-Smirnov Z		0,089	0,125	0,301	0,174	0,231	0,263	0,174	0,124
		0,071	0,135	0,295	0,142	0,142	0,366	0,133	0,082
		0,102	0,114	0,266	0,157	0,138	0,327	0,142	0,078
		0,101	0,136	0,252	0,170	0,158	0,375	0,170	0,103
		0,107	0,137	0,271	0,151	0,163	0,357	0,151	0,089
p		0,200	0,200	0,001	0,200	0,001	0,022	0,135	0,200
		0,200	0,150	0,084	0,009	0,006	0,120	0,004	0,200
		0,097	0,000	0,005	0,000	0,200	0,000	0,150	0,024
		0,003	0,001	0,071	0,001	0,200	0,200	0,200	0,003
		0,063	0,002	0,012	0,041	0,003	0,142	0,140	0,200
	0,200	0,041	0,062	0,002	0,000	0,301	0,200	0,200	

Tablo 3.1. (devam). Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılımlarının belirlenmesi amacıyla yapılan Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Degerlerx	Geleneksel dini inanç	Büyük İnanıcı	Geleceği bilime	Psişik güçler	Ruhsal varlıklara inanç	Olğandırsı yaşam formlarına inanç	Batıl inanç	Paramormal inanç	Evlilik yaşamı ölçeği
X _{Ess}									
Evlenme şekli	25,23±0,25	8,37±0,12	9,85±0,20	21,34±0,34	6,03±0,15	1,75±0,06	4,64±0,11	18,93±0,23	36,04±0,36
Filort	25,57±0,37	8,30±0,19	10,51±0,26	21,17±0,57	5,82±0,23	1,94±0,10	4,80±0,16	19,25±0,38	36,75±0,55
Gözücü usulü	0,084	0,135	0,092	0,115	0,115	0,368	0,135	0,051	0,107
K-Smirnov Z	0,090	0,127	0,086	0,121	0,141	0,299	0,127	0,081	0,097
p	0,200	0,051	0,200	0,154	0,004	0,122	0,369	0,002	0,012
Eşin gelişme durumu	0,200	0,023	0,154	0,200	0,200	0,200	0,004	0,120	0,200
Evlet	25,46±0,24	8,34±0,12	9,29±0,18	21,35±0,33	6,01±0,14	1,77±0,06	4,64±0,10	19,08±0,22	36,15±0,34
Havır	24,91±0,45	8,39±0,22	10,52±0,37	21,09±0,65	5,82±0,27	1,95±0,13	4,87±0,21	18,82±0,45	36,64±0,67
K-Smirnov Z	0,080	0,282	0,096	0,127	0,115	0,354	0,139	0,064	0,103
p	0,080	0,283	0,086	0,079	0,151	0,322	0,123	0,053	0,096
p	0,000	0,200	0,200	0,000	0,154	0,071	0,010	0,001	0,021
Evlilik stresi	0,097	0,001	0,111	0,110	0,067	0,105	0,200	0,200	0,080
1-10 yıl	25,61±0,38	8,45±0,17	9,91±0,23	21,71±0,50	6,10±0,21	1,82±0,09	4,85±0,16	19,49±0,35	37,78±0,48
11-20 yıl	25,26±0,44	8,70±0,17	10,00±0,34	21,48±0,64	5,92±0,28	1,77±0,11	4,58±0,18	18,63±0,41	35,38±0,68
21-30 yıl	25,22±0,35	8,70±0,20	9,72±0,28	21,06±0,53	6,04±0,22	1,84±0,11	4,67±0,17	18,93±0,35	35,54±0,53
31-40 yıl	25,44±0,60	8,43±0,19	11,13±0,45	20,82±0,91	5,76±0,36	1,67±0,13	4,46±0,26	18,93±0,60	34,75±0,99
41-50 yıl	22,00±2,70	7,57±0,366	11,83±1,01	18,00±3,12	4,50±1,23	2,67±0,50	5,17±1,05	17,51±2,07	40,17±0,79
51 yıl ve üstü	22,50±0,50	6,50±0,50	14,00±2,00	19,00±2,00	4,50±0,50	2,50±0,50		16,86±0,24	43,00±2,00
K-Smirnov Z	0,095	0,275	0,102	0,103	0,117	0,352	0,130	0,070	0,095
p	0,105	0,349	0,121	0,143	0,147	0,350	0,194	0,067	0,128
	0,079	0,308	0,085	0,123	0,113	0,351	0,116	0,081	0,135
	0,119	0,202	0,070	0,165	0,190	0,262	0,187	0,114	0,123
	0,214	0,277	0,270	0,153	0,296	0,209	0,193	0,239	0,226
	0,260	0,260	0,260	0,260	0,260	0,260		0,260	0,260
p	0,200	0,152	0,003	0,100	0,122	0,201	0,150	0,087	0,010
	0,006	0,084	0,006	0,105	0,003	0,103	0,100	0,102	0,054
	0,002	0,102	0,103	0,087	0,096	0,154	0,203	0,154	0,068
	0,092	0,002	0,100	0,003	0,008	0,010	0,004	0,009	0,114
	0,200	0,100	0,111	0,060	0,100	0,156	0,001	0,120	0,080
	0,200	0,153	0,200	0,001	0,200	0,200	0,200	0,200	0,200

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere, paranormal inanç ölçeği ve evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda dağılımın normal dağılımdan farklılığı anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Çarpıklık (*skewness*) katsayısı normal dağılımda 0’dır. Negatif çarpıklık katsayısı, sağa çarpık dağılmayı, pozitif çarpıklık katsayısı, sola çarpık dağılmayı işaret etmektedir. Basıklık katsayısı açısından ise; pozitif basıklık katsayısı sivri dağılıma, negatif basıklık katsayısı ise basık bir dağılıma işaret etmektedir. Bu çalışmada paranormal inanç ölçeği alt boyutları olarak geleneksel dini inanç çarpıklık katsayısı 0,739 basıklık katsayısı-0,230; büyü inancı çarpıklık katsayısı-1,388 basıklık katsayısı 0,739; geleceği bilme inancı çarpıklık katsayısı-0,058 basıklık katsayısı-0,438; psişik güçlere inanç çarpıklık katsayısı -0,454 basıklık katsayısı -0,377; ruhsal varlıklara inanç çarpıklık katsayısı -0,125, basıklık katsayısı -1.125; olağandışı yaşam formlarına inanç çarpıklık katsayısı 1,277 basıklık katsayısı 0,558; batıl inanç çarpıklık katsayısı 0,243 basıklık katsayısı -0,438; toplam (paranormal inanç) çarpıklık katsayısı -0,200 basıklık katsayısı 0,096 ve evlilik yaşamı ölçeği çarpıklık katsayısı -0,514 basıklık katsayısı 0,875 ‘dir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilerden elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.1: Demografik değişkenler için Sayı ve Yüzde Dağılımları

	Grup	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Cinsiyet	Kadın	230	50,0	50,0	50,0
	Erkek	230	50,0	50,0	100,0
	Toplam	460	100,0	100,0	
Yaş	20-30 arası	79	17,2	17,2	17,0
	30-40 arası	103	22,4	22,4	39,6
	40-50 arası	171	37,2	37,2	76,8
	51 ve üzeri	107	23,3	23,3	100,0
	Toplam	460	100,0	100,0	
Eğitim Düzeyi	Diğer	31	6,7	6,7	6,7
	Lise	10	2,2	2,2	8,9
	Ön Lisans	161	35,0	35,0	43,9
	Lisans	107	23,3	23,3	67,2
	Yüksek Lisans	24	5,2	5,2	72,4
	Doktora	127	27,6	27,6	100,0
	Toplam	460	100,0	100,0	
Meslek	Ev hanımı	54	11,7	11,7	11,7
	İşçi	53	11,5	11,5	23,2
	Memur	200	43,5	43,5	66,7
	Özel sektör	153	33,3	33,3	100,0
	Toplam	460	100,0	100,0	
Gelir Düzeyi	0-2020 TL	19	4,1	4,1	4,1
	2021-4000 TL	70	15,2	15,2	19,3
	4001-6000 TL	133	28,9	28,9	48,6
	6001-8000 TL	122	26,5	26,5	74,9
	8001-10000 TL	73	15,9	15,9	90,8
	10001 ve üstü	43	9,3	9,3	100,0

	Toplam	460	100	100	
Büyüdükleri yer	Köy	65	14,1	14,1	14,1
	Kasaba	31	6,7	6,7	20,8
	İlçe	76	16,5	16,5	37,3
	Şehir	131	28,5	28,5	65,8
	Büyük Şehir	153	33,3	33,3	99,1
	Yurt Dışı	4	0,9	0,9	100,0
	Toplam	460	100,0		
Nasıl evlendiniz?	Flört	317	68,9	68,9	68,9
	Görücü usulü	143	31,1	31,1	100,0
	Toplam	460	100,0	100,0	
Eşiniz çalışıyor mu?	Evet	358	77,8	77,8	77,8
	Hayır	102	22,2	22,2	100,0
	Toplam	460	100,0	100,0	
Evlilik Süresi	1-10 Yıl	154	33,5	33,5	33,5
	11-20 Yıl	98	21,3	21,3	54,8
	21-30 Yıl	148	32,2	32,2	87,0
	31-40 Yıl	52	11,3	11,3	98,3
	41-50 Yıl	6	1,3	1,3	99,6
	51 Yıl ve üstü	2	0,4	0,4	100,0
	Toplam	460	100	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 230'u (%50) erkek, 230'u (%50) kadındır. Bireylerin yaşları 22 ile 76 arasında değişmekte ve ortalama $42,99 \pm 10,53$ 'dur. Gruplara ayrıldığında 79'u (%17,2) 23-30 yaş arası, 103'ü (%22,4) 30-40 arası, 171'i (%37,2) 40-50 arası ve 107'si (%23,3) 51 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 31'i (%6,7) diğer, 107'si (%23,3) lise, 127'si (%27,6) ön lisans, 161'i (%35,0) lisans, 24'ü (%5,2) yüksek lisans ve 10'u (%2,2) doktora eğitim düzeyine sahiptir. Tablodan da görüleceği üzere örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 19'u (%4,1) 0-2020TL, 70'i (%15,2) 2021-4000TL, 133'ü (%28,9) 4001-6000TL, 122'si (%26,5) 6001-8000TL, 73'ü (%15,9) 8001-10000TL ve 43'ü (%9,3) 10001TL ve üstü gelir düzeyine sahiptir. Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 65'i (%14,1) köyde, 31'i (%6,7) kasabada, 76'sı (%16,5) ilçede, 131'i (%28,5) şehirde, 153'ü (%33,3) büyükşehirde ve 4'ü

(%0,9) yurtdışında büyümüştür. Tablodan da görüleceği üzere örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 317'si (%68,9) flört sonucu, 143'ü (%31,1) ise görücü usulü ile evlenmiştir. Katılımcıların 358'inin (%77,8) eşi çalışmakta, 102'sinin (%22,2) ise eşi çalışmamaktadır. Tablodan da görüleceği üzere örneklem grubunu oluşturan katılımcıların 54'ü (%11,7) ev hanımı, 53'ü (%11,5) işçi, 200'ü (%43,5) memur, 153'ü (%33,3) ise özel sektörde çalışmaktadır. Katılımcıların 154'ü (%33,5) 1-10 yıl, 98'i (%21,3) 11-20 yıl, 148'i (%32,2) 21-30 yıl, 52'si (%11,3) 31-40 yıl, 6'sı (%1,3) 41-50 yıl ve 2'si (%0,4) 51 yıl ve üstü evlilik süresine sahiptir.

Paranormal İnanç Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği puanları için standart hataları, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.2'da gösterilmiştir.

Tablo 4.2: Araştırmada Kullanılan Ölçklere ve Alt Boyutlarına Ait Betimleyici İstatistikler

Ölçekler	N	\bar{x}	ss	Sk_f	Skewness	
					s	Kurtosis
Paranormal İnanç Ölçeği	460	3,09	0,029	0,227	-0,200	0,096
Geleneksel Dini İnanç	460	4,035	0,906	0,042	-0,230	0,739
Büyük İnanıcı	460	2,966	1,289	0,060	-1,388	1,156
Geleceği Bilme	460	2,334	1,033	0,048	-0,058	-0,598
Psişik Güçler	460	2,544	0,900	0,042	-0,454	-0,377
Ruhsal Varlıklara İnanç	460	2,552	1,192	0,056	-0,125	-1,125
Olağan dışı yaşam formlarına inanç	460	2,864	1,172	0,055	1,277	0,558
Batıl inanç	460	1,752	1,051	0,049	0,243	-0,438
Evlilik Yaşamı Ölçeği	460	3,620	0,030	0,227	-0,514	0,875

Tablo 4.2. 'de görüldüğü üzere Paranormal İnanç Ölçeği ortalaması $3,09 \pm 0,029$ bulunmuştur. Alt boyutlarından "geleneksel dini inanç" ortalama $4,035 \pm 0,906$; "büyük inancı ortalama" ortalama $2,966 \pm 1,289$; "geleceği bilme" ortalama $2,334 \pm 1,033$; "psişik güçler" $2,544 \pm 0,900$; "ruhsal varlıklara inanç" ortalama $2,552 \pm 1,192$; "olağan dışı yaşam formlarına inanç" ortalama $2,864 \pm 1,172$; "batıl inanç" ortalama $1,752 \pm 1,051$ bulunmuştur. Evlilik Yaşam Ölçeği skoru ortalaması $3,620 \pm 0,030$

bulunmuştur. Bununla beraber çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin $\pm 1,5$ değerinde olmasıyla normal dağılımı ifade ettiği görülmüştür. Ancak belirtilen diğer değişkenlerin de kategorik değişkenler kapsamında Tablo 3.1 'de belirtilen Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda dağılımın normal dağılım gösterdiği belirtilmiştir.

Tablo 4.3: Ölçekler ve Alt Boyutlarının Güvenirlik Analizi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Cronbach Alfa
TpPİÖ	,885
PİÖ1	,907
PİÖ2	,914
PİÖ3	,870
PİÖ4	,791
PİÖ5	,874
PİÖ6	,818
PİÖ7	,916
EYÖ	,724

Tabloda görüldüğü üzere ölçeklere ait güvenilirlik geçerlilik çalışması aşağıda verilmiştir. Yirmi yedi maddeden oluşan paranormal inanç ölçeğinin genel güvenilirliği $\alpha=0,885$ ve alt boyutlarının da güvenilirlik düzeyinin yeterli olduğu, 10 maddeden oluşan evlilik yaşamı ölçeğinin genel güvenilirliği ise $\alpha=0,724$ ile yeterli bulunduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların paranormal inanç ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan t testi sonuçları Tablo 4.4'de verilmektedir.

Tablo 4.4: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	S_{h_f}	t testi		
						t	Sd	p
Geleneksel Dini İnanç	Erkek	230	3,93	0,99	0,415	-2,598	3,362	0,01*
	Kadın	230	4,14	0,81				
Büyü İnancı	Erkek	230	2,78	1,33	0,208	-3,106	3,253	0,01*
	Kadın	230	3,15	1,22				
Geleceği Bilme	Erkek	230	2,22	1,02	0,320	-2,294	1,575	0,02*
	Kadın	230	2,44	1,03				
Psişik Güçler	Erkek	230	2,45	0,87	0,582	-2,360	3,858	0,02*
	Kadın	230	2,64	0,92				
Ruhsal Varlıklara İnanç	Erkek	230	2,51	1,23	0,245	-0,817	11,350	0,414
	Kadın	230	2,60	1,16				
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	Erkek	230	2,83	1,17	0,108	-0,667	0,012	0,505
	Kadın	230	2,90	1,17				
Batıl İnanç	Erkek	230	1,69	1,04	0,179	-1,310	0,671	0,191
	Kadın	230	1,82	1,06				
TOPLAM	Erkek	230	18,39	4,36	0,395	-3,288	1,044	0,001
	Kadın	230	19,69	4,10				

Tablo 4.4’de görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği puanları ve alt boyut puanları ile cinsiyete ilişkin yapılan karşılaştırmada ruhsal varlıklara inanç, olağan dışı yaşam formlarına inanç ve batıl inanç alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$). Ancak kadınların geleneksel dini inanç, büyü inancı, geleceği bilme ve psişik güçlere dair inançlarının daha fazla olduğu bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 4.5: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Geleneksel Dini İnanç	20-30 yaş	79	4,06	0,81	G.Arası	41,77	3	13,922	0,689	0,56
	31-40 yaş	104	4,16	0,84	G.İçi	9214,58	456	20,207		
	41-50 yaş	142	4,09	0,90	Toplam	9256,34	459			
	50 ve üstü	135	3,86	0,99						
Büyü İnancı	20-30 yaş	79	2,97	1,25	G.Arası	39,86	3	13,285	2,716	0,04*
	31-40 yaş	104	3,19	1,33	G.İçi	2230,24	456	4,891		
	41-50 yaş	142	2,99	1,27	Toplam	2270,10	459			
	50 ve üstü	135	2,76	1,29						
Geleceği Bilme	20-30 yaş	79	2,35	1,07	G.Arası	45,44	3	15,148	1,290	0,28
	31-40 yaş	104	2,35	1,09	G.İçi	5354,60	456	11,743		
	41-50 yaş	142	2,39	1,03	Toplam	5400,04	459			
	50 ve üstü	135	2,26	0,98						
Psişik Güçler	20-30 yaş	79	2,50	0,85	G.Arası	90,28	3	30,093	0,750	0,52
	31-40 yaş	104	2,47	0,94	G.İçi	18305,1	456	40,143		
	41-50 yaş	142	2,58	0,87	Toplam	18395,4	459			
	50 ve üstü	135	2,59	0,93						
Ruhsal Varlıklara İnanç	20-30 yaş	79	2,70	1,16	G.Arası	41,20	3	13,732	1,958	0,12
	31-40 yaş	104	2,41	1,23	G.İçi	3198,73	456	7,015		
	41-50 yaş	142	2,45	1,20	Toplam	3239,92	459			
	50 ve üstü	135	2,68	1,16						
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	20-30 yaş	79	3,13	1,22	G.Arası	1,08	3	0,360	0,266	0,85
	31-40 yaş	104	2,81	1,19	G.İçi	616,84	456	1,353		
	41-50 yaş	142	2,77	1,09	Toplam	617,92	459			
	50 ve üstü	135	2,85	1,20						
Batıl İnanç	20-30 yaş	79	1,78	1,01	G.Arası	19,45	3	6,484	1,743	0,16
	31-40 yaş	104	1,82	1,15	G.İçi	1696,75	456	3,721		
	41-50 yaş	142	1,70	1,06	Toplam	1716,20	459			
	50 ve üstü	135	1,74	0,99						
TOPLAM	20-30 yaş	79	19,5	3,97	G.Arası	30,95	3	10,317	0,563	0,64
	31-40 yaş	104	19,2	4,59	G.İçi	8353,82	456	18,320		
	41-50 yaş	142	19,0	4,30	Toplam	8384,78	459			
	50 ve üstü	135	18,7	4,18						

Tablo 4.5’de görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanları ile yaş gruplarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, büyü inancı ($F=2,716; p<0,05$) alt boyut puanı aritmetik ortalaması ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Post hoc LSD testine göre bu fark 31-40 yaş ile 50 yaş ve üzeri arasındadır. 50 yaş ve üzeri bireylerin, 31-40 yaş arası bireylere göre daha düşük düzeyde büyü inancına sahiptir. Bununla beraber 41-50 yaş grubu ile 50 yaş ve üzeri gruplar arasında da anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre 50 yaş ve üzeri bireyler 41-50 yaş aralığındaki bireylerden daha düşük büyü inancına sahiptir (Tablo 4.5).

Tablo 4.6: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Büyüdüğü Yere Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>			ANOVA Sonuçları							
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Geleneksel Dini İnanç	Köy	65	4,17	0,82	G.Arası	6,118	5	1,224	1,501	0,19
	Kasaba	31	4,07	0,97	G.İçi	370,19	454	0,815		
	İlçe	76	4,20	0,74	Toplam	376,30	459			
	Şehir	131	3,95	1,01						
	B.şehir	153	3,95	0,91						
	Yurtdışı	4	4,48	0,33						
Büyük İnancı	Köy	65	2,93	1,33	G.Arası	10,180	5	2,036	1,229	0,30
	Kasaba	31	2,85	2,85	G.İçi	752,39	454	1,657		
	İlçe	76	3,18	1,26	Toplam	762,57	459			
	Şehir	131	2,87	1,27						
	B.şehir	153	2,95	1,30						
	Yurtdışı	4	4,06	0,66						
Geleceği Bilme	Köy	65	2,10	1,08	G.Arası	7,236	5	1,447	1,362	0,24
	Kasaba	31	2,37	2,37	G.İçi	482,44	454	1,063		
	İlçe	76	2,50	1,06	Toplam	489,67	459			
	Şehir	131	2,39	0,99						
	B.şehir	153	2,29	1,01						
	Yurtdışı	4	2,75	0,74						
Psişik Güçler	Köy	65	2,51	0,94	G.Arası	2,238	5	0,448	0,552	0,74
	Kasaba	31	2,54	2,54	G.İçi	368,09	454	0,811		
	İlçe	76	2,68	1,01	Toplam	370,32	459			
	Şehir	131	2,51	0,86						
	B.şehir	153	2,53	0,88						
	Yurtdışı	4	2,17	0,58						
Ruhsal Varlıklara İnanç	Köy	65	2,55	1,20	G.Arası	3,909	5	0,782	0,458	0,74
	Kasaba	31	2,74	2,74	G.İçi	647,84	454	1,427		
	İlçe	76	2,56	1,15	Toplam	651,75	459			
	Şehir	131	2,57	1,20						
	B.şehir	153	2,48	1,19						
	Yurtdışı	4	3,25	0,65						
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	Köy	65	2,72	1,10	G.Arası	6,826	5	1,365	0,993	0,42
	Kasaba	31	2,92	2,92	G.İçi	623,93	454	1,374		
	İlçe	76	3,03	1,17	Toplam	630,76	459			
	Şehir	131	2,92	1,15						
	B.şehir	153	2,77	1,23						
	Yurtdışı	4	3,50	1,58						
Batıl İnanç	Köy	65	1,93	1,19	G.Arası	6,737	5	1,347	1,223	0,30
	Kasaba	31	1,71	1,71	G.İçi	500,01	454	1,101		
	İlçe	76	1,84	1,11	Toplam	506,75	459			
	Şehir	131	1,60	0,89						
	B.şehir	153	1,78	1,10						
	Yurtdışı	4	1,25	0,50						
TOPLAM	Köy	65	18,91	4,75	G.Arası	110,765	5	22,153	1,216	0,30
	Kasaba	31	19,20	4,34	G.İçi	8274,0	454	18,225		
	İlçe	76	19,97	4,24	Toplam	8384,7	459			
	Şehir	131	18,81	4,10						

B.şehir	153	18,76	4,23
Yurtdışı	4		2,12

Tablo 4.6’de görüleceği üzere örnekleme oluşturan katılımcıların paranormal inanç ölçeği toplam puanları ve alt boyutlarına ilişkin puanları ile büyüdükleri yere göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.6).

Tablo 4.7. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>						
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Geleneksel Dini İnanç	Diğer	31	3,95	1,03	G.Arası	163,1	5	32,619	1,629	0,15
	Lise	107	4,06	0,83	G.İçi	9093,3	454	20,029		
	Ön Lisans	127	4,00	0,90	Toplam	9256,3	459			
	Lisans	161	4,05	0,94						
	Y.Lisans	24	4,09	1,05						
	Doktora	10	4,16	0,43						
Büyü İnancı	Diğer	31	2,54	1,41	G.Arası	13,6	5	2,725	0,548	0,74
	Lise	107	3,05	1,31	G.İçi	2256,5	454	4,970		
	Ön Lisans	127	2,83	1,22	Toplam	2270,1	459			
	Lisans	161	3,06	1,29						
	Y.Lisans	24	3,01	1,36						
	Doktora	10	3,53	1,18						
Geleceği Bilme	Diğer	31	2,11	1,09	G.Arası	98,1	5	19,622	1,680	0,14
	Lise	107	2,26	1,05	G.İçi	5301,9	454	11,678		
	Ön Lisans	127	2,32	0,97	Toplam	5400,0	459			
	Lisans	161	2,40	1,08						
	Y.Lisans	24	2,43	1,09						
	Doktora	10	2,70	0,65						
Psişik Güçler	Diğer	31	2,40	0,92	G.Arası	85,2	5	17,031	0,422	0,83
	Lise	107	2,52	0,91	G.İçi	18310,3	454	40,331		
	Ön Lisans	127	2,50	0,81	Toplam	18395,4	459			
	Lisans	161	2,65	0,98						
	Y.Lisans	24	2,40	0,86						
	Doktora	10	2,53	0,59						
Ruhsal Varlıklara İnanç	Diğer	31	2,24	1,20	G.Arası	57,8	5	11,561	1,649	0,15
	Lise	107	2,62	1,23	G.İçi	3182,1	454	7,009		
	Ön Lisans	127	2,57	1,21	Toplam	3239,9	459			
	Lisans	161	2,51	1,17						
	Y.Lisans	24	2,52	1,14						
	Doktora	10	3,40	0,74						
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	Diğer	31	2,74	1,47	G.Arası	5,4	5	1,088	0,806	0,55
	Lise	107	2,90	1,08	G.İçi	612,5	454	1,349		
	Ön Lisans	127	2,87	1,22	Toplam	617,9	459			
	Lisans	161	2,84	1,11						
	Y.Lisans	24	2,67	1,35						
	Doktora	10	3,65	1,06						
Batıl İnanç	Diğer	31	1,81	1,05	G.Arası	26,2	5	5,234	1,406	0,22
	Lise	107	1,84	1,13	G.İçi	1690,0	454	3,723		
	Ön Lisans	127	1,63	0,97	Toplam	1716,2	459			

	Lisans	161	1,78	1,06						
	Y.Lisans	24	1,83	1,18						
	Doktora	10	1,50	0,85						
TOPLAM	Diğer	31	17,79	4,99	G.Arası	133,8	5	26,769	1,473	0,20
	Lise	107	19,24	4,26	G.İçi	8250,9	454	18,174		
	Ön Lisans	127	18,72	4,05	Toplam	8384,8	459			
	Lisans	161	19,28	4,38						
	Y.Lisans	24	18,95	4,16						
	Doktora	10	21,47	2,33						

Tablo 4.7’de görüleceği üzere örnekleme oluşturan katılımcıların paranormal inanç ölçeği toplam puanları ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının, bireylerin eğitim durumlarına göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.7).

Tablo 4.8: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Geleneksel	2020TL	19	4,21	1,04	G.Arası	38,4	5	0,610	0,379	0,86
	Dini İnanç	2021-4000TL	70	4,02	0,93	G.İçi	9217,9	454	0,822	
		4001-6000TL	133	4,13	0,84	Toplam	9256,3	459		
		6001-8000TL	122	4,00	0,92					
		8001-	73	3,92	0,89					
		10000TL	43	3,98	0,99					
		10001TL ve üstü								
Büyük İnanıcı	2020TL	19	2,75	1,72	G.Arası	22,1	5	1,406	0,891	0,49
	Dini İnanç	2021-4000TL	70	2,86	1,28	G.İçi	2248,0	454	1,664	
		4001-6000TL	133	3,02	1,23	Toplam	2270,1	459		
		6001-8000TL	122	2,97	1,31					
		8001-	73	2,83	1,32					
		10000TL	43	3,26	1,17					
		10001TL ve üstü								
Geleceği Bilme	2020TL	19	2,17	1,00	G.Arası	98,9	5	1,046	1,694	0,14
	Dini İnanç	2021-4000TL	70	2,18	1,08	G.İçi	5301,1	454	1,067	
		4001-6000TL	133	2,38	1,06	Toplam	5400,0	459		
		6001-8000TL	122	2,31	1,01					
		8001-	73	2,34	0,99					
		10000TL	43	2,58	1,01					
		10001TL ve üstü								
Psişik Güçler	2020TL	19	2,55	0,91	G.Arası	44,4	5	0,337	0,387	0,86
	Dini İnanç	2021-4000TL	70	2,57	0,93	G.İçi	3195,5	454	0,812	
		4001-6000TL	133	2,55	0,95	Toplam	3239,9	459		
		6001-8000TL	122	2,60	0,88					
		8001-	73	2,41	0,79					
		10000TL	43	2,56	0,92					
		10001TL ve üstü								

Ruhsal	2020TL	19	2,42	1,25	G.Arası	4,7	5	0,648	1,262	0,28
Varlıklara	2021-4000TL	70	2,51	1,24	G.İçi	613,2	454	1,428		
İnanç	4001-6000TL	133	2,66	1,22	Toplam	617,9	459			
	6001-8000TL	122	2,53	1,23						
	8001-	73	2,43	1,03						
	10000TL	43	2,62	1,15						
	10001TL ve üstü									
Olağan	2020TL	19	2,61	1,45	G.Arası	19,3	5	0,913	0,703	0,62
Dışı	2021-4000TL	70	2,94	1,11	G.İçi	1696,9	454	1,379		
Yaşam	4001-6000TL	133	2,87	1,17	Toplam	1716,2	459			
Formlarına	6001-8000TL	122	2,76	1,13						
İnanç	8001-	73	2,94	1,26						
	10000TL	43	3,02	1,13						
	10001TL ve üstü									
	2020TL	19	1,84	1,03	G.Arası	3,962	5	0,792	1,035	0,40
Batıl İnanç	2021-4000TL	70	1,70	1,04	G.İçi	502,79	454	1,107		
	4001-6000TL	133	1,81	1,10	Toplam	506,75	459			
	6001-8000TL	122	1,79	1,06						
	8001-	73	1,56	0,85						
	10000TL	43	1,85	1,24						
	10001TL ve üstü									
TOPLAM	2020TL	19	18,54	4,89	G.Arası	84,8	5	16,97	0,928	0,46
	2021-4000TL	70	18,78	4,21	G.İçi	8299,9	454	18,28		
	4001-6000TL	133	19,41	4,41	Toplam	8384,8	459			
	6001-8000TL	122	18,96	4,57						
	8001-	73	18,43	3,71						
	10000TL	43	19,86	3,68						
	10001TL ve üstü									

Tablo 4.8’de görüleceği üzere örnekleme oluşturan katılımcıların paranormal inanç ölçeği toplam puanları ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının, bireylerin ailelerinin gelir düzeylerine göre anlamlı fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.9: Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>		<i>ANOVA Sonuçları</i>								
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Geleneksel Dini İnanç	Ev hanımı	54	25,85	0,49	G.Arası	17,9	3	5,97	0,295	0,83
	İşçi	53	25,23	0,57	G.İçi	9238,4	456	20,26		
	Memur	200	25,22	0,33	Toplam	9256,3	459			
	Özel sektör	153	25,38	0,38						
Büyük İnançlı	Ev hanımı	54	7,98	0,31	G.Arası	9,5	3	3,17	0,639	0,59
	İşçi	53	8,40	0,29	G.İçi	2260,6	456	4,96		
	Memur	200	8,38	0,16	Toplam	2270,1	459			
	Özel sektör	153	8,46	0,18						

Geleceği Bilme	Ev hanımı	54	10,61	0,44	G.Arası	31,6	3	10,52	0,893	0,44
	İşçi	53	9,57	0,44	G.İçi	5368,5	456	11,77		
	Memur	200	9,97	0,25	Toplam	5400,0	459			
	Özel sektör	153	10,12	0,28						
Psişik Güçler	Ev hanımı	54	22,41	0,87	G.Arası	105,6	3	35,20	0,877	0,45
	İşçi	53	21,43	0,88	G.İçi	18289,8	456	40,11		
	Memur	200	20,89	0,47	Toplam	18395,4	459			
	Özel sektör	153	21,48	0,48						
Ruhsal Varlıklara İnanç	Ev hanımı	54	6,65	0,36	G.Arası	29,9	3	9,98	1,418	0,24
	İşçi	53	5,68	0,35	G.İçi	3210,0	456	7,04		
	Memur	200	5,96	0,20	Toplam	3239,9	459			
	Özel sektör	153	5,90	0,20						
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	Ev hanımı	54	2,44	0,18	G.Arası	29,1	3	9,71	7,517	<0,01*
	İşçi	53	2,00	0,18	G.İçi	588,8	456	1,29		
	Memur	200	1,67	0,07	Toplam	617,9	459			
	Özel sektör	153	1,72	0,09						
Batıl İnanç	Ev hanımı	54	5,46	0,30	G.Arası	44,7	3	14,90	4,064	<0,01*
	İşçi	53	4,81	0,28	G.İçi	1671,5	456	3,67		
	Memur	200	4,45	0,14	Toplam	1716,2	459			
	Özel sektör	153	4,73	0,14						
TOPLAM	Ev hanımı	54	20,13	0,55	G.Arası	95,2	3	31,73	1,745	0,16
	İşçi	53	19,13	0,52	G.İçi	8289,6	456	18,18		
	Memur	200	18,66	0,32	Toplam	8384,8	459			
	Özel sektör	153	19,14	0,34						

*p<0,05

Tablo 4.9’da görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının aritmetik ortalaması ise ile meslek gruplarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, batıl inanç (F=4,064;p=0,007) ve olağan dışı yaşam formlarına inanç (F=7,517; p<0,001) alt boyut puanı aritmetik ortalaması ile meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Post hoc LSD testine göre bu fark olağan dışı yaşam formlarına inanç ve batıl inancın her ikisinde de ev hanımdan kaynaklanmaktadır. Ev hanımı olanların daha fazla olağan dışı yaşam formuna inancı ve batıl inancı diğer meslek gruplarındaki bireylerden daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Geleneksel Dini İnanç	1-10 yıl	154	25,61	0,38	G.Arası	96,1	5	19,23	0,953	0,45
	11-20 yıl	96	25,25	0,43	G.İçi	9160,2	454	20,18		
	21-30 yıl	147	25,28	0,36	Toplam	9256,3	459			
	31-40 yıl	55	25,44	0,60						
	41-50 yıl	6	22,00	2,70						

	51 yıl ve üstü	2	22,50	0,50							
Büyük İnanıcı	1-10 yıl	154	8,45	0,17	G.Arası	80,4	5	16,09	3,336	<0,01*	
	11-20 yıl	96	8,71	0,20	G.İçi	2189,6	454	4,82			
	21-30 yıl	147	8,45	0,19	Toplam	2270,1	459				
	31-40 yıl	55	7,56	0,36							
	41-50 yıl	6	6,33	0,96							
	51 yıl ve üstü	2	6,50	0,50							
Geleceği Bilme	1-10 yıl	154	9,91	0,29	G.Arası	137,4	5	27,48	2,371	0,04*	
	11-20 yıl	96	10,01	0,33	G.İçi	5262,6	454	11,59			
	21-30 yıl	147	9,68	0,28	Toplam	5400,0	459				
	31-40 yıl	55	11,13	0,45							
	41-50 yıl	6	11,83	1,01							
	51 yıl ve üstü	2	14,00	2,00							
Psişik Güçler	1-10 yıl	154	21,71	0,50	G.Arası	120,4	5	24,09	0,598	0,70	
	11-20 yıl	96	21,49	0,63	G.İçi	18275,0	454	40,25			
	21-30 yıl	147	21,18	0,53	Toplam	18395,4	459				
	31-40 yıl	55	20,82	0,91							
	41-50 yıl	6	18,00	3,12							
	51 yıl ve üstü	2	19,00	2,00							
Ruhsal Varlıklara İnanç	1-10 yıl	154	6,09	0,21	G.Arası	24,1	5	4,82	0,680	0,64	
	11-20 yıl	96	5,92	0,28	G.İçi	3215,8	454	7,08			
	21-30 yıl	147	6,09	0,22	Toplam	3239,9	459				
	31-40 yıl	55	5,76	0,35							
	41-50 yıl	6	4,50	1,23							
	51 yıl ve üstü	2	4,50	0,50							
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	1-10 yıl	154	1,83	0,09	G.Arası	6,8	5	1,36	1,014	0,41	
	11-20 yıl	96	1,76	0,11	G.İçi	611,1	454	1,35			
	21-30 yıl	147	1,84	0,11	Toplam	617,9	459				
	31-40 yıl	55	1,67	0,13							
	41-50 yıl	6	2,67	0,49							
	51 yıl ve üstü	2	2,50	0,50							
Batıl İnanç	1-10 yıl	154	4,85	0,16	G.Arası	10,2	5	2,04	0,542	0,75	
	11-20 yıl	96	4,59	0,18	G.İçi	1706,0	454	3,76			
	21-30 yıl	147	4,70	0,17	Toplam	1716,2	459				
	31-40 yıl	55	4,46	0,26							
	41-50 yıl	6	5,17	1,05							
	51 yıl ve üstü	2									
TOPLAM	1-10 yıl	154	19,49	0,35	G.Arası	72,8	5	14,55	0,795	0,55	
	11-20 yıl	96	18,61	0,40	G.İçi	8312,0	454	18,31			
	21-30 yıl	147	19,01	0,36	Toplam	8384,8	459				
	31-40 yıl	55	18,93	0,60							
	41-50 yıl	6	17,51	2,07							
	51 yıl ve üstü	2	16,86	0,24							

*p<0,05

Tablo 4.10’da görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının aritmetik ortalaması ise ile evlilik süresi gruplarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Buna göre, büyü inancı ($F=3,336; p=0,006$) ve geleceği bilme ($F=2,371; p=0,039$) alt boyut puanı aritmetik ortalaması ile meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Post hoc LSD testine göre 41-50 yıldır evli olan bireylerde büyü inancı 51 yıl ve üstü yıldır evli olanlar dışında tüm diğer gruplardan anlamlı olarak daha fazladır. Geleceği bilme konusunda da 31-40 yıldır evli olan bireylerin 21-30 yıldır evli olanlardan daha fazla inancı olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.10).

Tablo 4.11. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Evlenme şekli	N	\bar{X}	ss	S_{h_x}	t testi		
						t	Sd	p
Geleneksel Dini İnanç	Flört	317	4,04	0,88	0,452	0,040	266	0,97
	Görücü	143	4,03	0,95				
Büyü İnancı	Flört	317	2,98	1,27	0,224	0,290	260	0,77
	Görücü	143	2,94	1,33				
Geleceği Bilme	Flört	317	2,32	1,02	0,345	-0,497	308	0,62
	Görücü	143	2,37	1,07				
Psişik Güçler	Flört	317	2,54	0,90	0,638	-0,245	247	0,81
	Görücü	143	2,56	0,89				
Ruhsal Varlıklara İnanç	Flört	317	2,52	1,17	0,667	-0,791	267	0,43
	Görücü	143	2,62	1,23				
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	Flört	317	2,83	1,20	0,268	-0,878	260	0,38
	Görücü	143	2,93	1,11				
Batıl İnanç	Flört	317	1,69	1,04	0,117	-1,890	268	0,06
	Görücü	143	1,89	1,07				
TOPLAM	Flört	317	18,91	4,08	0,431	-0,955	243	0,34
	Görücü	143	19,35	4,68				

Tablo 4.11’de görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği puanları ve alt boyut puanları aritmetik ortalamaları ile evlenme şekline göre yapılan karşılaştırmada anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.12. Paranormal İnanç Ölçeği Puanlarının Eşin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eş Çalışma Durum	N	\bar{X}	ss	S_{h_f}	t testi		
						t	Sd	p
Geleneksel Dini İnanç	Çalışıyor	357	4,03	0,91	0,502	-0,348	163	0,73
	Çalışmıyor	103	4,06	0,90				
Büyük İnanıcı	Çalışıyor	357	2,98	1,27	0,249	0,351	168	0,73
	Çalışmıyor	103	2,93	1,34				
Geleceği Bilme	Çalışıyor	357	2,35	1,03	0,383	0,419	151	0,68
	Çalışmıyor	103	2,30	1,06				
Psişik Güçler	Çalışıyor	357	2,60	0,87	0,709	2,152	157	0,03*
	Çalışmıyor	103	2,37	0,98				
Ruhsal Varlıklara İnanç	Çalışıyor	357	2,58	1,16	0,297	0,956	160	0,34
	Çalışmıyor	103	2,45	1,30				
Olağan Dışı Yaşam Formlarına İnanç	Çalışıyor	357	2,86	1,18	0,130	0,001	148	1,00
	Çalışmıyor	103	2,86	1,15				
Batıl İnanç	Çalışıyor	357	1,71	1,00	0,216	-1,395	148	0,17
	Çalışmıyor	103	1,89	1,21				
TOPLAM	Çalışıyor	357	19,10	4,20	0,478	0,501	155	0,62
	Çalışmıyor	103	18,85	4,55				

Tablo 4.12’de görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği puanları ve alt boyut puanları ile eşin çalışma durumuna göre karşılaştırma yapıldığında psişik güçlere dair inanç alt boyutunda anlamlı fark görülmüştür. Bu fark eşi çalışan bireylerin lehinedir. Eşi çalışan bireylerin psişik güçlere inancı daha yüksek bulunmuştur ($t=2,152$, $p<0,05$).

Tablo 4.13: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	$S_{\bar{X}}$	t testi		
						t	Sd	p
Evlilik Yaşam Ölçeği	Kadın	230	33,88	6,47	0,758	1,251	454	0,21
	Erkek	230	36,64	6,49				

Araştırmaya katılanların evlilik yaşamı ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan t testi sonuçları Tablo 4.13’de verilmektedir.

Tablo 4.13’de anlaşılacağı üzere, katılımcıların evlilik yaşamı ölçeğinden almış oldukları puanların, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan parametrik t testine göre gruplar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.14: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları						
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilik Yaşamı	20-30 yaş	79	38,94	5,87	G.Arası	726,07	3	242,02	5,944	<0,01*
	31-40 yaş	104	35,87	6,22	G.İçi	18445,9	453	40,720		
	41-50 yaş	142	35,28	6,44	Toplam	19172,0	456			
	50 ve üstü	135	36,02	6,72						

Tablo 4.14’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile yaş gruplarının karşılaştırılmasına yönelik ANOVA testi sonuçlarına göre, evlilik yaşamına dair bireylerin doyumu ($F=5,944;p<0,05$) ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Post hoc LSD testine göre bu fark 20-30 yaş grubu lehinedir. 20-30 yaş aralığındaki bireylerin evlilik yaşamına dair doyumu diğer tüm yaş gruplarından fazladır (Tablo 4.14).

Tablo 4.15: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Büyüdükleri Yere Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilik	Köy	65	37,16	6,10	G.Arası	433,04	5	86,608	2,084	0,07
Yaşamı	Kasaba	31	37,71	6,38	G.İçi	18739,0	451	41,55		
	İlçe	76	37,32	5,58	Toplam	19172,0	456			
	Şehir	131	35,99	5,81						
	B.şehir	153	35,22	7,46						
	Yurtdışı	4	40,00	4,00						

Tablo 4.15’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile bireyin büyüdüğü yere dair gruplarının karşılaştırılmasına yönelik ANOVA testi sonuçlarına göre, evlilik yaşamına dair bireylerin doyumunu ile bireylerin büyüdüğü yer arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.15).

Tablo 4.16: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilik Yaşamı	Diğer	31	38,13	7,93	G.Arası	397,27	5	79,453	1,909	0,09
	Lise	107	37,18	6,36	G.İçi	18774,7	451	41,629		
	Ön Lisans	127	35,66	5,64	Toplam	19172,0	456			
	Lisans	161	35,62	6,71						
	Y. Lisans	24	36,00	7,39						
	Doktora	10	39,20	5,33						

Tablo 4.16’da görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile eğitim durumu gruplarının karşılaştırılmasına yönelik ANOVA testi sonuçlarına göre, evlilik yaşamına dair bireylerin doyumunu ile bireylerin eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.16).

Tablo 4.17: Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilik Yaşamı	2020TL	19	37,26	9,43	G.Arası	152,22	5	30,445	0,722	0,61
	2021-4000TL	70	36,62	5,45	G.İçi	19019,8	451	42,172		
	4001-6000TL	133	36,67	6,54	Toplam	19172,0	456			
	6001-8000TL	122	35,38	6,48						
	8001-10000TL	73	36,14	5,79						
	10001TL ve üstü	43	36,65	7,48						

Tablo 4.17’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile aile gelir düzeyleri gruplarının karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, evlilik yaşamına dair bireylerin evlilik yaşamı doyumu ile bireylerin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.17).

Tablo 4.18. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>			ANOVA Sonuçları							
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilik Yaşamı	Ev hanımı	54	37,15	0,87	G.Arası	229,7	3	76,57	1,831	0,14
	İşçi	53	36,85	0,98	G.İçi	18942,3	453	41,82		
	Memur	200	35,46	0,47	Toplam	19172,0	456			
	Özel sektör	153	36,79	0,50						

* $p<0,05$

Tablo 4.18’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile meslek gruplarının karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Buna göre, evlilik yaşamına dair bireylerin evlilik yaşamı doyumu ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$) (Tablo 4.18).

Tablo 4.19. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Evlilik Süresi ile Karşılaştırılmasına Ait ANOVA Testi Sonuçları

<i>f, \bar{x} ve ss Değerleri</i>			ANOVA Sonuçları							
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Evlilik Yaşamı	1-10 yıl	154	37,78	0,48	G.Arası	811,9	5	1462,4	3,989	<0,01*
	11-20 yıl	96	35,38	0,68	G.İçi	18360,1	451	40,71		
	21-30 yıl	147	35,55	0,53	Toplam	19172,0	456			
	31-40 yıl	55	34,75	0,99						
	41-50 yıl	6	40,17	0,79						
	51 yıl ve üstü	2	43,00	2,00						

* $p<0,05$

Tablo 4.19’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile evlilik süresi gruplarının karşılaştırılmasına yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Buna göre, evlilik yaşamına dair bireylerin evlilik yaşamı doyumu ile evlilik süreleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($F=3,989$, $p=0,001$). Post hoc LSD testine göre 1-10 yıl evli olanlar 11-20 yıl, 21-30 yıl ve 31-40 yıldır evli olan bireylerden daha fazla evlilik yaşamına dair doyuma sahip bulunmuştur (Tablo 4.19).

Tablo 4.20. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Evlenme Şekline Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Evlenme Şekli	N	\bar{X}	ss	S_{h_f}	t testi		
						t	Sd	p
Evlilik Yaşam Ölçeği	Flört	315	36,04	6,48	0,656	-1,076	271	0,28
	Görücü	142	36,75	6,50				

Tablo 4.20’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanı ile bireylerin evlenme şekline dair gruplarının karşılaştırılmasına yönelik bağımsız değişkenler t testi uygulanmıştır. Tablo 4.20’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanları ile evlenme şekline göre yapılan karşılaştırmada anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.21. Evlilik Yaşamı Ölçeği Puanlarının Eşin Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına Ait t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Eşin çalışma durumu	N	\bar{X}	ss	S_{h_f}	t testi		
						t	Sd	p
Evlilik Yaşam Ölçeği	Çalışıyor	357	36,15	6,41	158	-0,676	0,749	0,50
	Çalışmıyor	103	36,64	6,77				

Araştırmaya katılanların evlilik yaşamı ölçeği puanlarının aritmetik ortalamasının eşin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine dair yapılan t testi sonuçları Tablo 4.21’de verilmektedir.

Tablo 4.21’de görüleceği üzere katılımcıların evlilik yaşamı ölçeği puanları ile eşin çalışma durumuna göre yapılan karşılaştırmada anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.22: Paranormal İnanç Ölçeği Toplam ve Alt Boyut Puanları, Evlilik Yaşam Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Geleneksel dini inanç	1	0,343 0,01**	-0,41 0,38	0,541 0,01**	0,362 0,01**	0,140 0,03**	0,337 0,01**	0,824 0,01**	-0,078 0,10
2. Büyü inancı		1	-0,021 0,65	0,425 0,001**	0,366 0,01**	0,003 0,96	0,263 0,01**	0,341 0,01**	-0,005 0,92
3. Geleceği Bilme			1	-0,057 0,23	-0,031 0,51	0,019 0,69	-0,005 0,92	-0,031 0,51	-0,027 0,56
4. Psişik güçler				1	0,652 0,01**	0,312 0,01**	0,633 0,01**	0,778 0,01**	-0,032 0,49
5. Ruhsal Varlıklara inanç					1	0,244 0,01**	0,696 0,01**	0,649 0,01**	-0,080 0,09
6. Olağandışı yaşam formlarına inanç						1	0,640 0,01**	0,480 0,01**	-0,050 0,29
7. Batıl İnanç							1	0,725 0,01**	-0,050 0,28
8. Toplam								1	-0,086 0,07
9. Evlilik yaşamı									1

*p<0,05, **p<0,01

Tablo 4.22 'de görüldüğü üzere, Paranormal İnanç Ölçeği toplam ve alt boyut puanları, Evlilik Yaşam Ölçeği puanları arasında ilişki bulunamamıştır. Paranormal inanç ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında geleneksel dini inanç ile büyü inancı pozitif ($r=0,343$; $p<0,001$), geleneksel dini inanç ile psişik güçlere inanç pozitif ($r=0,541$; $p<0,01$); geleneksel dini inanç ile ruhsal varlıklara inanç pozitif ($r=0,362$; $p<0,01$); geleneksel inanç ile olağandışı yaşam formlarına inanç negatif ($r=-0,143$; $p<0,01$); geleneksel inanç ile batıl inanç pozitif ($r=0,140$; $p<0,05$); geleneksel inanç ile toplam paranormal inanç pozitif ($r=0,824$; $p<0,01$); büyü inancı ile psişik güçler inancı pozitif ($r=0,425$; $p<0,01$); büyü inancı ile ruhsal varlıklara inanç pozitif ($r=0,366$; $p<0,01$); büyü inancı ile batıl inanç pozitif ($r=0,263$; $p<0,01$); büyü inancı ile toplam paranormal inanç pozitif ($r=0,341$; $p<0,01$); geleceği bilme inancı ile psişik güçler pozitif ($r=0,374$; $p<0,01$); psişik güçler ile ruhsal varlıklara ($r=0,652$, $p<0,01$) ve olağandışı yaşam formlarına inanç pozitif ($r=0,312$; $p<0,01$); psişik güçler ile batıl

inanç pozitif ($r=0,633$ $p<0,01$), batıl inançla toplam paranormal inanç pozitif ($r=0,778$; $p<0,01$); ruhsal varlıklara inanç ile olağandışı yaşam formlarına inanç ($r=0,244$; $p<0,01$); ruhsal varlıklara inanç ile batıl inanç pozitif ($r= 06,96$; $p<0,01$), ruhsal varlıklara inanç ile toplam paranormal inanç ($r=0,632$; $p<0,05$), olağandışı yaşam formlarına inanç ile batıl inanç arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ($r=0,133$, $p<0,01$) göstermektedir.

“Araştırmaya katılan bireylerin sosyodemografik bulgularının paranormal inanç düzeylerine etkisi var mıdır?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgulara dair yapılan regresyon analizi sonucu Tablo 4.23’de verilmektedir.

Tablo 4.23. Evlilik yaşamı ölçeği ile geleneksel dini inanç çoklu regresyon analizi sonuçları

	B	SH_B	β	t	p
Sabit	27,282	1,182		23,079	0,00
Geleneksel Dini İnanç	-0,054	0,032	-0,078	-1,675	0,10
Toplam					

$R=0,078$ $R^2=0,006$ $\Delta R^2=0,006$

$F= 2,806$ $p=0,095$

Evlilik yaşamı ölçeği ile geleneksel dini inanç arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmemektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği geleneksel dini inanç değişkenindeki varyansı açıklamamaktadır. (Tablo 4.23).

Tablo 4.24. Evlilik yaşamı ölçeği ile büyü inancı regresyon analizi sonuçları

	B	SH_B	β	t	p
Sabit	8,412	0,593		14,182	0,00
Büyü inancı	-0,002	0,016	-0,005	-0,106	0,92

$R=0,005$ $R^2= 0,000$ $\Delta R^2=0,000$

$F=0,011$ $p=0,92$

Evlilik yaşamı ölçeği ile büyü inancı arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmemektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği ile büyü inancı varyansı açıklamamaktadır (Tablo 4.24).

Tablo 4.25. Evlilik yaşamı ölçeği ile geleceği bilme inancı regresyon analizi sonuçları

	B	SH_B	β	t	p
Sabit	10,580	0,913		11,589	0,00
Geleceği bilme	-0,014	0,025	-0,027	-0,582	0,561

$$R=0,027 \quad R^2=0,001 \quad \Delta R^2=0,001$$

$$F=0,339 \quad p=0,56$$

Evlilik yaşamı ölçeği ile geleceği bilme inancı arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmemektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği ile geleceği bilme inancı birbirini yordamamaktadır (Tablo 4.25).

Tablo 4.26. Evlilik yaşamı ölçeği ile psişik güçler inancı regresyon analizi sonuçları

	B	SH_B	β	t	p
Sabit	22,430	1,681		13,341	0,00
Psişik güçler	-0,031	0,046	-0,032	-0,689	0,49

$$R=0,032 \quad R^2=0,001 \quad \Delta R^2=0,001$$

$$F= 0,475 \quad p=0,49$$

Evlilik yaşamı ölçeği ile psişik güçlere inanç arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmemektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği ile psişik güçlere inanç varyansı birbirini açıklamamaktadır (Tablo 4.26).

Tablo 4.27. Evlilik yaşamı ölçeği ile ruhsal varlıklara inancın regresyon analizi sonuçları

	B	SH_B	β	t	p
Sabit	7,162	0,704		10,172	0,00
Ruhsal varlıklara inanç	-0,033	0,019	-0,080	-1,720	0,09

$$R=0,080 \quad R^2=0,006 \quad \Delta R^2=0,004$$

$$F= 2,959 \quad p=0,09$$

Evlilik yaşamı ölçeği ile ruhsal varlıklara inanç arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği ile ruhsal varlıklara inanç birbirini açıklamamaktadır (Tablo 4.27).

Tablo 4.28. Evlilik yaşamı ölçeği ile olağan dışı yaşam formlarına inancın regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	SH _B	β	t	p
Sabit	2,136	0,308		6,934	0,00
Olağan dışı yaşam formlarına inanç	-0,009	0,008	-0,050	-1,070	0,29

$R=0,050$ $R^2=0,003$ $\Delta R^2=0,003$

$F=1,145$ $p=0,285$

Evlilik yaşamı ölçeği ile olağan dışı yaşam formlarına inanç arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği ile olağan dışı yaşam formlarına inanç birbirini açıklamamaktadır (Tablo 4.28).

Tablo 4.29. Evlilik yaşamı ölçeği ile paranormal inancın regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişkenler	B	SH _B	β	t	p
Sabit	21,065	1,123		18,758	0,00
Toplam	-0,056	0,030	-0,086	-1,842	0,066

$R=0,086$ $R^2=0,007$ $\Delta R^2=0,007$

$F=3,393$ $p=0,066$

Evlilik yaşamı ölçeği ile toplam paranormal inanç arasındaki ilişkiyi gösteren modelin uygun olduğu görülmektedir ($p>0,05$). Evlilik yaşamı ölçeği ve paranormal inanç ölçeği birbirini açıklamamaktadır (Tablo 4.29).

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada paranormal inançlar ve evlilik yaşamı arasında ilişkinin incelenmesi amacıyla elde edilen bulgular ışığında hedeflenmiştir bu bölümde elde edilen bulguların tartışılmasını ve araştırmanın sonucu ile öneriler yer alacaktır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma ana problem olarak paranormal inançlar ile evlilik yaşamı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? Sorusuna cevap aramış ve temel problem olarak “evli bireylerin paranormal inançları ile evlilik yaşamı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre ise paranormal inanç ölçeği ve alt boyut puanları ile evlilik yaşamı ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

İlgili problemin cevabı ve sınanması konusunda daha önce yapılmış araştırmalarda; medeni durumu evli olan çiftlerin bekar olanlara göre daha az paranormal inanç eğilimi gösterdiği (Koruk, 2017) anlaşılmıştır. 460 evli bireyin katılımıyla yapılan bu araştırma örnekleminde paranormal inançların toplam puan düzeyi ile evlilik yaşamı puan düzeyleri arasında ilişki saptanmamıştır.

Araştırmada konu edinilen paranormal inançlar özetle doğüstü, rasyonel neden sonuç ilişkisine dayanmayan, fizikötesi ve insan kabiliyetlerini aşan olay, düşünce ve davranışlara denmekle birlikte, evlilik yaşamı doyumu ise çiftlerin ilişkilerinden elde ettiği mutluluk ve tatmin seviyesi ile ilgilidir. Çalışmada demografik değişkenleri de dikkate alarak iki kavram arasında ilişkinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda paranormal inanç ölçeği puanları incelendiğinde araştırmaya katılanların paranormal inanç düzeylerinin ($\bar{X}=3,0932$) orta seviyede olduğu görülmüştür. Araştırmanın alt problemlerinden olan “Evli bireylerin paranormal inançları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu ele alındığında, kadınların geleneksel dini inanç, büyü inancı, geleceği bilme ve psişik güçlere dair inançlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Çalışmamızla benzer şekilde Vituli ve arkadaşlarının çalışmasında üniversite öğrencilerinin arasında benzer bir değerlendirme yapılmış ve buna göre kadınların daha fazla paranormal inanca sahip olduğu tespit edilmiştir (Vituli, Tipton ve Rowe, 1999). Mogi ve arkadaşlarının çalışmasında da çalışma bulgularımızla benzer şekilde kadınlarda paranormal ve doğüstü olaylara inanışın daha fazla olduğu belirtilmiştir (Mogi, 2014). İlgili alan

araştırmalarında bir diğer çalışmada benzer şekilde cinsiyet değişkeninin paranormal inançlar ile aralarında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür yönündedir. Bu sonuç yapılmış olan diğer araştırmalarla benzer nitelikte olanlar görülmüştür (Arslan, 2011) ve farklı bulgulara da rastlanan (Koç, 2010) alışmalar literatürde dini tutumlar açısından cinsiyet değişkenine göre yorumlanmıştır.

Çalışmanın bir diğer alt problemi olan “Evli bireylerin paranormal inançlar ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna araştırma bulgularında uygulanan ANOVA testine göre büyü inancı ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 31-40 yaş aralığındaki evli bireylerin büyü inancı en fazladır. Araştırma bulgularımızla benzer şekilde 1863 yetişkinin büyü, geleceği bilme ve batıl inanç ve görüşlerinin ele alındığı bir Tayvan örneklemini içeren çalışmada 31-50 yaştaki bireylerin, 50-65 yaş aralığındaki bireylerden daha fazla inanç duyduğu gösterilmiştir (Shein, Li ve Huang, 2014). Beş yüz doksan dokuz bireyin dahil edildiği bir çalışmada ileri yaştaki bireylerin (65 ve üzeri yaş) paranormal inançlarının daha düşük düzeyde olduğu belirtilmiştir (Betsch, Assmann ve Glöckner, 2020). Yaş bulgusu literatür ile belirtildiği üzere benzerlik göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, literatürde grlen; “genç insanların da yaşlı insanlar kadar paranormal inançlara sahip olabileceğine” yönelik (Ayten ve Köse, 2009:195) araştırmalar ile karşılaştırılması açısından ilginç bulunmuştur.

Evli bireylerin büyüdüğü yer ile ilgili olarak araştırmanın alt problem sorusu; “evli bireylerin paranormal inançlar ile büyüdüğü yer arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorulmuştur. İlgili bulgulara göre; paranormal inanç toplam puanı ve alt boyutların puanları ile katılımcıların büyüdüğü yer değişkeni arasında anlamlı bir ilişki istatistiksel olarak bu araştırma sonuçlarına göre saptanamamıştır. Bu kapsamda çalışmada yer aldığı gibi birebir bir karşılaştırma literatürde bulunmamıştır. Ancak daha kk yerleşimlerdeki paranormal ve ananevi düşünce, inanışların yoğun olduğu ailelerde yetişen çocukların ileride de paranormal ve olağandışı inanış ve davranış paterni sergilediği belirtilmiştir (Elk, 2017; Blanco ve diğerleri, 2015). Bununla beraber yapılan bazı araştırmalarda büyükşehirlerden ise köy ve kasaba gibi daha kk yerleşimlerde halk inançları ile geleneksel dini inançların sanayileşme ve büyükşehirlerin metropollere dönüşme sürecinde erozyona uğradığı ve görece kk yerleşimlerde halk inançlarının ve geleneksel dini inançların korunmuş olması gerektiği dşnlmektedir. Belki de demografik bilgi formunda ölçülen halihazırda ki

bilgilere ek olarak ileride yapılacak araştırmalarda; katılımcıların yaşamlarının ne kadarını farklı kentleşme/ nüfus yoğunluğuna göre aralık oluşturulan analizlerle belirlemenin mümkün olması halinde bu problem daha açıklayıcı şekilde cevaplanabilecektir.

“Evli bireylerin paranormal inançlar ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi için araştırma bulguları; paranormal inançlar toplam puanı geleneksel dini inanç, büyü inancı, psişik güçlere inanç, batıl inanç, geleceği bilme inancı, olağandışı yaşam formlarına inanç, ruhsal varlıklara inanç ve toplam paranormal inanç ile eğitim düzeyi değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Konuya dair birebir bir değerlendirme bulunmamakta olup paranormal inançlara benzer şekilde sürreal komplo teorilerine dair inançların daha düşük düzeyde eğitime sahip kişilerde sıklıkla karşılaşıldığı belirten araştırma mevcuttur (Elk, 2017).

“Evli bireylerin paranormal inançlar ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi için araştırma bulgularına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Araştırmada evlilik şekli ile paranormal inançlar toplam puanı ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında paranormal inanç ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanları ile evlilik şekli puanları arasında farklılık yoktur.

Araştırmada evli bireylerin eşlerinin çalışma durumu ile paranormal inançlar toplam puanı ve alt boyut puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında paranormal inanç ölçeği toplam puanı ve psişik güçlere inanma alt boyutu dışındaki alt boyut puanları ile eş çalışma durumu puanları arasında fark bulunmamıştır. Buna göre eşi çalışan evli bireylerin psişik güçlere inancı daha yüksek bulunmuştur Literatürde benzer bir değerlendirmenin yapıldığı çalışma mevcut değildir. Araştırmada “Evli bireylerin paranormal inançları ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi için araştırma bulgularına göre bireylerin paranormal inanç ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının aritmetik ortalaması ise ile meslek gruplarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, batıl inanç ve olağan dışı yaşam formlarına inanç alt boyut puanı aritmetik ortalaması ile meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ev hanımı olanların daha fazla olağan dışı yaşam formuna inancı ve batıl inancı diğer meslek gruplarındaki bireylerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada “Evli bireylerin paranormal inançları ile kaç yıldır evli olduklarına göre anlamlı bir farklılık

göstermekte midir?” Alt problemi için araştırma bulgularına göre görüleceği üzere katılımcıların paranormal inanç ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin puanlarının aritmetik ortalaması ise ile evlilik süresi gruplarının karşılaştırılmasına yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Buna göre, büyü inancı ve geleceği bilme alt boyut puanı aritmetik ortalaması ile meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. 41-50 yıldır evli olan bireylerde büyü inancı 51 yıl ve üstü yıldır evli olanlar dışında tüm diğer gruplardan anlamlı olarak daha fazladır. Geleceği bilme konusunda da 31-40 yıldır evli olan bireylerin 21-30 yıldır evli olanlardan daha fazla inancı olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik yaşamı hakkında “Evlili bireylerin demografik değişkenleri bakımından evlilik yaşamı ile aralarında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” şeklinde oluşturulmuş olan hipotezin sınanması için araştırma alt problemleri ile araştırma bulgularından yararlanılmıştır. “Evlili bireylerin evlilik yaşamı ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusuna yönelik yapılan analize göre cinsiyete göre bireylerin evlilik yaşamından doyumlarına dair fark bulunmamıştır. Ancak literatürdeki ilgili derleme çalışmasına göre cinsiyet ile evlilik doyumunu arasında ilişki belirlenmiştir. Bu ilişki erkeklerin evlilik doyumlarının kadınlara göre daha fazla olduğu yönünde ifade edilirken, kültüre göre farklılık görüldüğü vurgulanmıştır (Sorokowski ve diğerleri, 2017). Araştırmaya göre 20-30 yaş aralığındaki (en genç yaş grubu) evli bireylerin evlilik yaşamına dair doyumunu 31-40 yaş, 41-50 yaş ve 50 ve üstü yaş gruplarından fazladır. Araştırmaya göre 1-10 yıl evli olanlar 11-20 yıl, 21-30 yıl ve 31-40 yıldır evli olan bireylerden daha fazla evlilik yaşamına dair doyuma sahiptir. “Evlili bireylerin evlilik yaşamı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” sorusu analiz edildiğinde evlilik yaşamına dair evli bireylerin doyumunu ile bireylerin eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Evlilik yaşamı doyumunu ile eğitimin değerlendirildiği 33 ülkeyi içeren bir çalışmada eğitim düzeyi ile evlilik yaşamı doyumunu ilişkisinin belirgin olmadığı ve kültürler arası farklılık göstermekle birlikte özellikle batı ülkelerinde eğitim düzeyi arttıkça evlilik düzeyinin arttığı yönünde ifade bulunmuştur (Sorokowski ve diğerleri, 2017). Araştırmamız geliştirmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye’nin batı şehirlerinden İzmir ‘i kapsamaması nedeniyle literatürde yer alan bu farklılığın saptanmamış olması düşündürmektedir. Bunlara ek olarak literatürde görülen flört ederek evlenenlerin görücü usulü ile evlenenlere oranla daha yüksek evlilik uyumuna ulaştıkları (Yalçın,

2014:250-261) yönündeki değerlendirmelerini ve ayrıca gelir düzeyinin, refah seviyesini arttıracığı ve evli bireylerin evlilik yaşamı doyumuna olumlu etki edeceği araştırma bulgularında çalışılmamış olsa da düşünülmektedir. Araştırmada yaş değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı verilere rastlanmıştır olup; yaş değişkeni açısından ilgi çekici verilere ulaşılmaktadır. 20-30 yaş aralığındaki evli bireyler ile daha ilerideki yaşlardaki evli bireylerin evlilik yaşamı düzey puanları arasında ciddi bir fark olduğu görülmüştür. (Yalçın, 2014:250-261). Araştırmada “Evli bireylerin evlilik yaşamı ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi araştırma bulgularına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmada “Evli bireylerin evlilik yaşamı ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi araştırma bulgularına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırmada evli bireylerin eşin çalışıyor/çalışmıyor durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Ölçeklerin korelasyon değerlendirmelerine göre geleneksel dini inanç; büyü inancı, psişik güçlere inanç, ruhsal varlıklara inanç, olağandışı yaşam formlarına inanç, batıl inanç, toplam paranormal inanç ile pozitif yönlü korelasyon göstermektedir. Evlilik yaşamından doyum bu ölçek boyutları ile korelasyon göstermemiştir. Regresyon analizlerine göre paranormal inanç ölçeği toplamı ve alt boyutları, evlilik yaşamından doyumunu yordamamaktadır ($p>0,05$).

5.2. Öneriler

Araştırma bulguları sonucunda şu önerilerde bulunulmuştur;

- Birçok disiplin ile ilişkili bu araştırma, elde edilen bulgular ışığında ülke genelinde yürütülecek yeni araştırmalara duyulan ihtiyacı gündeme getirmektedir.
- Araştırmada kullanılan evlilik yaşamı ölçeği ve paranormal inanç ölçeğinin sağladığı verilerin yanı sıra gelecekte yapılacak evlilik yaşamı ile paranormal inançlar arasında ki ilişki veya etkiyi yordayacak çalışmalarda; örneklemin, bireyin ve ailenin karşılaştığı stres ve demografik değişikliklere göre oluşabilecek tutum değişikliklerinin gözlenmesi ve de bireylerin öznel mutluluğu ve psikolojik değerlendirmelerinin detaylandırılarak yapılması, toplumun en küçük yapı taşı ailenin ve bireyin yaşamında her an karşılaştığı ve

aynı zamanda toplumsal davranışlara etki eden bu irrasyonel düşünce ve tutumlarla ilişkisini değerlendirebilmek açısından son derece faydalı olacaktır.

- Araştırmanın sadece İzmir ilinde yaşayan çiftlerden oluşması araştırmanın sınırlılıklarından biridir.
- Araştırma için daha fazla evli çifte ulaşılarak paranormal inançlarla ilgili daha geniş bir araştırma yapılabilir.
- Paranormal inançlar ile evlilik yaşamı arasındaki ilişki literatürde olmamasından ilk çalışma olarak yer alacağından dolayı daha sonraki yıllarda benzer faydalı araştırmaların yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Allen, J. (2006). Bilinmeyenler Ansiklopedisi. İstanbul Gün Yayıncılık. (D. Tayanç Çev.). 46-47
- Anadol, C. (2006). Halk İnanışları Büyü. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.
- Arslan, M. (2010). Paranormal İnanç Ölçeğinin Türkçe Versiyonunun Geliştirilmesi:Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 23-40.
- Arslan, M. (2011). Paranormalizm ve Din. İstanbul. Bilsam Yayınları. (1.Baskı. b.).
- Arslan, M. (2015). Postmodern Yeni Dinsel Kimlik ve Paranormal İnançlar. Milet ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 12(2), 55-72.
- Ateş, A. O. (2003). Kur'an ve Hadislere Göre Cinler ve Büyü. İstanbul. Beyan Yayınları. 195-200.
- Aydın, M. (1995). TDV İslam Ansiklopedisi. "Fal" TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/fal1> 134-138.
- Aydın, O. ve Baran, G. (2010). Toplumsal Değişme Sürecinde Evlenme ve Boşanma. Toplum ve Sosyal Hizmet., 21(2), 117-126.
- Ayhan, İ., ve Yarar, F. (2005). Batıl İnançların Psikolojisi. Pıvolka. Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Eleştirel-Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarı. Sayı:17. Pıvolka(17), 15-17.
- Ayten, A., ve Köse, A. (2009). Batıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Analiz. Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi., 1(3), 195.
- Ayten, A., ve Köse, A. (2012). Din Psikolojisi. İstanbul. Timaş Yayınevi. (Cilt 1).176
- Bağlı, M.ve Sever A. (2005). Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat. Aile ve Toplum Yıl: 7 Cilt:2, Sayı:9.
- Bailey, M. D. (2006). Magic and Superstition in Europe: A Concise History from Antiquity to the Present. The United States Of America.: Rowman & Littfield Publishers. 218-227.

- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi., 1(7), 246.
- Barnard, A.,ve Spencer, J. (2010). The Routledge Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology. Second Edition. Abington:Oxon: Routledge.777-778.
- Battal, A. (2008). Boşanma Sebepleri Bilimsel Araştırma Projesi Uygulama Sonuçları, Ankara, Adag Yayınları
- Bayat, F. (2017). Mitolojiye Giriş. İstanbul. Ötüken Yayınları. (6.baskı. b.).31-40.
- Bell, D. (2006). Kutsalın Dönüşü, "Laik ama Kutsal". (A. Köse Çev.). İstanbul. Etkileşim Yayınları. (1.baskı b.). 55-70.
- Betsch T, Assmann L, Glöckner A. (2020). Paranormal Beliefs and Individual Differences: Story Seeking Without Reasoned Review. Heliyon. 6(6):Published June:30
- Bidney, D. (1995). Theoretical Anthropology. New York. Transaction Publishers. 294.
- Binici Azizoğlu, S. (2000). Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Blanco F, Barberia I, ve Matute H. (2015). Individuals Who Believe in the Paranormal Expose Themselves to Biased Information and Develop More Causal Illusions Than Nonbelievers in the Laboratory. PLoS One. 10(7): Published Jul 15
- Boratav, P. N. (2013). 100 Soruda Türk Folklorü. İstanbul. Bilgesu Yayınları. 121
- Bostan, H. (2016). Antropoloji Kültür ve Güvenlik. Güvenlik Bilimleri Dergisi. 5(2), 1-31.
- Bursik, K., ve Rattet, S. L. (2001). Investigating the Personality Correlates of Paranormal Belief and Precognitive Experience. Personality and Individual Differences., 31(3), 434-444.
- Candan, A. (2010). Bid'at ve Batıl İnançlar Ansiklopedisi. İstanbul. Düşün Yayınları. 154-155.

Cutrona, C. E. (1996). Social Support as a Determinant of Marital Quality: The Interplay of Negative and Supportive Behaviors. Handbook of Social Support and the Family.173-194.

Cüceloğlu, D. (1990). İnsan ve Davranışı. İstanbul. Remzi Kitabevi. 340.

Cüceloğlu, D. (2008). Doğan Cüceloğlu. Doğan Cüceloğlu Resmi Web Sitesi. <http://www.dogancuceloglu.net/yazilar/390/gorucu-usulu-sorusu/>.

Çağ, P., ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi.(4), 13-23.

Çakan, İ. L. (2007). Hurafeler ve Batıl İnanışlar. İstanbul. Rağbet Yayınları. 63.

Çelebi, İ. (1995). TDV Türk İslam Ansiklopedisi "Fal". TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/fal#2-islamda-fal>. 138-139.

Çelebi, İ. (2012). TDV İslam Ansiklopedisi. "Tılsım". TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tilsim>. 91-94.

Çelebi, İ. (2013). TDV Türk İslam Ansiklopedisi "Yıldızname". TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/yildizname>. 545-547.

Çelik, E. (2015). Evlilik Doyumu. Ahmet Akın- Eyüp Çelik (Ed.) Psikolojide Güncel Kavramlar III: Aile-Evlilik içinde Ankara: Nobel Yayınları 24-26.

Çelik, M. (2006). Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması. Çukurova Üniversitesi.Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi).40-45.

Çıblak, N. (2004). Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnanç ve Bunlara Bağlı Uygulamalar. Türklük Bilimi Araştırmaları. 103-125. (15).

Çığ, M. İ. (2005). Hititler ve Hattuşa. İstanbul. Kaynak Yayınları. 105-107.

Çimen, Ş.E. (2007). Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).82-84.

Çınar, O. (1978). Büyücülük Nedir? İstanbul. Yeni Yayınevi. 19-20.

Çobanoğlu, A. (2006). Halk Arasında Yaşayan Hurafeler Üzerine Bir Alan Araştırması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi.

Dag, I. (1999). The Relationships Among Paranormal Beliefs, Locus of Control and Psychopathology in a Turkish College Sample'. *Personality and Individual Differences*. 26: 723-737.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2019). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran-ı Kerim Diyanet İşleri Başkanlığı. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/sure/2-bakara-suresi/194/184-ayet-tefsiri>.

Doğan, M. (2006). Halk Arasında Batıl Olarak Nitelendirilen ve Kutsal Mekanlarda Uygulanan İnanç ve Davranışların Sosyal Psikolojik Açından İncelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.5-10.

Dowlatabadi, F.H., Saadat, S.ve Jahangiri, S. (2013). The Relationship Between Religious Attitudes And Marital Satisfaction Among Married Personnel Of Departments Of Education in Rasht City, Iran. *International Journal of Advanced Studies in Humanitie sand Social Science*, 1 (6), 608-615

Durkheim, E. (2005). Dini Hayatın İlkel Biçimleri. İstanbul. Ataç Yayınları. (F. Aydın Çev.). 20-30.

Duymaz, A. (1995). Dede Korkut Kitab'ında Alplığa Geçiş ve Topluma Katılma Törenleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Dergipark*. (40-50).

Düzgüner, S. (2013). Ruh-Beden ve İnsan-Aşkın İlişisine Yönelik Psikolojik Yaklaşımın Tarihi Serüveni. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 253-270.

Eliade, M. (1987). *The Sacred and The Profane: the nature of religion*.The Groundbreaking Work By One Of The Greatest Authorities On Myth,Symbol and Rıtual. New York. Harper Torchbooks. (Trask W. Çev.) New York: Harper Torchbooks.500-504.

Eliade, M. (2016). Okültizm, Büyücülük ve Kültürel Modalar. Ankara. Doğu-Batı Yayınları. (C. Soydemir Çev.). (1.baskı b.).68-69.

Elk Van M. (2017). The Self-Attribution Bias and Paranormal Beliefs. *Conscious Cong Mar*; 49:313-321.

Floramo, G. (2005). Gnostisizm Tarihi. İstanbul. Litera Yayıncılık. (S. A. Baş, B. Çev.), 66.

- Frankl, V. E. (2018). Psikoterapi ve Din: Bilinçdışıdaki Tanrı. (Z. Taşkın Çev.), İstanbul: Say Yayınları.70.
- Frazer, J. G., (1991), Altındal: Dinin ve Folklorun Kökleri, (Çev., M. Doğan), İstanbul, Payel Yayınları
- Frazer, J. G. (2017). Psişik İşler; Batıl İnançlar Kurumlarımızın Gelişimini Nasıl Etkiledi? (İ. H. Yılmaz Çev.). (1.baskı b.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. 40-66.
- Freud, S. (1995). Dinin Kökenleri Totem ve Tabu Musa ve Tektanrıcılık ve Diğer Çalışmalar. (S. Budak Çev.). Ankara: Öteki Yayınları.151-152.
- Freud, S. (2003). Günlük Hayatın Psikopatolojisi. İstanbul. Payel Yayınları. (Ş. Yeğin Çev.). (2.baskı b.).
- Gander, M. J., ve Gardiner, H. W. (2015). Çocuk ve Ergen Gelişimi. (A. Dönmez Çev, N. Çelen Çev.). (8.baskı b.). İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları. 201
- Goode, E. (2000). Paranormal beliefs: A sociological introduction. Long Grove: Waveland Press Inc.
- Gökdağ, A. B. (2012). Bir Yemin Olarak Evlilik Törenleri ve Evlenmeyle İlgili Pratikleri İfade Ederken Kullanılan Kelimelere Dair:Beşik Kertmek,Söz Kesmek,Nikah Kıymak. Kırıkkale Üniversitesi Karadeniz Araştırmaları(Sayı 33), 109-116.
- Grandon, J. R.,ve Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). The Relationship Between Marital Characteristics, Marital İnteraction Processes and Marital Satisfaction. 82(1), 58-68. Journal of Consuling & Development.
- Günaltay, M. Ş. (1997). İslam Öncesi Araplar ve Dinleri. Ankara. Ankara Okulu Yayınları.127
- Günaltay, M. Ş. (1997). Hurafeler ve İslam Gerçeği. İstanbul: Marifet Yayınları.
- Gürbüz, A. (2019). Türk Romanında Görücü Usulü Evlilikler (1971-1980). BEÜ SBE Dergisi; 8(1), 67-8
- Gürkan, S. L. (2006). TDV İslâm Ansiklopedisi. "Nazar". TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nazar--goz-degmesi#1>. 443-444.
- Hadis-i Şerif Hadislerle İslam Diyanet İşleri Başkanlığı (Müslim, "Zühd", 60) cilt 1/233

Hâkka, Kur'an-ı Kerîm Meâli. trc. Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011

Halaçoğlu, Y., ve Eren, H. (1992). TDV İslam Ansiklopedisi "Batıl". TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bati-trakya>.145-146.

Hançerlioğlu, O. (1997). İnanç Sözlüğü. İstanbul. Remzi Kitabevi.

Hasel, K. (1998). Batıl İnançlar Kapılma ve Kurtulma. İstanbul. Yeni Yaşam Yayınevi. 53-54.

Hoppal, M. (2018). Şamanlar ve Semboller;Kaya Resmi ve Göstergebilim. (F. Sel Çev.) (3.baskı b.). İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.17-20.

Hökelekli H.ve Balcı Arvas F. (2017). Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 15 Değerler Eğitimi Merkezi. 129-160.

Irwin, H. J. (2009). The Psychology of Paranormal Belief: A Researcher's Handbook.Hatfield:University of Hetfordshire. İngiltere: A researcher's handbook. 4-7.

Jahoda, G. (1969). The p.sychology of superstüion. London: Ailen Lane.

Jung, C. G. (1979). Flying Saucers:A Modern Myth of Things Seeninthe Skies. In The Collected Works of C. G. Jung. Princeton, NJ: Princeton U Press. (T. b. Hull, Çev.) Canada: Bollingen Series. 38-45.

Kabasakal, Z., ve Soylu, Y. (2016). Evli Bireylerin Evlilik Doyumunun Cinsiyet ve Eş Desteğine Göre İncelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi., 5(4), 208-214.

Kalafat, Y. (1999). "Türk Dünyası Tarih Çalışmalarında Halk İnançlarının Önemi". Milli Folklor, 6(44), 88-91.

Kalkan, M. (2002). Evlilik ilişkisini geliştirme programının, evlilerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Kandemir, F. (2016). Halk İnançlarının Psiko-Sosyal Nedenleri ve Türkiyede'ki Halk İnançlarının Tarihi Temelleri. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi. 97-114.

- Kaplan, Y. (1991). Enformasyon Devrimi. İstanbul. Rey Yayınları. 1-3.
- Karaaslan, M. (2010). Kaşkay Türklerinde Geçiş Dönemler Doğum-Evlenme-Ölüm. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi . Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). 88-90.
- Karaman, F., Karagöz, İ., Paçacı, İ., Canbulut, M., Gelişgen, A., Ural, İ., (2006). Dini Kavramlar Sözlüğü. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kartopu, S., ve Ünalın, A. (2019). Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Başvurma Nedenleri Üzerine Bir Saha Araştırması. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi., 19(2), 380-394.
- Kavak, A. K. (2018). Evlilik Birliğinin Korunması. Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). 12-20. Ankara.
- Kaya, A., ve Bozkur, B. (2015). "Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: "Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.". Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi., 11(3), 935-946.
- Kemalettin, E. (2008). Yaşayan Hurafeler. Ankara. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kieckhefer, R. (2017). Ortaçağ'da Büyü.(Yeni Birşeyler Öğreneceğimiz Kesin). İstanbul. Alfa Yayınları. (Z. Biliz Çev.). 1.baskı, 30-32.
- Koç, M. (2010). Demografik Özellikler ile Dindarlık Arasındaki İlişki: Yetişkinler Üzerine Ampirik Bir Araştırma. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 19(2), 217-248.
- Koçoğlu, K. (2009). 21.Yüzyıl Türkiye'sinde Hurafeler. Ankara. Diyanet İşleri Başkanlığı. (2. baskı b.). 16-17.
- Kongar, E. (2000). 21.yy.'da Türkiye. İstanbul. Remzi Kitabevi. 599.
- Koruk, Z. (2017). Farklı Eğitim Düzeyleri Bakımından Paranormal İnançların Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi; Adana Örnekleme. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kottak, C. P. (2001). Antropoloji "İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış". Ankara. Ütopya Yayınları. (Özbudun, S; Altuntek, S N; Uysal, G; Erdal, D; Eroğlu, S Çev).465-468.

- Koyuncu, A. B. (2019). "Evli Bireylerde Öznel Mutluluk ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Yaşamına Etkisi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köymen, N. (1970). Çocuk Hastalıklarında Folklor-Batıl İnanç-İlkel Tedavi. "Niçin Böyleyiz", "Niçin Kurtulamıyoruz?". İstanbul. Karınca Yayıncılık. 43-44.
- Kramer, T., ve Block, L. (2007). Conscious and Conconscious Compenets of Superstitious Beliefs in Judgement an Decision Making. Oxford Academic. Journal of Consumer Research. 6 (34). 783-793.
- Krech, D., ve Crutchfield, R. S. (1999). Sosyal Psikoloji. İstanbul. Ötüken Neşriyat. (E.Güngör Çev.). 230-231.
- Kur'an-ı Kerîm Meâli. trc. Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.
- Kutluer, İ. (1992). "Burç". İslam Ansiklopedisi. İstanbul: TDV Yayınları. 6: 423-424.
- Kyendyebai, G. (2016). "Üniversite Öğrencilerinde Batıl ve Paranormal İnanç Algısı Üzerine Bir Çalışma; Çanakkale Örneği". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. 9-11.
- Levy-Bruhl, L. (2006). İlkel İnsanda Ruh Anlayışı. İstanbul. Doğu-Batı Yayınları. (O. Adanır, Çev.). 20-78.
- Lings, M. (1991). Antik İnançlar Modern Hurafeler. Trc. Avcı, Nabi. İstanbul: Ağaç Yayınları.
- Lorie, P. (1997). Batıl İnançlar. İstanbul. AD Yayıncılık. 88-89.
- Lundskow, G.N. (2008). Sociology of Religion: A Substantive and Transdisciplinary approach. California. Pine Forge Press. 147-148.
- Malinowski, B. (1964). Büyü, Bilim ve Din. (E. Gürol, Çev.). İstanbul. Varlık Yayınları. 15-16.
- Mardin, Ş. (2018). Din ve İdeoloji. İstanbul. İletişim Yayınları. 26.baskı. 47-55.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. Radford. Amerika Birleşik Devletleri.
- Miller, A. S., ve Hoffman, J. P. (1995). Risk and Religion: an Explanation of Gender Differences in Religiosity. Journal for The Scientific Study of Religio., 34 (1): 63-75.

- Mogi K. (2014). Free Will and Paranormal Beliefs. *Front Psychol.* 5:281. Published Apr,2
- Morris, B. (2004). *Din Üzerine Antropolojik İncelemeler*. İstanbul. İmge Yayınları. (T. Atay Çev.). İstanbul: İmge Yayınları.240-241.
- Mozzani, E. (1998), (Akt; Adanır; 2018). *Le Livre Des Superstitions Mythes Croyances Et Legens*.Boş ve Batıl İnançlar Kitabı. "Mitler, İnançlar, Efsaneler". Ankara. Doğu-Batı Düşünce Dergisi. Sayı:84.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (2006). TDV İslam Ansiklopedisi. TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Nayha, S. (2002). Traffic Deaths and Supersitition Friday the 13th.The American Journal of Psychiarty. 159(12). 2110-2111.
- Nesai, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (2006). TDV İslam Ansiklopedisi TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Orenstein, A. (2002). Religion and paranormal belief. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 301-311.
- Oxford University, (2003). *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford.Oxford University Press.
- Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi cilt:I,II* Ankara 339, 353.
- Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*.Ankara. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. 77-95
- Özbolat, A. (2017). Postmodern Dünyada Din:"Yaygınlaşan Dinsellik, Yüzeyselleşen Dindarlık". Adana. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. *Journal of Islamic Research* 28(3). 265-278.
- Özel, A. (1988). TDV İslam Ansiklopedisi. TDV İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/adak>. 337-340.
- Özervarlı, M. S. (1997) ‚Harikulade‘. DİA. Türkiye Diyanet Vakfı. İstanbul. XVI: 181-183.
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi* (3. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Özgüven, N. (1994). Psikolojik Testler. Ankara. Yeni Doğuş Matbaası. Ankara. Yeni Doğuş Matbaası. 97.
- Özgüven, N. (2012). Batıl İnançlar ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişki. İzmir için Bir Araştırma. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. sayı:2. 59-73.
- Özgüven, N. (2013). Batıl İnançların Yenilikçiteki Rolünün Analizi. Atatürk Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 27(3).111-123.
- Özkan, D., ve Parladır, H. S. (2015). Sosyal Bilimlerde Paranormal İnançlara Dair Çalışmalar: Sekülerleşme ve İnanç İkileminde Modern Birey ve Toplum. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 13(1). 172-200.
- Rhodes, C. (2012); (Akt.Ulukan: 2015). Kara Kediler Kem Gözler Modası Geçmiş Batıl İnançlar Kitabı. İstanbul. Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık. 1.baskı. (Ulukan B. Çev:2015). 11-12.
- Russell, B. (1997). Din ile Bilim. İstanbul. Yapı Kredi Yayınları. (Göktürk A. Çev.). 74-75.
- Sâd, Kur'an-ı Kerîm Meâli. trc. Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.
- Safaei, S., ve Khodabakhshi A. (2012). A study of sociological factors of superstitions. Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. 208-225. 2(10).
- Sayar, K. (2006). Ruh Hali. İstanbul. Timaş Yayınları. 1.baskı. 111-113.
- Saxton, L. (1982). Marriage. the nature of marriage, the individual, marriage, and the family. (5.Edith). California, Wadsworth Publishing Company Belmont, A Division of Wadsworth, Inc. 216-224
- Schippers, M., ve Paul, M. V. (2006). The Psychological Benefits of Superstitious Rituals in Top Sport: A Study Among Top Sportspersons. Journal of Applied Social Psychology. 36(10).2532-2553.
- Schmidt, W. (1931). The Origin an Growth of Religion. Fact and Theories. London. Methuen. 40-42.

- Seçkin, R. (2010). Paranormal Fenomen. İstanbul. Sınır Ötesi Yayınları. 1.baskı. 223-280.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de Evlenme Biçimleri. Erzurum. Atatürk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. Prof.Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı. Sayı 27. 31-35.
- Shein, P.P., Li, Y-Y ve Huang T-C. (2014). Relationship between scientific knowledge and fortune-telling. 23(7).
- Shermer, M. (2002). Why smart believe people weird things. Skeptics Society & Skeptic Magazine. 2(10). 62.
- Skinner, B. F. (1948). "Superstition in the Pigeon". Journal of Experimental Psychology.
- Slattery, M. (2007). Sosyolojide Temel Fikirler. Bursa. Sentez Yayıncılık. (G.Demirez, Ü.Tatlıcan, Çev.). 79-85.
- Sorokowski P, Randall A.K ve Groyecka A. (2017). Marital Satisfaction, Sex, Age, Marriage Duration, Religion, Number of Children, Economic Status, Education, and Collectivistic Values: Data from 33 Countries [published Correction Appears in Front Psychol. 2017 Oct 05; 8:1728]. Front Psychol. 8:1199. Published Jul 21
- Su, S. (2009). Hurafeler ve Mitler. İstanbul: İletişim Yayınları. 188-189.
- Sümbüllü, Z. (2010). Fal ve Falcılık Kavramı Ekseninde Türk Kültür Tarihinde Fal ve Kehanet. DergiPark Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. 55-72. 17(43).
- Şendil, G., ve Korkut, Y. (2008). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. İstanbul. Psikoloji Çalışmaları. Cilt:28, 15-34.
- Şirin, T. (2006). Metafizik Varlıklardan Cinlere İnancın Psiko-Sosyal Boyutları.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 55-57.
- Şuarâ, Kur'an-ı Kerîm Meâli. trc. Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.

Tacoğlu Poyraz, T. (2011). Türkiye'de Gerçekleştirilen Geleneksel Evlilik eşitlerinin Nedenleri ve Evlilik zerinde Törenin Etkisi. OD Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2(4). 116-120.

Tahrim, Kur'an-ı Kerım Mealı. trc. Halil Altuntaş- Muzaffer şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.

Tanyu, H. (1967). Ankara ve çevresinde Adak ve Adak Yerleri. Ankara. Ankara Üniversitesi Basımevi. 38-39.

Tanyu, H. (1992). TDV İslam Ansiklopedisi."Büyü". TDV Türk İslam Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/buyu>. 501-506.

Tanyu, H. (2007). Dini Folklor veya Dini-Manevi Halk İnançlarının çeşit ve Mahiyeti zerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.Sayı:21. 130-135.

Tarhan, N. (2012). Nevzat Tarhan Nevzat Tarhan Web Sitesi. <https://www.nevzattarhan.com/evlilikte-flort-sart-mi.html>.

Tathıoğlu, D. (2000). Türkmen İrımları. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Sayı:5. 165.

Terzi İlhan, S., ve Işık, ř. (2019). Evliliğin ilk yıllarında evlilik yaşamı deneyimi ve Evliliğe İlişkin Algılar: Sorunlar, Zorluklar ve İhtiyaçlar. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- ENAD. Journal of Qualitative Research in Education - JOQRE. 7(4). 1430-1448.

Tezer, E. (1996). Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum:Evlilik Yaşam leği. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2(7). 1-7. <https://toad.halileksi.net/olcek/evlilik-yasami-olcegi>.

Thalbourne, M. A., Dunbar, K. A., ve Delin, P. S. (1995). An İntigation İnto Correlates of Belief in The Paranormal. Journal of American Society for Psychical Research. 89:215-231.

Tobacký, J. J., ve Wilkinson, L. V. (1990). Magical Thinking and Paranormal Beliefs. Journal of Social Behavior and Personality; Corte Madera, CA Vol. 5, Iss. 4. 255-264.

Tobacyk, J., ve Milford, G. (1983). Belief in Paranormal Phenomena: Assesment Instrument Development and Implications for Personality Functioning. *Journal of Personality and Social Psychology*. 44(5). 1029-1037.

Tolan akmak, . (2015). Evlilik Uyumunun Kişilik Özellikleri, İlişkiye Dair İnançlar ve Çatışma Çözüm Stilleri Bağlamında Yordanması (Diyarbakır İli Örneği). İnönü Üniversitesi.Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). 12.

Topuz, İ. (2012). Gençlerde Normatif, Popüler Ve Paranormal İnançlar Üzerine Bir Araştırma: SDÜ Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi. Sayı:29. 17-18.

Tûr, Kur'an-ı Kerîm Meâli. trc. Halil Altuntaş- Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Basım, 2011.

Türk Medeni Kanunu, (2001). Türkiye Medeni Kanunu. 41(24607). Türkiye Resmi Gazete (8 Aralık 2001). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721>.

Türkoğlu, B. (2009). Batıl İnançlar Kitabı Adetler ve İnanışlar. İstanbul. Astral Yayınları. 7-69.

Ulu, G. (2012). Batıl İnançların Çin Toplum Yaşamına Etkisi. Ankara Üniversitesi.

Üncü, S, (2007). Duygusal Zekâ ve Evlilik Doyum İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Varlı, M. (2008:16). Bi'dat, Hurafe ve Batıl İnançlar. İstanbul. Neşriyat Yayınları.

Vitulli W.F, Tipton S.M ve Rowe J.L.N (1999). Beliefs in the Paranormal: Age and Sex Differences Among Elderly Persons and Undergraduate Students. *Psychol Rep* 55-847.

Vyse, S. A. (1997). *Believing in Magic: The Psychology of Superstition*. Oxford University Press. 19-20.

Yakıcı, A. (1991). Düğün Kelimesi ve Kültürümüzdeki Yeri. *Milli Folklor Dergisi*. Sayı:11. 33-36.

Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumunu ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi. 3(1). 250-261.

Yaran, R. (1992). Bidat". İslam Ansiklopedisi. İstanbul: TDV Yayınları. 6: 129-133.

Yel, A. M. (1998). TDV İslâm Ansiklopedisi. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/hurafe#1 381-382>.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldız, D. (2018). Sosyo-Kültürel Faktörler Bağlamında Erken Evlilikler. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.

Yıldız, M. A., ve Baydemir, K. (2016). Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılığı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 17(1). 67-80.

Yılmaz, T., ve Kalkan, M. (2010). Evlilik Öncesi İlişkileri Geliştirme Programının Çiftlerin İlişki Doyumuna Etkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 10(3). 1893-1920.

Young, M. E., ve Long, L. L. (1998). Counseling and Therapy for Couples. Pacific Grove, California: Brooks / Cole. California: Pacific Grove, Kaliforniya: Brooks / Cole.

Zeytinoğlu, E. (2013). Evli bireylerin benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, evlilikteki Çatışmalar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İzmir

Wolfradl, U. (1997). Dissocitive «periences, trait anxiety and paranonnal beliefs. Personnlitv

EKLER

Ek 1: Ölçekler

İsmim Gizem Deniz Çimen İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Aile Danışmanlığı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. “Paranormal İnançlar ile Evlilik Yaşamı Arasındaki İlişki” konusunda bir araştırma yapmaktayım. Araştırmada kişisel veri toplanacağından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirler alınacak, gerekli her türlü yükümlülük özenle yerine getirilecektir. Sizden istenilen anketteki bütün sorulara eksiksiz ve size uygun olan cevaplara içtenlikle cevap vermenizdir. Ankette soruların doğru ya da yanlış cevap şıkkı bulunmamaktadır. İçtenlikle vereceğiniz cevaplardan, elde edilecek verileri yüksek lisans tezimde kullanacağım. Bu ankette isim, adres gibi özel bilgiler istenmemekte ve genel eğilimler tespit edilmeye çalışılmaktadır. Sorulara verdiğiniz cevaplar ile bilimsel bir araştırmaya gönüllülük esasına dayanarak katkı sağlamış olacaksınız ve verdiğiniz cevaplarınız tamamen gizli tutulacaktır. Çalışmaya katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeniz durumunda istediğiniz zaman katılımınızı sona erdirebilirsiniz. Vakit ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Gizem Deniz ÇİMEN

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Ek 2: Demografik Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:	1 () Erkek 2 () Kadın
2. Yaşı: (Rakamla Belirtiniz)	
3. Medeni Durumunuz:	1() Evli 2() Boşanmış 3() Eşi ölmüş 4() Ayrı yaşıyor
4. Büyüdüğünüz Yer Neresi?	Köy () Kasaba () İlçe () Şehir () Büyük Şehir () Yurtdışı ()
5. Eğitim Düzeyiniz:	Lise () Yüksek Okul -Ön lisans () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer ise Belirtiniz ()
6. Ailenizin Gelir Durumu?	2.020,00 TL () 2.020,00- 4.000 TL () 4.001-6.000 TL () 6.001 – 8.000 TL () 8.001-10.000 TL () 10.001 TL ve üstü. ()

7. Kaç Yıldır Evlisiniz?	
8. Nasıl Evlendiniz?	FLÖRT() GÖRÜCÜ USULÜ()
9.Şu anda ne iş yapıyorsunuz/Mesleğiniz nedir?	
10. Eşiniz çalışıyor mu?	EVET () HAYIR()

Ek 3: Paranormal İnanç Ölçeği

Aşağıda ifade edilen yargı seçeneklerine katılım düzeylerinden sizin için en uygun olan seçeneği, altındaki kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Allaha inanıyorum.					
2. Cennet ve cehennem vardır.					
3. Melekler nurdan varlıklardır.					
4. Şeytan diye bir varlık vardır.					
5. Çıplak gözle göremesek de cin gibi					
6. Beden ölse de ruh var olmaya devam eder.					
7. Evliyanın kerameti (olağanüstü haller göstermesi) gerçektir					
8. Mübarek (veli) insanlar, lütuf ve hayır, dualarını vererek insanlara yardımcı olabilirler.					
9. Kem gözlü insanların nazarının dokunduğu bir gerçektir.					

10. Hızır uğrayan eve bereket yağar.					
11. Büyücüler hala varlıklarını devam ettirmektedir.					
12. İnsana zarar verici(kara) büyü gerçekten vardır.					
13. Büyücülüğe ait güncel örnekler mevcuttur.					
14. Bir takım büyümlü formüller ve sözler kullanarak bir kişiye büyü yapmak mümkündür.					
15. Bazı insanlar, geleceği tahmin etmede açıklanamayan bir yeteneğe sahiptir.					
16. Astroloji (yıldızların hareketlerinden hüküm çıkarma bilimi) gelecek hakkında doğru bir tahmin yoludur.					

17. Burçlar (doğum zamanındaki yıldızların konumunu bilme, yıldız falı) bize kişinin geleceği hakkında doğru bilgi verir.					
18. Bazı medyumlar geleceği tahmin edebilir.					
19. Karşıdaki kişinin aklını okumak imkansızdır.					
20. Manevi güçlerle nesnelere hareket ettirmek söz konusu olmaktadır.					
21. Bazı insanlar zihin güçleriyle nesnelere havaya kaldıracaklardır.					
22. Uyku ya da trans gibi değişik durumlarda, ruh bedeni terk edebilir.					
23. Zihin ve ruh bedeni terk edebilir ve seyahat edebilir.					
24. Başka gezegenlerde yaşam vardır.					

25. Başka gezegenlerden dünyamızı ziyarete gelen yabancı varlıklar vardır.					
26. Kara kedi uğursuzluk getirir.					
27. Merdiven altından geçmek uğursuzluk getirir.					

Ek 4: Evlilik Yaşamı Ölçeği

Prof. Dr. Esin Tezer

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum ()

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum() Kararsızım() Katılıyorum() Kesinlikle katılıyorum()

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.

Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum() Kararsızım() Katılıyorum() Kesinlikle katılıyorum()

10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.

Kesinlikle katılmıyorum() Katılmıyorum() Kararsızım() Katılıyorum() Kesinlikle katılıyorum()

Ek 5: Ölçek Kullanım İzinleri

 ben 25 Tem

Merhaba Sayın Mustafa Arslan Hocam,
İsmim Gizem Deniz Çimen
Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Aile Danışmanlığı Ve Eğitimi Bölümünde
Yüksek Lisans Yapmaktayım.Bu dönem yapacağım
tez çalışmada' Paranormal İnanç Ölçeğinin
Türkçe Versiyonunun Geliştirilmesi: Geçerlik ve
Güvenirlilik Çalışması' na ihtiyacım var.Eğer sizin için
sakıncası yoksa testi ve güvenirlik çalışmanızı
şahsım ile paylaşırsanız yapacağım çalışma için çok
faydalı olacaktır.Saygılarımla, şimdiden sonsuz
teşekkürlerimi sunarım.

 Mustafa Arslan 27 Tem
alıcı: ben v

Ölçeği şu adresten indirebilirsiniz
<https://toad.halileksi.net/olcek/paranormal-inanc-olcegi-0>

Geçerlik güvenirlilik vb alt boyutlar faktör analizi
diğer testler hakkında bilgi için şu kitabıma
bakabilirsiniz
Paranormalizm ve din. bilsam yayınları
Kolaylıklar dilerim

Mustafa ARSLAN,Prof. Dr.
İnönü üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü
Din Sosyolojisi Anabilim dalı

ben 25 Tem

alıcı: esin v

Merhaba Sayın Esin Tezer Hocam;

İsmim Gizem Deniz Çimen

Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile

Danışmanlığı Ve Eğitimi Bölümünde Yüksek Lisans

Yapmaktayım.Bu dönem yapacağım tez çalışmasında "EVLİLİK

YAŞAM ÖLÇEĞİ'NE" ihtiyacım var.Eğer sizin için sakıncası

yoksa testi ve güvenilirlik çalışmanızı şahsım ile paylaşırsanız

yapacağım çalışma için çok faydalı olacaktır.Saygılarımla,

şimdiden sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

esin 26 Tem

alıcı: ben v

Evlilik Yaşamı Ölçeği ve ölçek ile ilgili bilgileri ekte gönderiyorum.

Başarılar dilerim.

Prof. Dr. Esin Tezer

ALINMIŞ GİZEM SENDENİZ

Evlilik Yaşamı
Ölçeği Makale.p...

PDF

EVLİLİK YAŞAMI
ÖLÇEĞİ.doc

Doküman

Ek 6: Ölçek Kullanım İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 31/12/2019-E.5799

Sayı : 20292139-050.01.04
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Gizem Deniz ÇİMEN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans öğrencisi

Kurulumuz 30.12.2019 tarihinde toplanarak, "Paranormal İnançlar ile Evlilik Yaşamı Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmanızda kullanmak üzere kurula sunmuş olduğunuz Etik Kurul Başvuru Formunuzu onaylayarak imza altına almıştır. Araştırmanızın Etik Kurul Onay Formu ekte yer almaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek: Etik Kurul Onay Formu (3 sayfa)

31/12/2019 Raportör

: Zeyneb Funda TEZ

Mevcut Elektronik İmzalar

Evrak Doğrulama İçin : <https://chys.izu.edu.tr/en/Vision/Doğrula/LCZ6R7>
NASUH USLU (Etik Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 31/12/2019 20:09

b Funda TEZ
an : Raportör
2126929606

Bu belge,

ak sorgulaması {VAL